

Gusht 2017
Numri: 113
E përmuajshme

Revistë edukative-kulturore - www.revistaetika.com

ETIKA

Shqipëri: 200 Lekë
Kosovë: 1.5 Euro
Maqedoni: 90 Den
Evropë: 7 Euro

LEXIMI

rrugëtim drejt së vërtetës

TË
RINJ

*Shtëpia botuese Progresi
vjen me 6 libra të rinj, të cilët
do të ushqejnë botën tonë shpirtërore
dhe do t'i japin drejtim jetës sonë
individuale dhe shoqërore.*

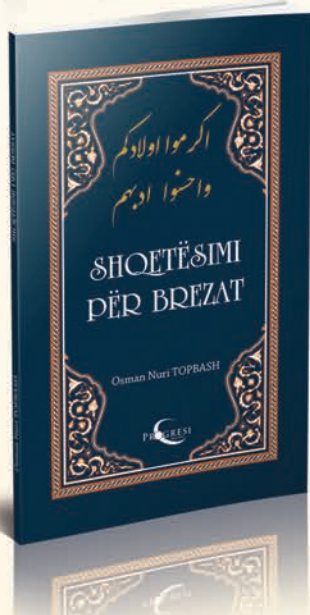
Një këshillë
1001 mësimë
350 Lekë
3 Euro

Si edukonte
Ai (s.a.v.s.)
150 Lekë
1 Euro

101 Parime
në shërbim
200 Lekë
1.5 Euro

Shqetësimi
për brezat
200 Lekë
1.5 Euro

Udhëtimi
drejt Zotit
200 Lekë
1.5 Euro

Shërbimi
200 Lekë
1.5 Euro

Gusht 2017

VITI: XI

NUMRI: 113

BOTUESI

Shtëpia botuese "Progresi"

DREJTOR

Albert Halili

KRYEREDAKTOR

Alban Kali

REDAKTOR

Zija Vukaj

PËRKTHYES

Albert Halili

Fatmir Sulaj

Ilir Hoxha

DIZAJN

Bledar Xama

ADRESA

Rr: Studenti; Sheshi "2 Prilli"

Shkodër; Shqipëri

MOBILE

+355 67 340 6182

E-MAIL

rev.etika@gmail.com

WEBSITE

www.progresibotime.com

KOSOVË

Rr: Ardan Zurnaxhiu; pn. Ralin

Prizren; Kosovë

Mob: +377 45 639 143

Prishtinë; Kosovë

Mob: +377 44 566 577

MAQEDONI

Drvarska 28; Stara Carsija

Skopje; Makedonija

Mob: +389 7042 8245

Mob: +389 7145 6003

ABONIMI VIJETOR

Shqipëri: 2000 lekë

Kosovë: 15 Euro

Maqedoni: 900 Denar

Evropë: 80 Euro

Ju bëjmë të ditur se materialet e sjella në redaksi pavarësisht nëse botohen apo jo nuk i kthehen autorit. Koha e botimit të një materiali përcaktohet nga redaksia. Honoraret e shkrimeve autoriale ose përkthimeve duhet të vini t'i tërhiqni pranë Shtëpisë Botuese "Progresi" ose pranë zyrate të përfaqësimit në Kosovë dhe Maqedoni.

Në kulturën tonë kemi një fjalë shumë të bukur për leximin që është fjala "këndim". Këndim quhej dikur edhe libri i leximit që shoqëronte abetaren ose vinte pas saj. Kjo fjalë e bukur, që është më tepër një kalk gjuhësor fort elegant, është krijuar në gjuhën tonë nga kontributi i vëllezërve Frashëri, të cilët krijuan pothuajse të gjithë arsenalin leksikor të fushës së gramatikës e të emërtimeve të tjera që kanë lidhje me kulturën, me librin, me mësimin, me leximin, si dhe me shkollën në përgjithësi. Kalket janë fjalëformime të realizuara nga bartje kuptimore të gjuhëve dhe kulturave të tjera por me brumin e shqipes. Në turqisht dhe në gjuhë të tjera të lindjes fjala 'lexoj' është sinonime me fjalën 'këndo'. Kjo vjen nga traditat e lashta poetike të letërsisë arabe e perse, ku poetët i këngëzonin vargjet e tyre në mënyrë kantilene dhe nuk mjaftoheshin t'i shqiptonin në mënyrë neutrale. Libri i shenjtë "Kurani" është në vargje dhe leximi i tyre është njëkohësisht edhe akt këndimi. Pra në kulturën dhe në gjuhën tonë, ky emërtim i librit dhe i aktit të leximit i jep hijeshi dhe e shenjtëron dashurinë e njeriut për diturinë. Për mendimin tim këndimi është akti i bëlbezimit të rrugëtarit drejt njohjes së të Vërtetës, stad ky i pakapërcyeshëm nga krijesa njerëzore. Që këtu individit i shpalosen më qartë rrugët e njohjes: Kurani, universi dhe vetvetja, të harmonizuara dhe të pashkëputura nga njëra tjetra. Islami si fe që mrekullinë e gjen tek dija, sugjeron leximin me destinacion hyjnor. Leximi që e ka dhe udhëhiqet nga ky destinacion, plotëson përgjatë rrugës së vështirë të dijes edhe destinacionet e tjera që kanë lidhje me ekzistencën tokësore të njeriut. Por mungesa e destinacionit hyjnor e devijon njeriun në qëllime mesquine dhe ndërton në mendjen e individit iluzione idhujtarie. Në Kuran flitet për individë të tillë që lexojnë pa kriterin e dijes hyjnore, duke e krahasuar mundin e tyre me mundimin e kotë të gomarëve që mbartin libra. Por në pozita më të ulëta se këta Kurani vendos njerëz që nuk lexojnë, duke i konsideruar si të vdekur shpirtërisht, sado që biologjikisht janë gjallë. Sepse ftesa e kalimit nga vdekja e mosbesimit drejt gjallërimit të besimit na u bë nëpërmjet versetit kuranor: "Lexo!" dhe kjo tregon portën hyrëse drejt metafizikës apo botës jomateriale dhe në plan teologjik, në Ditën e Gjykimit, ndoshta pyetja e parë me të cilën do të përballet çdo njeri është: "A ke lexuar?". Kjo e shton edhe më shumë përgjegjësinë e leximit, duke e larguar nga rrafshi i argëtimit. Ndoshta të gjitha të tjerat janë për argëtim, sepse qëllimi i krijimit të njeriut është diturimi dhe njohja. Zoti në Kuran thotë: **"Nuk i kam krijuar xhindët dhe njerëzit, për tjetër, vetëm të më adhurojnë (njohin) Mua."**

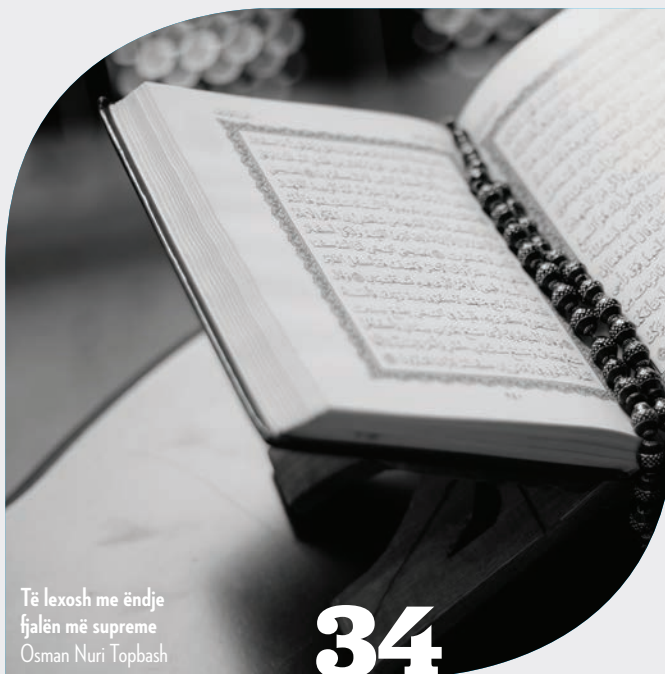
Në kohën e sotme, ne që punojmë me brezat e rinj, me nxënës dhe studentë, ndeshemi me shqetësimin e leximit të paktë apo njëfarë largimi të brezit të ri nga libri. Natyrisht që kjo nuk është absolute, por ajo që na bën më tepër me përgjegjësi ne mësuesve dhe prindërve të sotëm është preokupimi dhe gjetja e rrugëve për t'i drejtuar të rinjtë nga libri. Sociologët e sotëm e kanë trajtuar këtë dukuri, duke përdorur termat "analfabet" dhe "alfabet". Në këtë kontekst, alfabet nuk quhet një njeri që nuk njih shkronjat, por që informacionet nuk i merr më nga leximet, por nga imazhet apo hipertekstet, kurse alfabet quajnë njeriun që vazhdon të marrë dije nga leximi. Teknologjia e sotme ofron mundësi të shumta informuese dhe me cilësi mjaft të lartë, por roli i leximit është i pazëvendësueshëm, sidomos kur flitet për formimin shpirtëror të njeriut dhe udhëtimin e tij me dinjitet drejt kuptimit të vërtetë të jetës.

Përmbajtja

10

Të hysh në mijëvjeçarin e ri pa libër
Prof. dr. Hasan Kamil Jëllmaz

Të lexosh me ëndje
fjalën më supreme
Osman Nuri Topbash

34

18

42

Ateistët e rinj, vendparkimi dhe një vrasje
Ibrahim Kallën

5 Lexo...

Zija Vukaj

8 Libri i librave

Edison Çeraj

12 Të lexosh do të thotë të kërkosh

Idris Arpat

15 Librat nuk lexohen

vetëm në kohë të lirë

Ali Byjyqçapar

16 Fitimi i shpërblimit të madh

Xhafer Durmush

18 Ç'mund të bëni në pak minuta?

Nesrin Kaja

22 Pendimi

Jasar Kandemir

24 Nuk janë fjalë tona të rënda

por ne jemi të lehtë

Mikro Univers

22

Ndërtimi i materies në Kozmos 26
dhe unifikimi i katër forcave të natyrës

Elsad Cukali

Një Ajet 30

Një Hadith 32

El - Barij 40

Ilir Hoxha

A është gjynah të biesh në dashuri? 44

Halime Demireshik

Urtësi 49

Televizorët dhe të vetmuarit 50

Kybra Çoban

Dinjiteti i gruas 52

Shefika Kaja Meriç

Kujdesi dhe vëmendja 54

Tuba Sëkmën

40

Jeto në rrugën që të tjerëve
ua tregove për të drejtë
Nuredin Nazarko

Çelësat e riskut - I
Naim Drijaj

56

LEXO...

Zija Vukaj

Urdhri hyjnor “Lexo!” duhet kuptuar në të gjitha rrezatimet e veta dhe sidomos në dy kuptime dhe drejtime të mëdha: së pari si thirrje për të kuptuar e njohur botën; për të ditur kuptimin e ekzistencës sonë, si njohje e pushtetit të Krijuesit, por edhe si urdhër a thirrje për të mësuar, për të rritur shkallën e inteligjencës, si dhe për të kuptuar rolin e shkrimleximit si transmetuesi jo vetëm i dijes hyjnore, por edhe si mjeti i vetëm për të ruajtur gjithë trashëgi-

minë e përvojave dhe dijenive që njeriu ka krijuar në shekuj. Është e natyrshme që kur shqiptojmë fjalën leximi, të lexuarit, fjala mund të jetë edhe kuptim, të kuptuarit. Dhe mund të përqasemi edhe te kuptimi i njohjes së jetës (leximi i jetës), leximi i gjuhës së natyrës, i botës njerëzore, nëpërmjet gjuhës inverbale, semiotikës, gjuhës së shenjave, që konsiston në mprehjen dhe në shpalosjen e intelektit tonë, të forcës depërtuese që ka mendja jonë për të

deshifruar gjuhën e mistershme që duhet kuptuar nëpërmjet kriptofabetit të saj jashtëgjuhësor. Por nga ana tjetër, kur përmendim të lexuarit, mendja na shkon tek objekti gjegjësi i veprimit, që është të shkruarit, shkrimi apo libri, i cili mund të konsiderohet si arena dhe materializimi i vërtetë dhe më i ploti i kuptimit të të shkruarit. Duke udhëtuar në labirintet e historisë e sidomos tek simbolika dhe kuptimi i librit, shohim se ai është konsideruar si simbol i një kulture dhe i një feje të epërme, libri, në cilësinë e ruajtësit të dijes së ngritur, është përcaktuar edhe “libri i shenjtë”. Feja islame, edhe më shumë se ajo e krishterë është një “fe e librit”; myslimani i devotshëm është i obliguar në lexime dhe kopjime të shpeshta të Kuranit (në recitim). Megjithatë, ai njeh edhe ndjekës të feve të tjera të librit (fe të ngritura) me kusht që të jenë të gatshëm të paguajnë një lloj “ruajtjeje” të dominimit islamik, siç kishte ndodhur me të krishterët mozarabikë në Spanjën maure. Fillimisht, Krishterimi dalloi kodikët (libra të bërë me fletë të lidhura) prej rrotullave (vëllime), të paraqitura shpesh në duart e apostujve, kur Krishti ua dorëzonte atyre si simbol të traditës doktrinale. Të katër ungjillorët, paraqiten, megjithatë, së bashku me kafshët simbolike, si shkrimtarë librash, në kuptimin e sotëm të shprehjes. Gjykatësi universal (Pantokratori) është paraqitur shpesh me një libër në dorë, ku janë shënuar të gjitha veprimet e njerëzve, libër ku dallohen alfa dhe omega. “Apokalipsi i Gjonit” (Zbulesa e errët) është njohur si “libri i shtatë vulave”, që mund të thyhen vetëm nga i dituri i frymëzuar. Disa paraqitje të shpalljes së Marisë tregojnë Virgjëreshën e shenjtë në veprimin e të lexuarit apo të hapjes së Biblës (në pjesën e Isaia-s 7, 14: “Ja: virgjëresha do të ngjizet.” Gjellitja e librit të Shpalljes nga ana e profetit Gjon është një simbol primitiv i “brendësimit” të një mesazhi të ardhur nga hyjnia. Shenjtorët dhe të diturit janë paraqitur shpesh me libra (përveç ungjillorëve, ndër të tjerë, Bernardo di Kiaravale, Antoni i Padovës, Domeniku, Tomas d’Akuini, Katerina e Aleksandrisë), që janë njëlloj me imazhet e Sibillave (me rrotullat), të përfaqësuar alegorisht në astronomi e në fe. Mistika hebraike ka një ngulitje të tillë ndaj idesë së librit, sa deri edhe Adami, i pari njeri, i shoqërohet atij. Në librin e Rasielit (Sefer Rasielis), të shek. XIII, babait të origjinës, të përzënë nga parajsa, i shfaqet engjëlli Rasiel, që i thotë: “Kam ardhur që të të bëj t’i kthesh

sytë në doktrinat e pastra dhe në urtësinë e pastër dhe t’i bësh familjare fjalët e këtij libri të shenjtë (...) Adam, bëj kurajë, mos vuaj e mos ki frikë, merre këtë libër nga duart e mia dhe përdore me kujdes, sepse prej tij do të arrish dijen e do të kuptosh atë që është e denjë dhe atë që është e caktuar (...) Adami e ruajti me shenjtëri dhe pastërti.” Transmetimi i një dijeje të epërme ishte konceptuar vetëm me ndihmën e një libri që e kishte origjinën në sferat supreme.

Në Kinën e lashtë, libri (shu), ishte cilësi e dijetarit. Nëse fëmijët e vegjël, mes objekteve të ndryshme që kishin përpara (argjend, ar, banane etj) zgjidhnin një libër, do të kishin një të ardhme prej eruditësh. Konsideratë të veçantë gëzonin katër librat e mësuesit Kung (Konfuci) dhe “pesë librat klasikë” (I-ching). Në Kinë duhet të ketë pasur djegie të përsëritura librash, për të shprehur likuidimin dhe për të bërë “tabula rasa” me traditën që konsiderohej e kapërcyer, siç ndodhi në vitin 213 p.k nën mbrojtjen e Kancelarit të Ch’in. Atëherë që lejuar vetëm zotërimi i analeve të mbretërisë dhe të librave që kishin lidhje me jetën praktike.

Edhe Meksika e lashtë njohu “libra të shenjtë”, disa prej të cilëve janë ruajtur (mes tyre, “Kodiku Borxhia”, “Kodiku Laud”, “Kodiku Vindobonensis meksikanus” 1); mbreti i katërt atek, Itzcoatl (1427-40) kishte urdhëruar një djegie librash, me qëllim që, duke asgjësuar traditat e tribuve të tjerë dhe qytet-shtetin, të mund të shkëlqente vetëm lavdia e Tenochtitlan-it.

Shkatërrime të mëtejshme të traditave lokale patën ndodhur në epokën e misionit të krishterë, si nën peshkopin Juan de Zumarraga në Teçuk apo nën Diego de Landën në Jukatan: këta, në 1562 dogjën kodikë të panumërt maja në qytetin Mani.

Për Masonerinë, një nga dy “dritat e mëdha” mbi sheshin e altarit të Lozhës është dhënë nga “libri i ligjit të shenjtë”, Bibla, e vendosur pranë kodikut të Lozhës së Madhe (dy dritat e tjera të mëdha janë kompas dhe rrethi. Në heraldikë libri i hapur është i pranishëm mbi emblemat e qyteteve universitare dhe tek “Kronika” e Richental-it të qytetit të Kostancës. Edhe luani i shën Markut (në Venecia) mban mes putrave një libër (Ungjillin e Markut). Qyteti Bochum mban si emblemë kuptimplote një libër.

Libri është domethënëse në përvojat vizionare, edhe në ato të analfabetëve si shenjtorja Zhanë e Orleanit

Zhanë d'Ark, 1412-31), që ia kundërvë përvojën e saj dijes libeske të teologëve: “Zoti im ka një libër në të cilin asnjë klerik nuk ka lexuar kurrë, sado i përkryer të ketë qenë si klerik.” Edhe Paraçelsi preferonte të “lexonte librin e natyrës” në studimin teorik. Në ëndrra librit i vishet sot një domethënie thellësisht pozitive. “Natyra dhe shpirti shfaqen në pavetëdi si fuqi të mëdha të jetës. Libri, si shtrat i shpirtit, shfaqet rregullisht. Aty- këtu ai është shumë i lashtë dhe mbart një shkrim mbresëlënës: është libri i jetës.” (E. Aepli 1943; Bibla, 2).

Në Krishterim, Bibla mban emrin e “librit të libra-ve” (nga greqishtja, ta biblia- librat). Nga ana tjetër, ky emër rrjedh nga emri i qytetit fenikas Byblos, qendra më e njohur antike e tregtisë së papirusit, materiali i shkrimit të epokës.

Duke paraqitur këtë parakalim të shkurtër në botën e librit, udhëhequr edhe nga hadithi i profetit Muhamed (a.s.), që thotë: “*Kërkoje diturinë qoftë edhe në Kinë*”, mendoj se përforcohet më tepër jo vetëm roli i shkrimit si burimi më i lartë dhe i sigurt i njohjes, por edhe nënvizohet më tej domosdoshmëria e leximit. Në kulturën tonë kemi një fjalë shumë të bukur për leximin që është fjala “këndim”. Këndim quhej dikur edhe libri i leximit që shoqëronte abetaren ose vinte pas saj. Kjo fjalë e bukur, që është më tepër një kalk gjuhësor fort elegant, është krijuar në gjuhën tonë nga kontributi i vëllezërve Frashëri, të cilët krijuan pothuajse të gjithë arsenalin leksikor të fushës së gramatikës e të emërtimeve të tjera që kanë lidhje me kulturën, me librin, me mësimin, me leximin, si dhe me shkollën në përgjithësi. Kalket janë fjalëformime të realizuara nga bartje kuptimore të gjuhëve dhe kulturave të tjera, por me brumin e shqipes. Në turqisht dhe në gjuhë të tjera të lindjes fjala ‘lexoj’ është sinonime me fjalën ‘këndo’. Kjo vjen nga traditat e lashta poetike të letërsisë arabe e perse, ku poetët i këngëzonin vargjet e tyre në mënyrë kantilene dhe nuk mjaftoheshin t’i shqiptonin në mënyrë neutrale. Libri i shenjtë “Kurani” është në vargje dhe leximi i tyre është njëkohësisht edhe akt këndimi. Pra në kulturën dhe në gjuhën tonë, ky emërtim i librit dhe i aktit të leximit i jep hijeshi dhe e shenjtëron dashurinë e njeriut për diturinë. Për mendimin tim këndimi është akti i bëlbëzimit të rrugëtarit drejt njohjes së të Vërtetës, stad ky i pakapërcyeshëm nga krijesa njerëzore. Që këtu individit i

shpalosen më qartë rrugët e njohjes: Kurani, universi dhe vetvetja, të harmonizuara dhe të pashkëputura nga njëra tjetra. Islami si fe që mrekullinë e gjen tek dija, sugjeron leximin me destinacion hyjnor. Leximi që e ka dhe udhëhiqet nga ky destinacion, plotëson përgjatë rrugës së vështirë të dijes edhe destinacionet e tjera që kanë lidhje me ekzistencën tokësore të njeriut.

Por mungesa e destinacionit hyjnor e devijon njeriun në qëllime mesquine dhe ndërton në mendjen e individit iluzione idhujtarie. Në kuran flitet për individë të tillë që lexojnë pa kriterin e dijes hyjnore, duke e krahasuar mundin e tyre me mundimin e kotë të gomarëve që mbartin libra. Por në pozita më të ulëta se këta Kurani vendos njerëz që nuk lexojnë, duke i konsideruar si të vdekur shpirtërisht, sado që biologjikisht janë gjallë. Sepse ftesa e kalimit nga vdekja e mosbesimit drejt gjallërimit të besimit na u bënë nëpërmjet ajetit kuranor: “Lexo!” dhe kjo tregon portën hyrëse drejt metafizikës apo botës jomateriale dhe në plan teologjik, në Ditën e Gjykimit, ndoshta pyetja e parë me të cilën do të përballlet çdo njeri është: “A ke lexuar?” Kjo e shton edhe më shumë përgjegjësinë e leximit, duke e larguar nga rrafshi i argëtimit. Ndoshta të gjitha të tjerat janë për argëtim, sepse qëllimi i krijimit të njeriut është diturimi dhe njohja. Zoti në kuran thotë: **“Nuk i kam krijuar xhindët dhe njerëzit, për tjetër, vetëm të më adhurojnë (njohin) Mua.”**

Në kohën e sotme, ne që punojmë me brezat e rinj, me nxënës dhe studentë, ndeshemi me shqetësimin e leximit të paktë apo njëfarë largimi të brezit të ri nga libri. Natyrisht që kjo nuk është absolute, por ajo që na bën më tepër me përgjegjësi ne mësuesve dhe prindërve të sotëm është preokupimi dhe gjetja e rrugëve për t’i drejtuar të rinjtë nga libri. Sociologët e sotëm e kanë trajtuar këtë dukuri, duke përdorur termat “analfabet” dhe “alfabet”. Në këtë kontekst, analphabet nuk quhet një njeri që nuk njeh shkronjat, por që informacionet nuk i merr më nga leximet, por nga imazhet apo hipertekstet, kurse alfabet quajnë njeriun që vazhdon të marrë dije nga leximi. Teknologjia e sotme ofron mundësi të shumta informuese dhe me cilësi mjaft të lartë, por roli i leximit është i pazëvendësueshëm, sidomos kur flitet për formimin shpirtëror të njeriut dhe udhëtimin e tij me dinjitet drejt kuptimit të vërtetë të jetës.

Libri i librave

Edison Çeraj

Le ta themi që në kryerë se libri i librave është Kurani. Mund të tingëllojë radikal ky pohim, aq më tepër në këtë kohë ku qytetërimi ynë materialist është më i gazmendur se kurrë ndonjëherë më parë, që sipas të cilit nuk ka asnjë të vërtetë absolute: Çdo gjë varet, por ky pohim nuk është gjë tjetër vetëm se bindja e njëmendtë e të gjithë atyre që e besojnë këtë libër bashkë me librat e tjerë para tij. Kurani duke qenë i qartë dhe i prerë në atë që kumton, duke mos lënë asnjë tis dyshimi për atë që njëmend kërkon të udhëzohet përmes tij, e sfidoi dhe vazhdon ta sfidojë njerëzimin për të bërë një të barabartë me të (Kurani, 10-38; 28-49); por, Zoti duke qenë i gjithëditur për paaftësinë e njeriut e zbriti këtë sfidë në dhjetë sure ose kapituj (Kurani, 11-13), ndërsa më pas në një kapitull të vetëm (Kurani, 2-23), e në fund vetëm në disa vargje (Kurani, 52-33). Kështu duke dalë pakrahasimisht më superior se çdo inteligjencë njerëzore, Kurani shpalli mrekullinë e tij dhe njëherësh paaftësinë njerëzore duke e nxitur edhe më shumë ngasjen, se, edhe nëse mblidhen sëbashku me njerëzit edhe xhinët nuk kanë për t'ia dalë kurrë që të bëjnë qoftë edhe një ajet të vetëm (Kurani, 17-88). Çdo libër i dalë nga dora e njeriut nuk është gjë tjetër vetëm se gjakim i pavetëdijshëm për të sjellë në jetë një vepër e cila të përthithë e të mbërthejë të gjitha shikimet,

thënë ndryshe një libër udhërrëfyes, pasi nuk ka asnjë autor që sado i përunjur të jetë që të mos dojë që vepra e tij të jetë në qendër të vëmendjes, por siç edhe e dimë fort mirë, një gjë e tillë nuk ka ndodhur dhe nuk do të ndodhë. Nuk ekziston asnjë libër që të mund të jetohej sipas tij. Askush nuk mund të jetojë sipas Platonit ose Kantit, Homerit apo Shekspir, pavarësisht se këta filozofë dhe poetë kanë lënë një trashëgimi të pashlyeshme për pasardhësit, prapëseprap nuk kanë lënë një *modus vivendi*, një shembull të prekshëm se si duhet të jetohej.

“Shumë kohë përpara Profetit - paqja qoftë mbi të -, arabët e kishin përsosur artin e tyre letrar dhe kishin arritur shkëlqim të veçantë në të. Aftësia e tyre për të prodhuar vepra me vlera të mëdha letrare ishte e pakrahasueshme me çdo kulturë tjetër. Historia nuk njih popull tjetër, tek i cili fjala dhe bukuria e saj të kishte po kaq rëndësi. Për arabët, bota ishte çështje jete dhe vdekjeje, harrese dhe përjetësie, lufte dhe paqeje, virtyti dhe vesi, fisnikërie dhe rëndomtësie.

“*Ixhaz*” është emri që i është dhënë dukurisë së Kuranit për t'i sfiduar të gjithë njerëzit në të gjitha kohërat, por veçanërisht bashkëkohësit arabë të Profetit, për të bërë një vepër që të ishte e barabartë me të në bukuri e përsosmëri. Ai përmban dy elemente:

i pari është karakteri prej natyre i Kuranit, i cili, kur perceptohet prej mendjes së aftë për ta perceptuar atë, shkakton ndienjën e mahnitjes, të të qenit i prekur, të të ndierit të vlerave më të larta e më të thella, shkurt, të përballjes së realitetit fatfundësor me të gjitha përvojat shoqëruese për një përballje të tillë. E dyta është të kuptuarit e dallimit që ndan njeriun, perceptuesin, nga Zoti, i perceptuari, një tregues i të cilit është paaftësia e njeriut për të bërë diçka të ngjashme me Kuranin. E para është prej natyre për Kuranin, e dyta për njeriun. Arabët të dytës i thonë thjesht *“ixhaz”*, dukuri apo ngjarje e të mrekullueshmes; kurse të parën e quajnë *“vuxhuh el ixhaz”* apo aspekte të mrekullisë së Kuranit”. (Ismail Faruki)

Nëse letërsia si fusha më e epërme që ka arritur njeriu me fjalën e shkruar, përmes ngjarjes na zbulon rregullin, Kurani përmes rregullit përcakton ngjarjen, pra çdo që i duhet të dijë njeriut për të ndërmarrë pozicionin e duhur.

Sfida që Kurani i ka bërë dhe i bën njeriut, në fakt nuk njih kohë, por është gjithnjë e vazhdueshme. Një dëshmi e dukshme për këtë është forca e Kuranit për t’ua ndryshuar jetën njerëzve duke pranuar Islamin, për t’i bindur ata menjëherë për prejardhjen hyjnore qoftë të tij qoftë të tyre, sepse në thelb njeriu mbetet një qenie thellësisht religjioze, pavarësisht harresave që mund ta kapullojnë atë përgjatë rrugëtimit jetësor. Nuk ka njeri që të lexojë atë që muslimanët kanë shkruar në lidhje me përvojën e tyre me Kuranin, apo që pikas ndikimin e Kuranit mbi ndërgjegjen, jetën dhe mendimet e tyre, dhe të mund të shmangë përfundimin se Kurani është fjala e Zotit zbuluar Profetit Muhamed - paqja qoftë mbi të.

Në të vërtetë, qëllimi i Kuranit dhe i çdo zbuluese para tij, nuk është sfida ndaj njeriut, përkundrazi, Kurani është shpërfaqje e madhërishme drejtuar njeriut për të kuptuar jetën dhe ekzistencën duke u ndihur pikërisht nga dituria e pamatë e Atij që dhuntoi çdo ekzistencë, ndërkohë që s’ekzistonte absolutisht asgjë. Muslimanët besojnë që Zoti është i vetmi burim epistemologjik, që përmes Zbulesës i mundësoi njeriut të kuptonte mungesën e çdo rastësie rreth krijimit të jetës, ndërsa nga ana tjetër, dukeatur parasysh këtë, mundshmërinë e çdo rastësie - sidomos në trajtën e mitit, legjendës, përrallës etj. - nëse si burim epistemologjik merret një autoritet tjetër veç Zotit. Kurani i jep njeriut aq dituri sa është e mjaftueshme për të njohur Zotin dhe të Dërguarin e Tij, e më pas me anë të kësaj diturie ai është i gatshëm ta farkëtojë këtë botë në kuptim dhe në formë, pasi kjo botë nuk është “mbretëria e djallit”, siç besojnë të krishterët, porse një realitet i pashmangshëm për të humbur ose për të fituar botën tjetër - dhe si e tillë e paanashkalueshme. Pra, në këtë pikë hasim një veçori tjetër të Kuranit, që në fakt nuk gjendet te librat e tjerë, që është të qenurit

burim i përhershëm njohurie (epistemologjik) për njeriun. Vetë fjala *njohje* nënkupton të kuptosh ose të qartësohesh për një gjë për të cilën nuk mjafton forca e shqisave për ta kuptuar, që pak a shumë i bie të jetë metafizika, gjithnjë sipas kënvështrimit të filozofisë perëndimore, që Kurani e përshenjon me fjalën *gajb*. E gjithë sa më sipër, nënkupton që njeriu nuk mund ta njohë Zotin dhe asgjë tjetër përtejësore (në kuptimin e pamundësisë së arsyes dhe shqisave për ta kapur), vetëmse duke iu drejtuar fjalës së Zotit, dija e të cilit nuk njih kufij, dhe siç u përmend edhe më lart, i jep njeriut aq dituri sa ç’është e nevojshme për të kuptuar atë që i duhet të kuptojë, pasi fatkeqësisht një problem tjetër i njeriut modern është se nuk e di edhe se çfarë duhet të kuptojë! Edhe në këtë pikë Kurani e ka dhënë zgjidhjen, madje që në vargjet e para hyrëse: “Çdo lavdërim i përket Allahut, Zotit të botëve, të Gjithëmshtirshmit, Mëshireplotit, Sunduesit të Ditës së Gjykimit. Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë. Udhëzونا në rrugën e drejtë! (El-Fatiha, 1-5)

Kurani në mënyrë tejet mbresëlënëse i ofron çdoci lit atë që i duhet dhe sidomos aq sa i duhet, duke iu drejtuar thjeshtë “atyre që mendojnë”, pra intelektit. Çdokush mund të gjejë atë që kërkon në këtë libër, mrekullitë e të cilit nuk kanë të sosur, pavarësisht besimit, gjinisë, moshës, kombësisë apo ndonjë dallimi tjetër, pasi kumti kuranor është i gjithëbotshëm.

Një tjetër veçori e këtij libri është se, ndryshe nga profetët e hershëm, profetësia dhe zbulesat e të cilëve u ngritën përmes thyerjeve të ligjeve të natyrës (d.m.th. përmes kapërcimit të fuqive epistemi ke të vetëdijes njerëzore), Kurani ua paraqiste “mrekullinë” e tij vetë atyre fuqive që ishin të afta ta kup-tonin atë dhe i ftonte ato që ta vlerësonin dhe ta pohonin me kujdes këtë mrekulli apo prejardhjen e tij hyjnore. Thirrja e tij i drejtohej të menduarit dhe të arsyetuarit si dy entitete qenësore të njeriut. Ndërsa zbulesat e tjera e “shtrëngonin” ndërgjegjen përmes thyerjeve të ligjit të natyrës nga ana e tyre, Kurani e bindte atë përmes përmbushjes së asaj çka arsyeya më së tepërmi priste të përmbushej. Kjo është arsyeya se pse natyra e mrekullueshme e Kuranit u bë subjekt studimi dhe analize nga shumë e shumë studiues, por natyrisht edhe nga njerëz të thjeshtë. Një mrekulli fizike si e Moisiut apo e Jezusit thjesht i trondiste shikuesit. Një mrekulli e tyre ishte, për nga natyra e saj, përtej arsyetimit dhe përtej diskutimit. Kurani troket tek arsyeya e njeriut, pra është pranë njeriut, madje më pranë se ç’mund të imagjinohet. Çdo arsyetim të shpie te ky përfundim, ndërsa refuzimi vetëm e mbulon këtë realitet, por nuk e shmang dot: ky është thelbi i mosbesimit, ilaçi i të cilit besoj që sapo është treguar: thjeshtë duhet pak guxim për ta përdorur.

Po e filloj nga kjo e dhënë. Popullsia e Francës është 10 milion banorë më pak sesa e Turqisë. Përballë këtij fakti qëndron e dhëna tjetër se numri i librave që blihen dhe lexohen nga francezët brenda një viti e kalon shifrën 10 milion. Asia e librave që blihen dhe lexohen nga turqit nuk mbërrin as një të dhjetën e shifrës së librave të lexuar nga francezët.

Në numrin e saj të datës 24 qershor 1994 gazeta Le Monde jepte një listë jo të gjithë librave, por të një pjese prej tyre që janë shitur brenda një viti në Francë. Po të lëmë mënjatë botimet e universiteteve dhe institucioneve zyrtare, do të shihet se numri i librave që hedh në treg sipërmarrja private e botuesve e kap shumë lehtë shifrën prej 10 milion kopjesh.

Po të shohim këtë listë në të cilën shumë libra shiten me një tirazh prej qindra mijërash do të shohim se francezët më shume sesa romanet rozë dhe policesk preferojnë të lexojnë romane serioze me vlera letrare, romane që kanë prirje drejt ngjarjeve historike apo që mbartin natyrë dokumentare, si dhe libra nga jeta e politikës dhe e mendimit.

Në këtë listë të përgatitur nga gazeta Le Monde nuk është regjistruar asnjë libër me tematikë fetare, me përjashtim të një libri të papatit. As që i përmendet emri ndonjë libri me poezi. Po t'i shtojmë këtë dhe lloje të ngjashme të librave mund të jemi të sigurt se tirazhi i librave të shitur në këtë vend e kap madje edhe shifrën 15 milion.

Përshtypja që kam nga emrat e librave, numri i shitur dhe lloji i tij më bën të mendoj se francezët i japin rëndësi veprave serioze dhe nuk kanë shumë interes për veprat aventureske.

PËRSE LEXOJNË?

Shprehia e të lexuarit mund t'i jepet njerëzve shumë mirë në vitet e shkollës. Ngaqë ka një traditë të vjetër që e njeh rëndësinë e kësaj të vërtete Ministria Franceze e Arsimit harton programe serioze dhe të mbështetura mbi studime pedagogjike në drejtim të nxitjes së të rinjve që ata të fitojnë shprehinë e të lexuarit. Një nxënës i diplomuar nga një lice francez është i detyruar në sajë të këtyre programeve që të ketë lexuar me qindra vepra të mendimit dhe romane serioze letrare përveç librave të shkollës. Ai që nuk e realizon këtë gjë nuk diplomohet.

Për fat të keq në vendet tona jo një student i gimnazit, por edhe një student i universitetit mund të diplomohet nga universiteti dhe përveç

Xhemal Ajdën

Të hysh në mijëvjeçarin e ri **PA LIBËR**

librave të shkollës mund të mos ketë lexuar edhe një libër të vetëm. Dhe këta nuk janë të paktë. Pasi që sistemi arsimor është ndërtuar në mënyrën që edhe po të mos lexosh mund të diplomohesh.

Numri i intelektualëve dhe lexuesve të rregullt të librit tregon edhe nivelin e një vendi. Asnjëherë nuk ka qenë e mjaftueshme të kesh disa mendimtarë dhe intelektualë të mirëfilltë.

Kriteri i vërtetë ndërmjet shteteve të përparuara dhe atyre të prapambetura është emergjenca e shumë intelektualëve të mirëfilltë dhe më shumë se kjo nevoja e krijimit të një mase që është e aftë t'i kuptojë ato që thonë apo shkruajnë këta intelektualë, e një turme që kupton ato që i thuhet. Në vendet e zhvilluara ekzistojnë edhe intelektualët e shumtë me kapacitete të llojllojshme, edhe një masë lexuesish të kulturuar që arrijnë t'i ndjekin ata gjatë punës së tyre intelektuale. Ndërsa në vendet e prapambetura ekziston një masë lexuesish-intelektualë në numër të vogël.

Arsyeja që mora si shembull Francën, është fakti i thjeshtë se mua më ra në dorë një e dhënë në lidhje me të, por nuk kam dyshim se po të kisha të dhëna edhe për shtetet e tjera të Evropës nuk do të habitesha poqese do të kuptoja se numri i lexuesve në këto vende nuk është i vogël, përkundrazi është shumë më i lartë.

AI QË NUK KA DURIM TË LEXOJË, NUK DI TË MENDOJË THELLË

Shtetet në të cilat nuk zhvillohen masat e intelektualëve dhe lexuesve të rregullt janë të destinuara të shkojnë së prapthi, jo të ecin përpara, sepse njerëzit e zhveshur nga dashuria dhe pasioni për librin kthehen në skilevër të dashurisë për materien. Këta mashtrohen lehtë nga të mirat materiale dhe ata që i përdorin ato qoftë edhe në dëm të tyre sepse nuk arrijnë të lexojnë dhe të meditojnë shumë, si dhe nuk arrijnë të kenë një kritikë të pastër përtej informacionit të thatë dhe opinionit të lehtë që arrijnë në sajë të leximeve të sipërfaqshme.

Synimi i vetëm i atyre që nuk lexojnë, si rezultat edhe nuk mendojnë është zotërimi i pasurive të shumta, të cilat ata kërkojnë t'i fitojnë me rrugë të ndryshme, çfarëdo qofshin ato (pa dalluar haram apo hallall, duke ia shkelur të drejtat të tjerëve pa u shqetësuar për këtë gjë, duke mos iu shmangur edhe rrugëve të mashtimit dhe matrapazllëqeve), sepse në fund dëshirojnë të mburren me to.

Në një shoqëri të mbushur me individë të tillë nuk din të marr fund ryshfeti, keqpërdorimi, diferencimet e padrejta, fitimi i parave duke përdorur postin etj. Çdo gjë mund të blihet me para. Njerëzit e ndershëm,

të rregullt dhe profesionistët mbesin përherë në plan të fundit. Populli nuk e ndjen më nevojën që t'i gjykojë drejtuesit e tij. Me kalimin e kohës njerëzit personaliteti i të cilëve nuk është pjekur ende fillojnë të mendojnë se për të pasur poste dhe para duhet të jesh mashtrues, të bësh dallavere, të vjedhësh dhe se duhet t'i mashtrosh njerëzit.

Duartrokiten me të madhe personat që zhvatin burimet financiare të shtetit, më shumë duartrokiten ata që vjedhin më shumë.

Në këtë shoqëri nuk mund të gesh drejtues, politikan apo padron që t'i vijë turp kur të dalin në shesh paratë e shtetit apo të popullit që i ka ngrënë pa të drejtë. Përkundrazi, turmat e lëna injorante iu krehin bishtin dhe i mbështesin ata.

NEO-IMPERIALIZMI

Shkurtimisht, në shtete e përparuara ndodh e kundërta e atyre që ngajnë në shtetet e pazhvilluara.

Në shtetet ku ka shumë intelektualë dhe lexues të kulturuar kalohet në lëvizje për t'i përmisuar مانگسیتë që po përjeton vendi, kërkojnë sa më shpejt reforma në këto drejtime, që gjë nuk ndodh në shtetet e pazhvilluara që sa shkojnë e fundosen më shumë në kaos. Në fund fare shtete me një të kaluar të ndritshme janë shkatërruar për shkak të tyre.

Ajo që sot shumë shtete të botës muslimane duhet të zgjidhin është të gjej në rrugët që brenda sistemit arsimor që fillon nga fillorja dhe përfundon me diplomën e universitetit t'u mësojë nxënësve shprehinë e të lexuarit dhe t'i bëjë që ta fitojnë këtë aftësi. T'u japësh nxënësve këtë shprehje nuk është edhe aq e vështirë. Përkundrazi, është shumë e lehtë. Ajo e cila konsiston në sistemin arsimor francez është hartimi i atillë i testeve dhe pyetjeve të provimeve në mënyrë që nxënësit të mos dinë t'i zgjidhin poqese nuk i kanë lexuar librat që u janë kërkuar të lexohen më parë.

Ne myslimanët mund t'i bëjmë të rinjtë tanë që të lexojnë më shumë libra duke u kthyer në vlerat që na përkasin neve.

Por asgjë nuk realizohet, në qoftë se më përpara nuk besohet në emergjencën dhe nevojën e leximit të librit. Si mundet tua shpjegojë masave këtë të vërtetë drejtuesi që nuk lexon libra dhe nuk i ndjek nga afër botimet e reja që dalin? Këtu qëndron i gjithë problemi.

Poqese rinia muslimane ka hyrë në mijëvjeçarin e shekullit të XXI pa librin, e ardhmja e prosperitetit dhe zhvillimit si bashkësi fetare është në rrezik. Kjo do të thotë se jemi të destinuar të jemi rrënjët e neo-imperializmit dhe të mbetemi robërit e imperializmit të brendshëm.

Të lexosh

DO TË THOTË TË KËRKOSH

✧ Idris Arpat ✧

Akti i të lexuarit është një udhëtim i gjatë që nis prej djeptit për të përfunduar në varr. Leximet që ndërpriten me mbarimin e edukimit shkollor janë lexime të përgjysmuara.

Leximi është si të hapësh gropë me gjilpërë, kërkon vendosmëri dhe durim.

Leximi është një kërkim për të vërtetën, të saktën dhe të hijshmen. Ajo strehon nën vete entuziazmin e zbulimit sa herë që kërkojmë të gjejmë diçka të re. Atëherë kur e gjeni atë që kërkon vendin e së fshehtës së parë e zë një e fshehtë e dytë, një e tretë e kështu me radhë. Shpresa dhe entuziazmi janë dy cilësitë e pandashme të leximit. Leximi është kushti i humanizmit, ndërsa shpresa dhe entuziazmi janë kushtet e vitalitetit. Ata që mbijetojnë e arrijnë këtë vetëm në sajë të shpresës dhe përpjekjes. Po qe se dëshironi të mbeteni i gjallë atëherë mbaje gjallë dëshirën dhe kërkesën që pulson në zemrën dhe shpirtin tënd. Të dish dhe të njohësh është e rëndësishme, por më e rëndësishme se kjo është të dëshirosh dhe të kërkosh.

Kërkimi i vërtetë është ai që bëhet në emër të Zotit. Allahu ka mbushur librin e Tij, tokën dhe qiejt, mikro dhe makrokozmosin me ajetet, shenjat dhe argumentet e Tij. Të gjitha ato të ftojnë drejt Tij dhe të çojnë drejt Atij. Edhe qiejt, edhe toka janë një ftesë për ty.

Qëllimi i leximit është Allahu, fitimi i kënaqësisë së Tij nëpërmjet thirrjeve që shtrihet pas në pafundësi. Ata që këmbëngulin me vizionin e ngushtë dhe vetëm dinë të thonë “lexo, mëso që të gjesh një punë të mirë” me dashje apo pa dashjen e tyre bëhen ata persona që në të vërtetë e ngushtojnë horizontin tonë. Ata kërkojnë që në vend të Allahut të vendosin nevojën e kafshatës së bukës, në vend të zemrës midenë, në vend të mendimit sublim entuziazmin më të vrullshëm dhe në vend të aksionit rehatinë dhe pushimin. Ata mbase nuk e kuptojnë se jetojnë dhe gjallojnë për hatër të Arshit të Lartë të Zotit. Njeriu duhet t’ia ngjis sytë horizonteve që shtrihen tutje, madje edhe përtej tyre tutje tëhu. Ai që arrin të shohë kaq larg arrin të sillet përreth aksit të Allahut, ndërsa ata që e largojnë shikimin e tyre prej këtyre horizonteve fillojnë të rrotullohen vetëm përreth aksit të tyre vetjak.

Të bësh ç’të duash por ky qark ka një përllogaritje të vogël. Njeriu i sotëm e drejton shikimin e tij drejt gjërave të thjeshta duke mos parë çështjet bazë që i nevojiten si në këtë botë, ashtu edhe në botën tjetër. Po qe se qëllimi i parë dhe i fundit është vetëm të fitohen para dhe në sajë të tyre të sigurohet një jetë e qetë, atëherë nuk kanë ndonjë kuptim as lodhja dërmuese që duhet bërë nëpër këtë udhë të gjatë dhe të lodhshme, as psherëtima e mossuksesit dhe as shpenzimi i forcës mentale dhe energjisë nervore.

Po qe se njerëzimi ekziston dhe zhvillohet në sajë të njerëzve që e mbajnë përherë para sysh nevojën e altruizmit dhe sakrifikimit, atëherë ekzistenca jonë në mënyrë të pashmangshme duhet të ketë edhe një dimension metafizik.

Udhëtarët që janë nisur udhës që të çon tek Allahu duhet ta kenë parasysh që ta përdorin sa më mirë kohën që kanë në dispozicion në këtë botë. Jeta e njeriut është aq e shkurtër sa është edhe harku i tendosur mes dy pafundësive. Lumturia e njeriut në këtë botë dhe në botën tjetër është e lidhur me faktin se sa mirë dimë ta përdorim kohën që kemi në dispozicionin tonë. Shpërdorimi është i keq në çdo situatë dhe në çdo rast, por shpërdorimi i jetës është e keqja më e madhe që mund t'i bëjë njeriu vetvetes. Të gjithë llojet e produktivitetit janë të lidhura me përdorimin në mënyrë të duhur të shëndetit dhe të kohës së lirë. Po qe se e bëjmë rrush e kumbulla kapitalin tonë që na është dhuruar në këtë jetë mjerë për jetën tonë në këtë botë dhe në botën tjetër. Myslimani si besimtar i një feje e cila në tekstet e saj të shenjtë ka regjistruar betimin hyjnor mbi rëndësinë e kohës dhe të jetës së njeriut, nuk duhet ta shpenzojë më kot qoftë edhe një minutë të jetës së tij.

Ata që e vlerësojnë dhe e pranojnë leximin dhe të shkruarit në veprimtari bazë të jetës së përditshme duhet ta shpenzojnë çdo situatë dhe kohë të përshtatshme për të lexuar dhe për të shkruar, por pa e lënë pas dore edhe faktin se lodhja ka nevojë për relaks dhe pushim në mënyrë që të jemi sa më produktiv. Ashtu sikurse duhet të vazhdojmë të punojmë në kohë të përshtatshme, të qetë dhe me kohë të gjatë, ashtu edhe duhet të vlerësojmë edhe çastet që krijohen gjatë pushimit të aktiviteteve të ndryshme të jetës në mënyrë që t'i plotësojmë këto çaste me lexime informative. Nuk është e pakët as mundësia që të arrijmë të jemi frytdhënës edhe duke vlerësuar ato momente të shkurtra që krijohen për të lexuar.

Librat që duhet të lexojmë duhet të jenë më të vyerit dhe me përmbajtje më të pasur. Pas Kuranit dhe librave të hadithit vjen çdo libër me vlerë për t'u lexuar. Këtu nuk e ndjej të nevojshme që të zgjatëm shumë mbi kushtin që libri që lexojmë të jetë i mbështetur mbi bazat e pedagogjisë.

Librat që mund të lexohen janë të shumtë, ndërsa jeta është e shkurtër dhe kapacitetet njerëzore janë të kufizuara. Prandaj është më se e rëndësishme që të lexojmë duke përzgjedhur.

Sa do të dëshironim që orët e mësimi të mos ktheheshin në çaste të mërzitshme, që mësuesit të ishin që të gjithë njerëz idealist të edukuar sa më mirë që të jetë e mundur, që temat mësimore të na shpinin në një botë më të bukur, të mos kuptojë sesi kalon

ora e mësimi, ta prisnim pa durim orën tjetër të mësimi. Vallë vdiqën pasardhësit e profetëve, heronjtë e panjohur të profesionit që përhap mësimin mbi Zotin në këtë botë të thellë dhe të llojllojshme. Le të jenë ata edhe dy-tre yje që shkëlqejnë në horizontin e largët. Le të besojmë se edhe në këto kohë moderne do të vijnë besimtarët me mendjen e stërvitur, me zemrën e mbushur plot besim, me shpirtin që dashuron dhe të guximshëm për t'u njohur me enigmën e madhe të gjithësisë.

Le ta zëmë se kushtet në të cilat gjendemi sot nuk janë të përshtatshme për misionin e një besimtari të devotshëm në këtë botë, atëherë ne do të duhet të kërkojmë rrugëzgjdhjet nga do të shkojmë në mënyrë që niveli ynë të rritet. Mbase është e vështirë ta vazhdosh me dëshirë dhe kënaqësi udhëtimin e diturisë, por kaderi ynë është që të mund të arrijmë ta bëjmë këtë gjë brenda vështirësive duke shpenzuar të gjithë përpjekjet tona në mënyrë që të gëzojmë lumturinë e madhe në fund të kësaj jete.

Njeriu lexon, kërkon dhe gjen. Atë që e gjen pas leximit duhet ta shënojë se s'bën diku. Nëse nuk e bën këtë atëherë ai do të harrojë sa e sa njohuri të vlefshme si pasojë e kalimit të kohës. Kam dëgjuar të thuhet se në moshën dyzet e pesë vjeçare njeriu fillon të përfitojë nga njohuritë që ka marrë kur ka qenë në moshën pesëmbëdhjetë vjeçare. Mos të harrojmë se edhe Allahu ia mësoi njeriut diturinë duke i falur aftësinë e të shkruarit.

Njeriu hedh në letër dhe i shkruan edhe ndjenjat dhe mendimet e tija. Ai shkruan në atë gjini në të cilën ndjehet mirë dhe për të cilën ushqen interes. Të gjitha këto bëjnë që truri ynë edhe të stërvitet, edhe të jetë prodhimtar.

Të shkruash do të thotë përpjekje për të shpëtuar ndonjë gjë nga dora e kohës që fshin dhe mbulon me pluhurin e harresës çdo gjë që i del përpara dhe realizim relativ i prirjes sonë për të mos u harruar. Të shkruash do të thotë të bashkëbisedosh me brezat, t'i kumtosht të ardhmeve të largëta dhe të përjetosh lumturinë që të fal prodhimtaria në një fushë të jetës. Ata që nuk i kushtojnë rëndësi shkrimit janë ata që nuk i japin rëndësi faktit nëse truri dhe mendja e tyre mbeten apo jo të pafrytshme dhe të dobëta apo nëse u shkon dëm apo jo përvojat jetësore që kanë mbledhur në vite.

Natyra është miku më i mirë për njerëzit që e kanë me pasion leximin. Ajo është miku i tyre edhe se u mundëson vazhdimësinë e procesit së të lexuarit, edhe se u fal një mjedis relaksues. Një lexim i jetës që fillon dhe mbaron vetëm me fletët e librave të shpie në depresion dhe në mërzitje shpirtërore. Akti i të lexuarit duhet të fillojë me librin, por duhet të

vazhdojë në jetë dhe në natyrën që na rrethon. Njeriu duhet të rrijë dhe të mendojë gjerë e gjatë lidhjen e ndërsjellë mes shkakut dhe pasojës. Ai nuk duhet të mbetet vonë që të kalojë nga librat drejt e në jetë dhe në gjirin e natyrës që e rrethon. Ai nuk duhet ta humbasë entuziazmin dhe gjallërinë që ka. Çdo vështrim i lëshuar me koshiençë është një e lexuar më vete e natyrës. Njeriu duhet të lexojë edhe librat, por edhe jetën dhe natyrën. Toka dhe qiejt janë një libër, një thirrje, një kumt.

Ngaqë nuk është asnjëherë e ditur se kur dhe çfarë i sjell truri ndër mënd njeriut gjatë jetës dhe se çfarë do të dëgjojë dhe ku do ta dëgjojë atë, atij nuk duhet t'i mungojë në xhep asnjëherë letra dhe lapsi. Ai duhet t'i hedhë menjëherë në letër ndjenjat dhe mendimet që ndjen apo gjërat e bukura që i shohin sytë, në mënyrë që më pas t'i transmetojë ato në një vend më të përshtatshëm. Këtë mund ta quajmë edhe një lloj gjutietë të ditudisë dhe të përsiatjes.

T'ua bëjmë të njohura ndjenjat, mendimet dhe konstatimet e bukura që gjetëm edhe vëllezërve tanë në besim nga një anë është shkak që të meritojmë kënaqësinë e Allahut, nga ana tjetër na mundëson të provojmë ëmbëlsinë që të fal posedimi i "një dore, një truri apo një shpirti që dhuron". Sa e bukur është që edhe ne ashtu siç bënë profetët t'ua dhurojmë robërve dhe shpirtirave ndjesinë apo përsiatjen që na mundësoi të përjetonim Allahu, Zoti ynë.

Ata që nuk dinë të marrin edhe nuk dinë të japin, sepse vetëm Allahu është ai që dhuron pa marrë gjë prej atyre që u jep, ndërsa ne njerëzit jemi në pozitë e krijesave që japim duke marrë. Kjo nga një anë do të thotë të lexojmë vazhdimisht dhe të rritemi në informacion mendor dhe shpirtëror, nga ana tjetër do të thotë t'i rrisim edhe të drejtët në këtë drejtim. Nuk kanë thënë më kot se njerëzit mësojnë duke u mësuar të tjerëve.

Në këtë pikë do të dëshiroja të flisnim edhe për dëshirën e të lexuarit. Njerëzit që nuk e kanë dëshirën e të lexuarit do të thotë se janë gjysmë të arsimuar dhe gjysmë të edukuar. Meqenëse Allahu i cili krijoi natyrën njerëzore na urdhëron që të lexojmë kjo do të thotë se në natyrën njerëzore ekziston prirja për të lexuar. Prandaj të vjen keq që një arsimim apo edukim shkollor i mbështetur mbi një plan-program lëndësh i pahartuar në bazat e mësimdhënies ta shkatërrojë këtë prirje humane në vend që ta zhvillojë atë duke zgjuar një lloj acarimi kundër të lexuarit.

Jo çdo libër mund të lexohet në çdo kohë. Libri që duhet të lexoni kur jeni i lodhur është tjetër, libri që duhet të lexoni pasi jeni relaksuar është tjetër. Libri që lexohet në periudha kohore të shkurtra duhet të jetë i ndryshëm nga ai që lexohet në periudha kohore të

gjata. Kur jemi të lodhur ne duhet të lexojmë poezi, fjalë të urta, sentenca etj si këto, por jo libra të mendimit. Një roman nuk duhet të filloni ta lexoni kur nuk keni kohë të gjatë në dispozicion.

Një princip që duhet ta kemi parasysh është edhe të përsërisim shënime që mbajmë. E zëmë se keni mbajtur shënime nga qindra libra. Këto shënime ju mund t'i përsërisni kur shtrihen për të fjetur, kur jeni duke pritur autobusin apo kur jeni në udhëtim. Ky është një angazhim shumë produktiv. Në mënyrë të veçantë informacioni i mbledhur me kujdes përsëritet më me dëshirë.

Njeriu në këtë botë nuk mund të gjejë çdo gjë që e kërkon, prandaj nuk duhet të zhgënjehemi në qoftë se nuk e gjejmë atë që kërkojmë. Ne duhet të kërkojmë rrugët që na bëjnë të lumtur me ato që kemi gjetur. Jemi dëshmitar se shpeshherë privimet e çojnë njeriun drejt dhimbjes.

A ndiheni se janë duke jua hedhur të tjerët? Atëherë bëhuni më shumë punëtor, që të përjetoni entuziazmin që të dhuron fakti kur fitoni terren të madh në një kohë të shkurtër.

Në vend të pushimit duke u shtrirë sa gjerë e gjatë preferoni të pushoni duke ndërruar punën me të cilën jeni duke u marrë. Hiqeni lodhjen e trurit duke vënë në punë trupin dhe gjymtyrët tuaj. A keni parë njerëz që flasin në ajër? Mendoni se si mund të flisni përherë gjëra me vlerë. Mos e hiqni nga mendja se edhe në vendbanimin ideal në shtëpinë e paqes në Xhenet nuk kanë për t'u dëgjuar fjalë të kota.

Dijeni se pa dyshim ekzistojnë armiqtë që mbështeten dhe drejtohen nga një kuadër i përgatitur intelektual. Ata janë të vendosur që myslimanëve t'u japin fund në sajë të kurthit të epsheve dhe të famës. Lojën e vërtetë ata e luajnë me të rinjtë myslimanë. Po që se shejtani dhe përkrahësit e tij janë tinëzar dhe hileqarë, myslimani i devotshëm dhe i përkushtuar duhet të jetë mendjehollë dhe largpamës në mënyrë që të mos bjerë në kurthin e epshit dhe të famës. Mos i jep vlerë asnjë gjykim vlerësues që nuk e pranon metafizikën. Ekzistojnë horizontet e largëta dhe ka edhe përtej tyre.

Nga djepi i shtëpisë shkojmë drejt djepit të tokës duke lexuar. Nganjëherë lexojmë mes radhësh, herë të tjera mes kujtimesh. Nga njëherë lexojmë sytë, ndërsa herë të tjera lexojmë zemrat. Ndonjëherë lexojmë nga libri, herë të tjerë nga thirrja që na bëhet...

Librat

nuk lexohen

vetëm në kohë të lirë

Ali Byjykaçapar

Koha është enigmë. Faktori më i madh që bën që mos të zbërthehet kjo enigmë e cila ka nevojë të kuptohet dhe të shprehet përmes simboleve është realiteti i marrëdhënies që ka krijuar çdo gjallesë me të.

Urtësia hyjnore e ka mbajtur kohën larg mosbesimit dhe mallkimit, gjë në të cilën qëndron e fshehur një enigmë tjetër. Mijëvjeçari ynë i ka dhënë një rëndësi të madhe kohës së nevojës së shumëfishimit të kulturave të epokave të ndryshme. Qytetërimi ynë i formoi gati të gjithë mundësitë që i ofronte botës në tërësi mbi konceptin e lëvizjes (kinea) duke na detyruar goftë edhe me pahir t'ua dimë vlerën edhe sekondave që kalojnë.

Libri shpalos para nesh fletët e kohës absolute, duke bërë që në të vërtetë të kapemi fort pas kohës absolute. Sa interesante është që në të njëjtat fletë të jenë vendosur brenda së sotmes edhe momentet që i përkisnin të djeshmes dhe së nesërme. Kjo ngjan me dukurinë fizike kur shtatë ngjyrat e diellit të mbeten të fshehura në dritë të bardhë.

Deri më sot kemi dëgjuar shpesh herë që procesi i leximit të librave të shpjegohet si një vlerësim që i bëhet kohës së lirë, por si për ironi librat që kemi në dorë na mësojnë se kjo nuk është aspak ashtu siç na është thënë deri tani. Kur i hedhim një sy përmbajtjes së librave kuptojmë se për ne është e domosdoshme që leximi i librave të zërë jo thjesht një pjesë nga koha e lirë, por një orar të caktuar brenda programimit të jetës së përditshme aktive, pasi që horizontet e gjera të diturisë nuk i shpalosen përnjëherë personit që është në kërkim të botës së pafund të urtësive. Libri, i cili deri më sot i është paraqitur njeriut si një mjet argëtimi apo plotësimi i kohës së lirë, nuk ka arritur ta rrokë efektivitetin e tij në jetën shoqërore, sepse është shpëputur nga thelbi dhe funksioni i tij i vërtetë.

Koordinimi i domosdoshëm në mes kohës dhe librit mund të arrihet vetëm kur individ i ta programojë kohën e tij private dhe duhet organizuar sipas grupmoshave nën dritën e të vërtetave të jetës biologjike që ne e jetojmë si ditë, javë dhe muaj, sepse përvoja e çdo grupmoshe është e ndryshme nga ajo e grupmoshave të tjera. Libri duhet vendosur në qendër të jetës humane në mënyrë që begatia e stinëve që ikin ta lehtësojnë jetën.

Në jetën tonë në vend të diturisë së ftohtë duhet të zërë vend vlera e librit dhe leximi i tij i rregullt. Ajo që presin njerëzit që nuk ndalin një çast të mendojnë mbi ekzistencën e tyre dhe që nuk i keqkuptojnë vlerat humane nuk kanë shumë çfarë të presin nga librat.

Xhafer Durmush

Fitimi i shpërblimit të madh

Allahu Teala në suren Isra thotë: **“Në të vërtetë, ky Kuran udhëzon drejt asaj që është më e mira dhe u jep lajmin e gëzuar besimtarëve, që bëjnë vepra të mira se ata do të kenë shpërblim të madh. Ndërsa atyre që nuk besojnë në jetën tjetër, Ne u kemi përgatitur dënim të dhembshëm.”** (Isra, 9-10)

Tani dëshiroj që t’ia hapim zemrën tonë ngroh-tësisë së “shpërblimit të madh”, për të cilin flitet në ajetin fisnik. Nisur nga kjo, dëshiroj që përsëri t’i lexojmë ajetet fisnike të cilat i ftojnë besimtarët për te shpëtimi i përhershëm dhe për të kërkuar shpërblimin e madh. E vërteta është kjo se Allahu i Lartësuar na fton ne për te kopshtet e Xhenetit që quhet Daru’s-Selam. Na fton që të shpëtojmë nga errësirat e mëkateve dhe gjynaheve e të synojmë dritën e pëlqimit të Tij. Zoti (xh.xh.), na i ka treguar me të gjitha detajet e tyre rrugët që na mundësojnë për të fituar kënaqësinë e Tij. Për këtë arsye, na tregon cilësitë / veprat e atyre që e arrijnë shpëtimin e përhershëm dhe e fitojnë këtë shpërblim të madh. Nisur nga kjo, ata që do të shpëtojnë janë ata:

“...Të cilët besojnë në të fshehtë, falin namazin dhe japin nga ajo që u kemi dhënë Ne; dhe ata që besojnë në atë që të është shpallur ty (o Muhamed), në atë që është shpallur përpara teje dhe që me bindje i besojnë jetës tjetër.” (Bekare, 3-4)

“...Që kryejnë namazin, japin zeqatin dhe besojnë bindshëm në jetën tjetër. Këta janë udhëzuar nga Zoti i tyre dhe vetëm këta janë të shpëtuar.” (Lukman,

4-5) **“...Të cilët janë të përlurur në namazin e tyre dhe të cilët shmangen nga fjalët e kota.”** (Mu’minun, 2-3) **“...Që thërrasin në mirësi, urdhërojnë për vepra të mira e ndalojnë prej veprave të shëmtuara! Këta njerëz do të jenë të shpëtuarit.”** (Al Imran, 104)

“Nuk gjen njerëz, që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit, që të ushqejnë dashuri ndaj atyre, të cilët kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e tij, edhe në qofshin ata etërit e tyre ose bijtë e tyre, ose vëllezërit e tyre, ose farefisi i tyre. Allahu ka skalitur besimin në zemrat e tyre dhe i ka fuqizuar ata me shpalljen e Vet. Ai do t’i shpjerë ata në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj e ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Allahu është i kënaqur me ata, por edhe ata do të jenë të kënaqur me Të. Ata janë Pala e Allahut dhe, vërtet që Pala e Allahut do të jetë fituese.” (Muxhadile, 22)

“O ju që keni besuar! Me të vërtetë, pijet alkoolike, bixhozi, idhujt dhe shigjetat e fallit janë vepra të ndyta nga punët e djallit. Prandaj, largohuni nga këto, me qëllim që të shpëtoni!” (Maide, 90) **“O besimtarë! Bëhuni të durueshëm dhe nxiteni njëri-tjetrin të jeni të tillë; bëhuni të vendosur dhe vigjilentë (në vepra të mira dhe në ruajtjen e kufijve) dhe kijeni frikë Allahun, që të shpëtoni!”** (Al Imran, 200) **“Ndërsa ata që banojnë në Medinë dhe që e kanë pranuar besimin qysh më parë, i duan mërgimtarët që vijnë në Medinë dhe në zemrat e tyre nuk ndjejnë kurrfarë rëndimi, për atë, që u është dhënë atyre, por duan t’u bëjnë më mirë mërgimtarëve sesa vetes, edhe pse**

vetë janë nevojtarë. Kushdo që ruhet nga lakmia e vetvetes, me siguri që do të jetë fitues." (Hashr, 9) **"Peshimi (i veprave), atë ditë do të jetë i drejtë. Ata që u rëndon peshorja me vepra të mira, do të jenë të shpëtuar."** (A'raf, 8)

Ja, këto janë disa prej ajeteve që na njoftojnë për cilësitë dhe veprat e atyre që do të shpëtojnë. Ndërsa për ata që do të marrin shpërblimin e madh thuhet:

"Me të vërtetë që për myslimanët dhe myslimanet, besimtarët dhe besimtare, të bindurit ndaj Allahut dhe të bindurat ndaj Allahut, të drejtët (të singertët) dhe të drejtat (të singertat), duruesit dhe durueset, të përlulurit dhe të përlulurat, mirëbërësit dhe mirëbërëset, agjëruesit dhe agjërueset, ruajtësit e nderit dhe ruajtëset e nderit, përkujtuesit e Allahut vazhdimisht dhe përkujtueset, pra, për të gjithë këta Allahu ka përgatitur falje dhe shpërblim të madh." (Ahزاب, 35)

"Por ata që pendohen, përmirësohen, mbështeten fort tek Allahu dhe që besimin e tyre e kanë sinqerisht vetëm për Allahun, do të jenë me besimtarët e vërtetë. Allahu do t'u japë shpërblim të madh besimtarëve." (Nisa, 146)

"Muhamedi është i Dërguar i Allahut. Ata që janë me të, janë të ashpër ndaj jobesimtarëve e të mëshirshëm midis tyre. I sheh ata si përkulen dhe bien në sexhde, duke kërkuar dhuntinë dhe kënaqësinë e Allahut. Në fytyrat e tyre shihen shenjat e sexhdes. Ky është përshkrimi i tyre në Teurat. Ndërsa në Ungjill, shembulli i tyre përshkruhet si një farë e mbjellë që lëshon filiza e forcohet e pastaj ngrihet e fortë me kërcellin e vet, duke i gëzuar mbjellësit. (Kështu përshkruhen ata) me qëllim që, nëpërmjet tyre, Ai t'i zemërojë mohuesit. Për ata midis tyre që besojnë dhe kryejnë vepra të mira, Allahu ka premtuar falje dhe shpërblim të madh." (Fet'h, 29)

"Ja, këto janë urdhërimet që Allahu i ka zbritur për ju. Atij që i frikësohet Allahut, Ai do t'ia shlyejë veprat e keqija dhe do t'ia rrisë shpërblimin." (Talak, 5) **"O ju që keni besuar, frikësojuni Allahut dhe thoni vetëm të vërtetën. Ai do t'ju bekojë veprat tuaja dhe do t'ju falë gjynahet. Kush i bindet Allahut dhe të Dërguarit të Tij, do të arrijë një fitore madhështore."** (Ahزاب, 70-71)

Ata që janë përmendur deri këtu ndoshta do të ishte me vend t'i përmblidhnim me këto dy ajete fisnike: **"Kush është ai, që do t'i japë vullnetarisht Allahut një hua të mirë, që Ai pastaj t'ia kthejë shumëfish?!"** (Veç kësaj), **për atë do të ketë shpërblim fisnik, ditën që do të shohësh besimtarët dhe besimtare, me dritën e tyre që shkëlqen para dhe në të djathtë të tyre (e**

do t'u thuhet): "Lajm i mirë sot për ju: kopshtet e Xhenetit nëpër të cilat rrjedhin lumenjtë e ku do të banoni përgjithmonë. Kjo është fitorja më e madhe!" (Hadid, 12)

Kur i Dërguari i Allahut (a.s.), e tregon me një shembull arratisjen e pavetëdijshme të umetit të tij për të shpëtuar, i krahason njerëzit e umetit me fluturat e natës që garojnë me njëra-tjetrën për të hyrë në zjarr. Kur Muadh ibn Xhebeli (r.a.), e pyeti të Dërguarin e Allahut (a.s.), që ta njoftonte për punët që të fusin në Xhenet dhe ato që të largojnë nga Xhehenemi, Hz. Pejgamberi i tha atij: **"O Muadh! Po kërkon diçka shumë të madhe."** Pastaj i tha kështu: **"Vetëm se kjo është shumë e lehtë për atë që ia lehtëson Allahu. Prandaj, adhuroje Allahun pa i shoqëruar asnjë ortak, fale namazin siç duhet, jepe zekatin, mbaje agjërimin e muajit të Ramazanit dhe shko në haxh nëse do të kesh mundësi."**

Ndërsa tani, a të të njoftoj për dyert e mirësisë? Agjërimi është mbrojtje. Lëmosha e shuan ndëshkimin e mëkatit siç e shuan uji zjarrin. Edhe namazi që njeriu e fal natën, e fshin mëkatin." Pasi i Dërguari i Allahut (a.s.), ia tha këto fjalë Muadh ibn Xhebelit (r.a.), këndoi këtë ajet fisnik: **"Ata ngrihen nga shtrati, i luten Zotit të tyre me frikë e shpresë dhe japin nga ajo që iu kemi dhënë Ne. Askush nuk di se çfarë gëzimesh janë fshehur për ata (në jetën tjetër), si shpërblim për punët e mira që kanë bërë."** (Sexhde, 16-17)

Pastaj tha kështu për ta njoftuar për veprën më kryesore: **"Vepra / çështja më kryesore është Islami, shtylla e saj është namazi dhe pika kulmore e saj është xhihadi."** Dhe së fundi, për t'i treguar Muadh ibn Xhebelit (r.a.), atë më të cilën janë të lidhura të gjitha këto, i tha: **"Mbroje gjuhën."** (Tirmidhi, Iman, 8.)

Tashmë mund të themi: Cilësia e përbashkët e atyre që thamë këtu është fakti se të gjitha këto janë detyra të vështira dhe të rënda për nefsën. Pra, siç është durimi, mbajtja e gjuhës, bujaria, xhihadi dhe dhënia e pasurisë dhe e jetës duke e sakrifikuar për hir të Allahut të Madhëruar.

Këtu është e rëndësishme që të mos mashtrohem pas dëshirave e kënaqësive që i pëlqejnë dhe i duken të bukura nefsit. Pastaj veten / nefsën duhet ta ushtrojmë me adhurimet e urdhëruara dhe me obligimet financiare. Pastaj duhet të vazhdojmë me durim dhe vendosmëri që ta largojmë nefsën nga gjërat e ndaluara. Gjithashtu duhet t'i besojmë në mënyrë absolute shpërblimit të madh që është premtuar nga Allahu i Lartësuar dhe ta vazhdojmë këtë vendosmëri përgjatë gjithë jetës. Për këtë arsye, pyetja që sot duhet t'ia bëjmë vetes është kjo: **"Në çfarë gjendjeje është "vullneti për të kërkuar shpërblimin e madh"?"**

Ç'mund të bëni në pak minuta

Nesrin Kaja

Është detyrë e çdo myslimani që ta njohë dhe ta kuptojë rëndësinë e kohës, sepse ne u krijuam që ta adhurojmë Allahun dhe jo të përpiqemi ta vrasim kohën apo monotoninë me gjëra që nuk kanë përfitim. Njerëzit gëzohen me ditët që i kalojnë dhe nuk e mendojnë që në këto ditë të mbaruara, mbaron ngapak edhe jeta e tyre. Dijetari Hasan Basriu ka thënë: Çdo ditë që vjen i thotë birit të Ademit: “Unë jam dita e re, dëshmitare për veprat e tuaja. Nëse shkoj, kurrë nuk kthehem. Vepro çfarë të duash, lë pas dore çfarë të dëshirosh. Dije se ajo kohë që ka ikur, kurrë nuk do të të kthehet.

Koha e njeriut është dhuratë, sprovë dhe mëkat. Kush e kalon kohën në adhurim, le ta falënderojë Allahun, kush e kalon kohën në mëkat, le të pendohet. Kush e kalon kohën me një sprovë, le të kënaqet me caktimin e Allahut dhe të durojë.

Çudi sa të gjata janë dy orë të kaluara në xhami, e sa të shkurtra janë kur shohim ndonjë film! Çudi si gëzohemi kur loja e futbollit zgjatet dhe ankohemi kur teravia gjatë Ramazanit është më e gjatë se sa zakonisht! Çudi sa e rëndë është të lexohet një ajet në Kuran, dhe sa e lehtë është të lexohen disa gazeta apo revista rresht, brenda ditës!

Shumica e njerëzve e shpërdorojnë kohën, dhe kështu janë të privuar nga ky nimet, në mënyrën që nga jeta dhe koha e tyre të përfitojnë Ahiretin. Shumë njerëz e harxhojnë kohën dhe jetën e tyre për diçka që nuk u sjell dobi. Ata harrojnë që çdo minutë dhe çdo çast i kaluar nga jeta e tyre, i sjell më afër varrit dhe vdekjes dhe i largon nga kjo botë.

Në Kuran thuhet: **“Kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja, ai thotë: O Zoti im, më kthe, që të bëj vepër të mira e të kompensoj atë që lëshova! Kurrësi (kthim nuk ka), e kjo është vetëm fjalë që e thotë ai, e ata kanë para tyre një perde deri në ditën kur ringjallen”** (Muminun, 99 – 100). **“Pasha kohën! Nuk ka dyshim që njeriu është në humbje të plotë, përveç atyre që besojnë dhe punojnë mirësi e drejtësi dhe që këshillojnë njëri – tjetrin për të vërtetën dhe që e këshillojnë njëri – tjetrin me durim .”** (Asr 1 -3)

Resulullahu (a.s.) ka thënë: “Shfrytëzoni pesë

gjëra para se të vijnë pesë të tjera. Shfrytëzo rininë para pleqërisë, jetën para vdekjes, kohën e lirë para se të jesh i zënë, shëndetin para se të sëmuresh, pa-surinë para varfërisë.”

Transmetohet nga Ebu Hurejra se Profeti (a.s.) ka thënë: “Mosha e umetit tim, qëndron ndërmjet të gjashtëdhjetave dhe shtatëdhjetave, të paktët do ta kalojnë atë.” (Tirmidhiu, Ibn Maxhe). Po e marrim moshën e Profetit (a.s.) i cili jetoi gjashtëdhjetë e tre vjet, si moshë mesatare të umetit, për të parë se sa kohë humbasin njerëzit në përgjithësi. Sipas një llogaritjeje të thjeshtë; një njeri i cili jeton gjashtëdhjetë e tre vjet dhe punon tetë orë çdo ditë, ka shpenzuar nga jeta e tij 21 vjet punë. Nëse fle tetë orë në ditë, ai ka fjetur njëzet e një vjet të jetës së tij. Ndërkohë njeriu deri në moshën dhjetë apo trembëdhjetë vjeçare (moshë kur arrin pubertetin) nuk është i detyruar t’i praktikojë ligjet e Allahut. Nga gjashtëdhjetë e tri vjet po t’i heqim njëzet e një vjet punë, njëzet e një vjet gjumë, dhe dhjetë vite që nuk ke arritur moshën madhore mbesin njëmbëdhjetë vite. Po veprimtaritë tona të përditshme sa kohë na humbasin? E sa kohë nga jeta jonë na mbetka për ta shfrytëzuar në rrugë të Allahut? E atëherë pse për kaq pak kohë ta humbasim Xhenetin?!

I Dërguari i Allahut ka thënë: “Kush e do Dynjanë, dëmton Ahiretin dhe kush e do Ahiretin, dëmton Dynjanë. Jepini përparësi asaj që mbetet ndaj asaj që zhduket.”

Allahu i Madhëruar në Kuran e mëson profetin e Tij të lutet me fjalët: “Namazi im, kurbanimi im, jeta ime dhe vdekja ime janë thjesht për Allahun, Zotin e botëve.”

Ja disa mënyra nëpërmjet të cilave do fitosh një numër shumë të madh sevapesh vetëm në pak minuta:

- Duhet ta dish se Kurani është libri i vetëm, prej të cilit fiton dhjetë sevape nëse e lexon një shkronjë nga ai. A nuk mundesh t’i marrësh disa minuta nga dita jote dhe të lexosh disa rreshta në librin e Allahut dhe të mendosh për të? Ebu Hurejra (r.a.) transmeton se e ka dëgjuar të Dërguarin e Allahut duke thënë:

“Lexoni Kuranin se ai do t’ju bëjë shefaat (ndërmjetësim) Ditën e Gjykimit për ata që e kanë lexuar”. Gjithashtu Muhamedi (a.s.) ka thënë: “Kush lexon një shkronjë nga libri i Allahut, ka një sevap i cili vlerësohet dhjetë herë. Dhe unë nuk them se Elif, Lam, Mim, është një shkronjë; Elif është një shkronjë, Lam është një shkronjë dhe Mim është një shkronjë”. (Transmeton Tirmidhiu dhe Darimi).

- Sureja Fatiha është sureja më e fuqishme në Kuran.

Edu Said ibn Muala (r.a.) transmeton se kur i Dër-

guari i Allahut (a.s.) ka dashur të dalë nga xhamia, e ka kapur për dore dhe i ka thënë: A ta mësoj suren më të fuqishme në Kuran para se të dalësh nga xhamia? Për shkak të namazeve që i falem kaloi një kohë dhe unë e pyeta: O i Dërguari i Allahut, ti the se do të më mësoje suren më të fuqishme. Ai (a.s.) tha: Është Fatiha. Janë shtatë methani (ajetet që përsëriten shpesh) dhe thelbi i Kuranit që më është shpallur mua. (Buhariu).

- Sipas një transmetimi të Buhariut, Profeti (a.s.) i pyeti sahabët e tij: A nuk jeni në gjendje ta lexoni një të tretën e Kuranit për një natë? Pasi kjo iu duk e rëndë atyre thanë: O i Dërguari i Allahu, kush nga ne mund ta bëjë këtë? Ai, (a.s.) tha: kjo sure “Thuaj, Ai Allahu është një... është e njëjtë me një të tretën e Kuranit”.

- O Allah, fali besimtarët dhe besimtare!

Ubade ibn Samit (r.a.) ka thënë: E kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut të thotë: “Kush kërkon falje për besimtarët dhe besimtare me fjalët “Allahumme fagfirli ve muminin vel mucinat” fiton një shpërblim për çdo besimtar dhe çdo besimtare”.

Dhe mendo që sipas statistikave ekzistojnë 1,5 miliardë myslimanë në të gjithë botën.

- Ebu Hurejra (r.a.) transmeton se Profeti (a.s.) ka thënë: “Kush thotë “La ilahe ilallahu vahdehu la sherike leh, lehul mulku ve lehul hamdu ve huve ala kul-li shejin kadir (S’ka të adhurosh tjetër me të drejtë përveç Allahut, Një dhe i Pashoq, Atij i takon sundimi dhe falënderimi, Ai është i plotfuqishëm mbi çdo send) 100 herë në ditë, ka shpërblimin sikur t’i kishte liru ardhjetë rob, atij i shkruhen ardhjetë të mira, i fshihen ardhjetë gjynahe dhe është i mbrojtur nga djalli deri në mbrëmje. Askush nuk ka vepruar më mirë se ky person, me përjashtim të atij që ka vepruar më tepër.” (Buhariu dhe Muslimi)

“Kush thotë në mëngjes dhe në mbrëmje 100 herë Subhanallah është sikur të kishte shkruar ardhjetë herë në haxh dhe kush thotë në mëngjes dhe në mbrëmje 100 herë Elhamdulillah është sikur t’i kishte përgatitur 100 kuaj dhe t’i kishte dërguar në rrugën e Allahut. Kush thotë në mëngjes dhe në mbrëmje 100 herë La ilahe ilallah është sikur t’i kishte liru 100 robër, kush thotë në mëngjes dhe në mbrëmje 100 herë Allahu ekber askush nuk do të vijë me diçka më të vlefshme se ky, përveç atij që ka thënë si ky apo më tepër.” (Tirmidhi)

Një dua për ardhjetë sekonda, e cila është përmbledhe e të gjitha duave.

Ebu Umame (r.a.) transmeton: I Dërguari i Allahut thoshte dua të ndryshme, prej të cilave nuk e mësuam asnjërën përmendësh, kështu i thamë: O i Dërguari i Allahut, t’i ke thënë plot dua nga të cilat nuk mësuam asnjërën përmendësh. Ai tha: A doni

t'ju tregoj se çfarë përmbajnë të gjitha këto? Lutuni: O Allahu im, kërkoj prej Teje çdo të mirë që e ka kërkuar prej teje pejgamberi yt Muhamedi (a.s.), dhe kërkoj strehim prej Teje nga çdo e keqe nga e cila ka kërkuar strehim pejgamberi yt Muhamedi (a.s.) Ti je i vetmi prej të Cilit kërkohet ndihmë, Ai që (atë që dëshirojmë) na jep. S'ka mundësi e fuqi vetëm se me Allahun". (Tirmidhi)

-Umer ibn Khatabi (r.a.) transmeton se i Dërguari i Allahut, ka thënë: "Kush merr abdest mirë dhe thotë: Dëshmoj se nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë përveç Allahut, i Cili nuk ka shok, dhe dëshmoj se Muhamedi është rob dhe i Dërguari i Tij. O Allah, më bëj nga ata që pendohen dhe pastrohen", këtij i hapen tetë dyert e Xhenetit dhe hyn nga ajo derë që do." (Tirmidhi).

Duhet ta dini se i Dërguari i Allahut (a.s.) ka thënë se ndërmjet njërit skaj të derës së Xhenetit dhe skajit tjetër, janë dyzet vjet.

-Ebu Hurejra (r.a.) transmeton: "Erdhën muhaxhirët e varfër te profeti Muhamed (a.s.) dhe thanë: O i Dërguari i Allahut, vetëm të pasurit e kanë fituar shkallën më të lartë (në Xhenet) dhe gëzimin e përherëshëm, (sepse) ata falen po ashtu si ne, agjërojnë po ashtu si ne, ata japin sadaka dhe ne jo, ata lirojnë skllevër dhe ne jo. Këtu i Dërguari i Allahut (a.s.) tha: "A t'ju mësoj diçka me të cilën do të arrini përparësinë e atyre që janë para jush, me të cilën do t'ua kaloni dhe atyre që vijnë pas jush, e me të cilën askush nuk do të jetë më i mirë se ju, përveç nëse e thonë si ju?" Ata thanë: Sigurisht o i Dërguari i Allahut. Ai (a.s.) tha:

"Madhërojeni Allahun (Subhanallah), falënderojeni (Elhamdulillah) Atë dhe madhërojeni (Allahu ekber) tridhjetë e tre herë pas çdo namazi". (Buhari dhe Muslim) Ebi Umama (r.a.) transmeton se i Dërguari i Allahut (a.s.) ka thënë: "Kush e lexon ajetul Kursinë pas çdo namazi farz, asgjë nuk e pengon që të hyjë në Xhenet, përveç momentit të vdekjes që nuk i ka ardhur ende."

Enes ibn Malik (r.a.) transmeton se i Dërguari i Allahut (a.s.) ka thënë: "Allahu është i kënaqur me robin e tij, i cili pasi të hajë ushqim dhe të pijë, e falënderon Allahun (me elhamdulillah)."

Shedad ibn Avs (r.a.) ka thënë se i Dërguari i Allahut i ka thënë: "Duaja më e mirë e robit të Allahut për të kërkuar falje është: "O Allah, Ti je Zoti im, nuk ka të adhuruar tjetër përveç teje, Ti më ke krijuar dhe unë jam rob yt, do të qëndroj besnik ndaj marrëveshjes dhe premtimit Tënd, sa të kem mundësi; kërkoj mbrojtjen tënde nga e keqja që kam vepruar, unë jam mirënjohës ndaj dhuntive të tua, i pranoj gjynahet e mia, prandaj më fal, ngaqë gjynahet nuk i fal askush tjetër përveç teje". Kush e thotë këtë në mbrëmje, po ashtu edhe në mëngjes, duke qenë

i bindur në të dhe vdes po atë natë, do të jetë prej banorëve të Xhenetit. (Buhariu)

-Kur biri i Ademit e lexon suren Sexhde, shejtani largohet duke qarë dhe thotë: "O i mjeri unë! Birit të Ademit iu urdhërua të bëjë sexhde dhe ai e bëri, për këtë ai do të fitojë Xhenetin. Mua m'u urdhërua të bëj sexhde dhe unë e refuzova dhe për këtë do të fitoj Xhehenemin. (Muslimi)

-Sad ibn Ebi Vekas (r.a.) transmeton se i Dërguari i Allahut (a.s.) ka thënë: "Kush e dëgjon ezanin dhe thotë: "Ve ene eshhe du en la ilahe ilallahu vahdehu la sherike leh, ve enne Muhameden abduhu ve resuluhu, redijtu bil-lahi Rabben ve bi Muhamedin resulan ve bil islami dinen" (Edhe unë dëshmoj se nuk ka të adhuruar tjetër përveç Allahut Një dhe i pashoq dhe se Muhamedi (a.s.) është rob dhe i Dërguari i Allahut; jam i kënaqur me Allahun për Zot, me Muhamedin për pejgamber dhe me Islamin për fe do t'i falen gjynahet". (Muslimi)

-Allahu i madhëruar thotë në Kuran: "Është e vërtetë se Allahu dhe engjëjt e tij e mëshirojnë pejgamberin me adhurim. O ju që keni besuar, madhërojeni pra atë (duke rënë salavat) dhe përsëndeteni me selam (Ahzab, 56). Abdullah ibn Amr ibn As (r.a.) transmeton që i Dërguari i Allahut (a.s.) ka thënë: "Kush e lut Allahun të më bekojë mua, Allahu e bekon atë dhjetë herë. " (Muslimi). Në një version tjetër nga imam Ahmedi dhe Nesaiu, thuhet edhe kjo shtesë: "...dhe i falen dhjetë gjynahe, si dhe ngrihet dhjetë shkallë" (në Sahihun e Ibn Hibanit)

Koha është mosha e njerëzve dhe gjëja më e çmuar të cilën njeriu, në veçanti myslimani duhet ta ruajë nga mospërfillja. I mençuri e ruan kohën e tij dhe nuk e humb atë duke bërë vepra të këqija që e dëmtojnë. Ai e përdor kohën e tij duke u munduar të bëjë vepra të mira që e kënaqin Allahun dhe i bëjnë dobi si këtij, ashtu edhe të tjerëve, si në këtë botë, po ashtu edhe në tjetrën.

Në çdo minutë të jetës tënde mundesh të vendosësh një tullë të pallatit tënd në Xhenet.

Prandaj mundohu zellshëm të fitosh dinjitetin tënd, mirëpo duhet që të mposhtësh nefsën. Ndërto një mur mbrojtës ndërmjet teje dhe lojës së jetës. Për një minutë mundesh të fitosh shumë sevape, të mësosh më shumë përmendësh, të ngresh shkallën tënde në Xhenet dhe t'i shlyesh gjynahet...

Kjo minutë mund të sjellë dobi Ditën e Llogarisë, nëse ti e shfrytëzon.

Duhet të dish se këto vepra nuk të kërkojnë shumë punë, nuk të mundojnë, këto vepra mundesh t'i kryesh në çdo gjendje. Veprat e mira janë shkaqet kryesore për të qenë i lumtur në këtë botë dhe në botën tjetër, si dhe për të larguar brengat dhe mërzitë.

Shfrytëzimi i kohës

Pasuria më me vlerë që ne e humbasim pa vënë re, është jeta. Ajo rrjedh si uji. Zoti betohet në kohën, pikërisht për të vlerësuar këtë të vërtetë, duke theksuar se jemi në humbje në lidhje me këtë aspekt. Pejgamberi (a.s.), si shembull në këtë drejtim thotë:

- Ka dy mirësi që njerëzit nuk ua dinë vlerën ashtu siç duhet. Këta janë shëndeti dhe koha e lirë.

Kjo ndodh sepse ne e kuptojmë vlerën e kohës vetëm kur e humbasim atë dhe më pas pendohemi, por në asnjë rast nuk mund ta kthejmë kohën mbrapa. Le të sjellim një rast konkret:

Në një universitet të njohur, në një orë mësimi me temë “Shfrytëzimi i kohës”, pedagogu, pasi hyn në klasë, u hedh një vështrim studentëve dhe u thotë:

- Sot do të bëjmë një provë në lidhje me shfrytëzimin e kohës.

Shkoi te tryeza e tij dhe nga poshtë saj nxorri një kavanoz të madh. Më pas, mori disa gurë të formave dhe përmasave të ndryshme dhe filloi t'i vendoste brenda kavanozit. Pasi u sigurua se kavanozi nuk zinte më gurë, u kthye tek nxënësit dhe i pyeti:

- Si mendoni? A u mbush kavanozi?

- U mbush...- iu përgjigjen studentët njëzëri.

- Ashtu? – reagoi i habitur profesori. Pastaj, duke u përkulur nxorri nga poshtë tavolinës një kovë me gurë të vegjël. I hodhi lehtë në kavanoz. Më pas e tundi atë disa herë, në mënyrë që copat të zinin vend mirë. U kthye sërish kah studentët dhe i pyeti:

- A u mbush kavanozi?

- Me sa duket akoma nuk është mbushur, - iu përgjigj një student nga larg.

- E drejtë, - ia ktheu profesori dhe duke u përkulur përsëri poshtë tryezës mori një kovë me rërë e ia hodhi kavanozit, derisa e mbushi plotësisht gjer në grykë. U kthye prapë nga studentët dhe i pyeti:

- Po këtë here, a u mbush kavanozi?

Të gjithë studentët thanë *jo* njëzëri.

- Bukur - tha profesori dhe përsëri nxorri nga poshtë tavolinës një kovë me ujë dhe e hodhi në kavanoz, duke e mbushur atë deri në grykë.

Pastaj iu drejtua studentëve:

- Cili ishte qëllimi i kësaj prove?

Një student i mençur e mori menjëherë fjalën dhe u përgjigj:

- Sado e plotësuar të duket koha jonë, ka ende vend për t'u plotësuar.

- Jo! - tha profesori, - domethënia e kësaj prove është kjo:

- Nëse gurët e mëdhenj nuk i vendos që në fillim, ata nuk do mund t'i vendosës më.

Studentët panë njëri-tjetrin me habi dhe ndërkaq profesori vijoi:

- Çfarë janë gurët e mëdhenj në jetën tonë? Janë fëmijët tuaj, njeriu i jetës (burri apo grua), të dashurit, shokët, arsimimi, ëndrrat, shëndeti, një vepër e juaja, të jesh i dobishëm për të tjerët, t'u mësosh diçka atyre! Gurët tuaj të mëdhenj ndoshta janë vetëm disa prej tyre, ndoshta një pjesë e tyre, ndoshta edhe të gjitha. Sonte, përpara se të flini mendoni mirë se cilët janë gurët tuaj të mëdhenj, merrni një vendim të mirë. Ta dini se nëse gurët e mëdhenj nuk i vendosni që në fillim në kavanoz, nuk do të keni mundësi t'i vini më vonë. Atëherë nuk do të jeni i dobishëm as për veten tuaj, as për vendin ku punoni dhe jetoni. Kjo tregon se në të vërtetë nuk do të mund të bëheni një biznesmen i mirë apo dhe më shumë.

Si përfundim, ata të cilët e shfrytëzojnë kohën ashtu siç duhet, do të dinë t'i zgjedhin dhe t'i vendosin mirë gurët e mëdhenj qysh në vitet e rinisë. Kështu vlerësohet denjësisht edhe vetë jeta. Në të kundërt, jeta do të jetë me humbje dhe me pendime të shumta. Ata që nuk dinë ta shfrytëzojnë kohën, duhet të kuptojnë se jeta nuk të pret.

Pendimi

— Jashar Kandemir —

Djali e mashtron njeriun dhe e orienton për të bërë mëkat.

Sepse djalli është armiku i njeriut.

Edhe njerëzit me besim të fortë gabojnë nga shkaku i joshjeve të shejtanit.

Shkurtimisht, të gjithë mund të mëkatojnë përveç atyre që i mbron Allahu.

Çdo mëkat që bëhet, lë gjurmë në zemër, si një pikë e zezë. Nëse robi i largohet mëkatit që ka bërë, i drejtohet Allahut dhe kërkon falje nga Ai, zemra e tij e arrin përsëri pastërtinë e mëparshme. Por nëse nuk vepron kështu dhe vazhdon të bëjë mëkate, pikat e zeza në zemër i shtohen. Ajeti **“Jo, mëkatet që bëjnë ata ua kanë nxirë zemrat”**, flet për këto pika të zeza.

LARGIMI NGA MËKATET E VOGLA

Njerëzit në përgjithësi nuk u japin rëndësi mëkateve të vogla dhe nuk e shikojnë si problematike kryerjen e tyre. Ky konceptim bëhet shkak që të shtohen mëkatet.

Shërbëtori i Pejgamberit, Enes bin Malik shpreh me keqardhje se në vitet pasi ndërroi jetë i Dërguari i Allahut (a.s.), njerëzit filluan të neglizhonin në këtë çështje dhe i shikonin si të thjeshta e të parëndësishme veprat që në kohën e të Nderuarit tonë llogariteshin si mëkate të mëdha.

Por i Dërguari i Allahut (a.s.) e këshilloi bashkëshorten e tij të dashur, Aishja (r.a.) që të largohej nga mëkatet që njerëzit i nënçmonin dhe i kujtoi asaj se ka ëngjëj të cilët i shikojnë dhe i regjistrojnë mëkatet e vogla.

Ai lajmëroi se mëkatet që duken të vogla, e gëzojnë shumë shejtanin e mallkuar.

DUHET TË PENDOHEMI SA JEMI NË KOHË

Ja, për këtë arsye Allahu Teala i urren mëkatet dhe dëshiron që ne t’ua kthejmë shpinën atyre.

Dëshiron që t’i kthehemi Atij duke u penduar me gjithë zemër dhe duke ndjerë keqardhje.

Ai pret që t’i përgjërohemi, ashtu që të na falë.

Dhe thotë se vetëm atëherë mund të na i falë veprat tona të këqija.

Sepse vetëm Allahu është ai që i pranon pendimet e robërve, që ua fal të këqijat dhe i Cili e di çdo gjë që veprojnë.

Meqë e vërteta është kjo, atëherë nuk duhet të vonohemi për t’u penduar, ashtu që t’i kthehemi e t’i dorëzohemi Allahut para se të vijë vdekja.

Kur të mos veprojmë kështu, duhet të dimë se askush nuk ka fuqi ta mbrojë njeriun nga problemet që mund t’i ndodhin në të ardhmen.

Por sa keq që shumë njerëz janë tolerantë në këtë çështje, vazhdojnë të bëjnë vepra të këqija deri në çastin e vdekjes, dhe kur u vjen vdekja kërkojnë të falen, duke thënë “Tani po pendohem”.

Por Allahu Teala kurrë nuk i pranon pendimet e atyre që veprojnë kështu.

SHËMBËLLTYRA PROFETIKE

Pejgamberi ynë i Nderuar ka qënë shembull për ne edhe në këtë çështje. Edhe pse ishte përgëzuar me faljen e mëkateve, ai pendohej duke kërkuar falje

nga Allahu nganjëherë **shtatëdhjetë herë në ditë** dhe nganjëherë **njëqind herë në ditë**.

Madje nganjëherë edhe në vendin ku ishte ulur i përgjerohej Allahut duke thënë njëqind herë:

“O Zoti im! Më fal mua dhe ma prano pendimin tim! Me të vërtetë Ti je mëshiruesi që i pranon pendimet”.

Njeriu duhet të turpërohet nga Allahu për të keqen që bën, duhet ta vrasë ndërgjegja dhe të pendohet për gabimin që ka bërë.

Mënyra më e mirë për t’u bërë pishman është pendimi.

Kur robi të bëjë ndonjë mëkat, duhet të lutet ‘O Zot, të lutem më fal!’

Kjo quhet **istigfar**.

Të pendohesh do të thotë të ndjesh keqardhje për mëkatet që ke bërë.

ALLAHU E DO ATË QË PENDOHET

Allahu gëzohet shumë kur robi pendohet. I Nderuari ynë këtë fakt e përngjason kështu: *Kur robi pendohet, Allahu gëzohet më shumë se sa njeriu i cili e humb devenë e tij në shkretëtirë bashkë me ujin e ushqimin dhe e gjen atë ndërkohë që po ballafaqohet me vdekjen.*

Përse pendimi i një njeriu e gëzon kaq shumë Allahun Teala?

Për shkak të mëshirës së madhe që ka për robin e Tij.

I Dërguari i Allahu thotë se për shkak të kësaj dashurie dhe mëshire, Allahu i Lartësuar pret tërë natën që t’ia pranojë pendimin atij që ka bërë mëkat ditën, dhe pret tërë ditën që t’ia pranojë pendimin atij që ka bërë mëkat natën.

DERA E PENDIMIT ËSHTË GJITHMONË E HAPUR

Nuk ka ndonjë kohë të caktuar për t’u pastruar duke u penduar.

Një njeri mund të pastrohet nga mëkatet duke u penduar, përderisa nuk ka filluar të japë shpirtin. Një pendim i bërë me sinjeritet i fshin dhe i shkatërron të gjitha mëkatet përveç hakut të robit.

Ndërsa haku i robit mund të falet vetëm duke u paguar apo duke u bërë hallall.

Në kohën e Pejgamberit (a.s.), një grua kishte bërë zina. Ajo u pendua shumë për atë që kishte bërë. Peshën e mëkatit që kishte bërë e ndjeu në zemër, shkoi disa herë te i Dërguari i Nderuar dhe duke këmbëngulur i tha se dëshironte ta merrte ndëshkimin në këtë botë dhe se nuk dëshironte ta linte për në botën tjetër. Ajo u ndëshkua.

Njëri prej sahabëve të rëndësishëm e nënvlerësoi

gjendjen e gruas. Pejgamberi (a.s.) nuk e pa të drejtë këtë sjellje të tij. Ai tha se ajo grua është penduar me gjithë zemër dhe nëse pendimi i saj do t’u shpërndahej shtatëdhjetë banorëve të Medinës, do të mjaftonte për t’u falur të gjithë ata.

Ajo që e bën të vlefshën pendimin është:

Të të shqetësohet zemra dhe të pendohesh për shkak të mëkatit që ke bërë.

Mëkatari duhet ta lërë plotësisht atë sjellje të keqe.

Dhe të japë fjalën se nuk do ta bëjë më atë asnjëherë.

Nëqoftëse çështja ka lidhje me hakun e robit, atëherë ai duhet t’i kërkojë atij të cilit i ka hyrë në hak që ai ta falë.

TË DIMË SE KA NJË ZOT

Nëse myslimani largohet nga mëkatet e mëdha, Allahu mund t’ia falë mëkatet e vogla që ka bërë, sepse Ai është bujar në çështjen e faljes.

Të dish se ka një Zot që t’i fal mëkatet dhe të kër-kosh falje sinjerisht duke iu drejtuar Allahut, kjo mjafton për t’i fshirë mëkatet.

Sipas asaj që na ka njoftuar i Nderuari ynë, kur një rob i përgjerohet Zotit ‘O Zot! Unë bëra një mëkat, të lutem më fal!’ pasi ka bërë një mëkat me dashje, Allahu Teala thotë:

“Domethënë robi im e di se ka një Zot që mund t’ia falë mëkatin apo ta ndëshkojë. Atëherë edhe unë e fal robin Tim”.

Nëse ai rob jeton për një kohë pa bërë mëkate, pastaj bën mëkat përsëri dhe vepron në të njëjtën mënyrë duke iu drejtuar Zotit dhe duke i kërkuar falje, Allahu Teala kënaqet nga robi për shkak se iu drejtua Atij dhe e fal atë.

Nëse robi e kupton gabimin pasi të bëjë një mëkat, e kujton Zotin, i drejtohet Atij dhe pendohet, kjo e kënaq shumë Allahun dhe Ai thotë “Tashmë robi im le të bëjë ç’të dojë”.

Ky përgëzim hyjnor u sjell fllade mëshire zemrave besimtare dhe i ndalon mëkatarët që të bien në batkun e pesimizmit.

PO NËSE NUK MË MJAFTOJNË MIRËSITË E MIA

Allahu i Lartësuar ka premtuar se mirësive do t’u japë sevape të shumfishuara.

Ka thënë se nganjëherë një mirësi do ta shpërblejë me **dhjetëfishin** e saj.

Po ashtu ka thënë se nganjëherë do t’i japë sevap nga **dhjetëfish** e deri në **shtatëqind fish**, madje edhe më shumë.

Kjo masë mëshire tregon se një pendim i sinqertë mund ta fshijë dhe ta zhdukë një mëkat edhe nëse është sa malet.

Nuk janë **FJALËT** tona të **RËNDA** por ne jemi të **LEHTË**

Sa njerëz mban kjo botë? Shtatë miliardë e kusur? Jo... Me aq persona sa komunikojmë, aq e populluar është edhe bota jonë. Po ashtu edhe fjalët tona. Çdo ditë jetojmë pothuajse me treqind fjalë. Mbase jetojmë një jetë të tërë brenda një kasolleje gjuhe me treqind tulla. Nuk jemi as rezistentë ndaj ndonjë rrëmuje mendimesh të ftohta e me furtunë, e as nuk kemi shtylla (fjalë) të forta për kasollen tonë që mund të mbështesë mendimet tona...

As shkencën mos e konsideroni larg prej kësaj mangësie. Faji nuk është vetëm i atyre që nuk lexojnë... Sipas jush, ata që lexojnë, që studiojnë dhe që bëjnë shkencë, me sa fjalë i kanë shpjeguar zbulimet e tyre të mëdha që kanë entuziazmuar botën? A mund ta kuptojë bota idenë e këtyre zbulimeve, nëse shkenca studion vetëm me logjikën “uji vlon në njëqind gradë celsius” dhe e shndërron në zbulim? Jo... Bota thjesht do të presë që uji në ibrik të vlojë njëqind gradë dhe të pijë çaj me të... Zbulimet, shkrimet dhe ligjërimet tona duhet t’i hapin derën kuptimit... Vetëm nëse shkenca arrin të martojë pyetjen “si?” me pyetjet “përse dhe kush?”, mund të kërkojë kuptimin e botës dhe të rrisë fëmijë “të mirë e të shëndetshëm”!..

Thjeshtësia në fjalët tona, për fat të keq buron prej faktit se ne edhe botën që shohim e pranojmë si të “thjeshtë”, pra të parëndësishme. Shkencëtarët, të

cilët i studiojnë një për një gjallesat dhe jogjallesat (deri tek planetët...), arrijnë të bëjnë vetëm pyetjen “si?”, ndërsa pyetjet “përse dhe kush?” janë përpjekur t’i anashkalojnë gjithmonë. Me anë të përgjigjeve si, “vetvetiu, rastësisht dhe me seleksionim natyror”, e kanë mbushur me idhujt e tyre Qaben e zemrave të veta, ndërkohë që kanë jetuar të pavetëdijshëm se Qabja në zemrat e tyre, në fakt është shtëpia e Allahut. Ja pra, pikërisht prej këtu rrjedh edhe repertori ynë i varfër i fjalëve që përdorim.

Me këtë sy të thjeshtë është parë edhe universi, por edhe ADN-ja, që është guri i themelit të çdo gjallese. Informacioni gjenetik i njeriut, me të cilin mund të shkruash enciklopedi me shumë vëllime, ruhet në një pallat jashtëzakonisht të vogël, ku nuk mund të depërtojë as nanoteknologjia. E megjithatë, mendimi shkencor i cili përpiket t’i mbajë njerëzit larg nga e vërteta e krijimit me “inatin dhe besimin” se gjallesat janë krijuar vetvetiu, nuk arrijnë ta shpjegojnë ende kompleksitetin e mahnitshëm në ADN-n tonë.

Shkenca ka vërtetuar se ADN-ja jonë transformohet në strukturat e proteinave që sigurojnë funksionimin e vetëm njëzet për qind të trupit tonë dhe në strukturat e ARN-së që janë rregullatorë të tyre. Po këta shkencëtarë “mohues”, nuk arrijnë ta shpjegojnë pjesën tjetër enigmatike prej tetëdhjetë për qind

të trupit, ndërkohë që për të mos besuar “krijimin inteligjent” hapin çfarëdolloj shtegu në shkencë. Përveçse nuk arrijnë ta shpjegojnë këtë zbulim, ata sillen edhe me arrogancë, duke thënë e shkruar nëpër librat e tyre se, “nëse do të kishte krijim, ADN-ja jonë nuk do të ishte mbushur me kaq informacione të panevojshme e të padobishme, ndërkohë që neve do të na mjaftonte vetëm një pjesë e vogël e saj për të vazhduar jetën”.

Studiues të tillë, që e konsiderojnë gjenomin njerëzor, me të cilin mund të mbushësh enciklopedi, siç kanë edhe repertorin e vet të varfër prej treqind fjalësh, nuk e kanë kuptuar asnjëherë ashtu siç duhet “bukurinë” në krijimin e gjallesave. Mirëpo, ne e dimë shumë mirë se edhe një mushkonjë apo edhe një atom i vetëm është një fjalë më vete në krijimin hyjnor.

Shkencëtarët që kanë studiuar me këtë lloj botë-kuptimi dhe kanë thënë “ADN-ja jonë është e mbushur me informacione të padobishme, e për rrjedhojë s’mund të quhet krijim”, duke ia imponuar këtë mendim të gjithë njerëzimit si një argument për dhjetëra vite me radhë, tashmë kanë filluar ta hedhin poshtë edhe këtë mendim. Në sajë të punës së përbashkët të katërqind shkencëtarëve nga vende të ndryshme të botës, pak kohë më parë janë publikuar rezultatet e një kërkimi që konsiderohet

si shkalla e dytë e “Projektit të Gjenomit Njerëzor”. Në projektin me emrin ENCODE (The Encyclopedia of DNA Elements), shkencëtarët kanë studiuar pjesët e panjohura të ADN-së, duke synuar të ndërtojnë një bibliotekë në këtë fushë. Në të njëjtën kohë, ata janë bërë shkak që të thyhen edhe idhujt që ishin ndër-tuar më parë në Qaben e zemrave të tyre.

Projekti ENCODE, nxori në pah se tetëdhjetë për qindëshi tjetër enigmatik në ADN-në tonë, i cili konsiderohej si i padobishëm, në fakt ka rolin e kontrolluesit, ruajtësit dhe rregulluesit të pjesëve të tjera të ADN-së. (An integrated encyclopedia of DNA elements in the human genome. Nature. September 2012)

ÇESHTJA ËSHTË TË HAPËSH LIBRIN DHE TË PËRPIQESH TA KUPTOSH!

Dyert e bibliotekës së universit janë njëzet e katër orë hapur. Librat, numri i të cilëve është aq sa edhe ai i krijesave, qëndron para nesh i shkruar prej një dore të vetme. Fakti që merremi me punë të ndryshme, nuk do të thotë se nuk mund të lexojmë të njëjtët libra. Përkundrazi, tema kryesore e çdo libri mediti, tregon vetëm Allahun. Mirëpo, për të kuptuar ligjërimin në çdo fjalë të tij, nuk mjafton repertori ynë prej treqind fjalëve. Kur shkenca të meditojë mbi kuptimin e atyre që zbulon, do të ketë mundësi të mësojë fjalë të reja nga ai libër.

NDËRTIMI I MATERIES NË KOZMOS DHE UNIFIKIMI I KATËR FORCAVE TË NATYRËS

Elsad Cukali

Që në kohët e lashta njerëzit janë munduar të gjejnë se çfarë fshihet në botën mikroskopike. Kurioziteti për të zbuluar se prej çfarë është ndërtuar lënda i ka shtyrë filozofët dhe shkencëtarët të hulumtojnë për shekuj me radhë. Disa mendonin se materia është një e tërë, disa të tjerë mendonin se ajo përbëhet nga grimca të vogla të pandashme që i quajtnë atome. Vetë fjala atom do të thotë “ i pandashëm”. Për ta vërtetuar eksperimentalisht këtë mendim filozofik u desh të pritej deri në vitin 1897 kur Joseph John Thomson zbuloi një grimcë me ngarkesë elektrike negative të cilën e quajti elektron. Kjo është pikërisht edhe viti kur lindi fizika e grimcave si shkencë. Në fakt ideja e atomit u mbështet shumë edhe nga kimistit i famshëm John Dalton, i cili konsiderohet edhe si babai i kimisë moderne. Menjëherë pas Thompson-it u arrit në përfundimin se ato grimca vinin nga materia dhe meqë materia ishte me ngarkesë neutrale i bie që në brendësi të materies të kishte edhe grimca me ngarkesë pozitive, që u quajtnë protone. Më pas Ernest Rutherford, babai i fizikës bërthamore, duke goditur një pllakë floriri me rreze me ngarkesë pozitive arriti në përfundimin se struktura e atomit i ngjason sistemit diellor, ku në bërthamë kemi protonet dhe rrotull bërthamës sillen elektronet. Më pas James Chadëick zbuloi se në atom ndodhen edhe grimca me ngarkesë neutrale që i quajti neutrone. Deri në këtë kohë numri i grimcave subatomike mendohej se ishte vetëm tre: elektronet, protonet dhe neutronet. Duke përdorur ligjet e fizikes moderne mund të arrijmë

në përfundimin se çdo grimcë atomike mbart një numër specifik që quhet spin. Spini është një veti e brendshme e vetë grimcës që nuk ka të bëjë me botën e jashtme dhe sesi lëviz grimca. Me kalimin e viteve u zbuluan edhe grimca të tjera, madje numri i tyre sot arrin me qindra. Fizikanët janë munduar të gjejnë një klasifikim të përgjithshëm të grimcave, dhe një mundësi klasifikimi është të ndahen në bazë të numrit spin. Nëse numri spin është numër i plotë, grimca quhet Fermion, nëse numri spin është numër i plotë, grimca quhet bozon, të cilat kanë veti krejt të çuditshme nga çfarë përjetojmë në jetën e përditshme, sepse ne ndërtohem nga grimca të familjes Fermion.

Sipas numrit spin grimcat ndahen në:

FERMIONE: (numri spin : $1/2$, $3/2$ etj. Janë grimcat që nuk mund të mbivendosen mbi njëra-tjetrën. Psh: elektroni, protoni, neutroni etj.

BOZONET: (numri spin: $0, 1, 2, \dots$ dy grimca quhen bozone nëse ato në të njëjten kohë mund të ndodhen në të njëjtin vend, ose me fjalë të tjera nuk i binden parimit të përjashtimit të Paulit.

Sikurse vërehet ky klasifikim është i përgjithshëm dhe nuk na tregon ndonjë dallim midis protoneve, elektroneve etj. sepse të dyja janë grimca krejtësisht të ndryshme që kanë shumë pak gjëra të përbashkëta. Shekullin e kaluar u zbuluan edhe ca grimca të mistershme, ose siç njihen ndryshe, grimca fantazmë, që u quajtnë neutrone. Ato kanë masë shumë të vogël, dhe veprojnë shumë pak me materien. Në këtë

moment miliarda e miliarda neutrone po kalojnë përmes trupit tonë pa u vu re fare. Sipas zbulimeve eksperimentale, me përjashtim të ndonjë rasti, për çdo grimcë, ekziston antigrimca e saj. Antigrimca është e njëjtë si grimca e saj, por me ngarkesë elektrike të kundërt. Kur grimca me antigrimcën bashkohen, ata shkatërrojnë njëra-tjetrën me një çlirim madhështor energjie. Prandaj nëse një ditë do t'ju bie të takoni antiveten tuaj, mos ja jep dorën antivetes se do zhdukeni të dy! Dalëngadalë tani jemi në gjendje të kuptojmë se grimca më e vogël e materies nuk është atomi, madje as protonet dhe elektronet, por grimca edhe më të vogla që do i klasifikojmë tani më poshtë.

Sot, në vitin 2017 ekziston ky klasifikim i grimcave përbërëse të universit që quhet modeli standart:

LEPTONET: Në këtë grup bëjnë pjesë 12 grimca dhe ato janë:

Elektroni dhe neutroni i tij + pozitroni (antielektroni) dhe neutroni i tij.

Mjuoni dhe neutroni i tij + antimjuoni dhe neutrinoni i tij.

Tao dhe neutrinoni i tij + antitao dhe neutroni i tij.

Leptonet janë shumë të thjeshta dhe nuk përbëhen nga grimca më të vogla, në krahasim me protonet të cilat përbëhen në grimca edhe më të vogla.

Kuarket janë grimca ekstremisht të vogla që nuk egzistojnë veç e veç dhe në këtë familje futen 36 kuarke të ndryshme. Ajo çfarë i bën karakteristike është se mbartin ngarkesa elektrike edhe më të vogla ngase njiheshin deri para disa viteve. Shekullin e kaluar mendohej se ngarkesa më e vogël elektrike në natyrë është ngarkesa e elektronit. Në fakt kuarket mund të kenë ngarkesë edhe tre herë më të vogël sesa ngarkesa e elektronit. Në botën e kuarkeve, ashtu si në botën tonë ndodhen tre ngjyra primare: blu, jeshile dhe e kuqe. Vlen të theksohet se ngjyra që mund të kenë kuarket nuk janë të njëjta me ngjy-

rat që njohim ne. Ndodhen gjashtë kuarke bazë së bashku me antiquarkun e vet të cilat po i emërtohen si më poshtë:

u-kuark dhe u-antikuark
d-quark dhe d-antikuark
s-kuark dhe s-antikuark
c-kuark dhe c-antikuark
b-kuark dhe b-antikuark
t-quark dhe t-antikuark

Tani personalisht me një shok timin jemi duke u marrë me gjetjen e masës së t-kuark duke u nisur nga disa të dhëna eksperimentale të gjetura nga përshpejtuesi atomik CERN. Të gjitha këto kuarke mund të kenë një nga tre ngjyrat e sipërpërmendura dhe në total numri i kombinacioneve të ndryshme që mund të arrihet është $12 \times 3 = 36$ kuarke të mundshme.

Kuarket bashkohen me njëra tjetrën përmes forcës së fortë dhe formojnë hadronet. Nga numri i kuarkëve të mledhura për të formuar një grimcë kemi dy lloje hadronesh: mezonet dhe barjonet. Mezonet formohen nga një kuark dhe një antiquark. Barjonet që janë edhe më të rëndësishme, pasi në to bëjnë pjesë edhe protonet edhe neutronet përbëhen nga tre kuarke. Për shembull protoni që njohim ne, përbëhet nga tre grimca të vogla, ose e thënë ndryshe nga tre kuarke, dy u-kuark dhe një d-kuark që ndryshe simbolizohet uud. Neutronet formohen nga dy d-kuark dhe një u-kuark dhe shuma e ngarkesave të gjitha kuarkeve që ndodhen në neutron është pikërisht zero. Prova eksperimentale se neutronet përbëhen nga kuarket është arritur në laborator ku neutroni në kushte të caktuara brenda një fushë elektrike vepron sikur të kishte ngarkesë elektrike. Numri i hadroneve mendohet të jetë shumë i madh dhe akoma nuk dihet ekzaktësisht sesa mund të jetë numri i tyre.

GLUONET: janë tetë lloje grimcash të kësaj familjeje dhe të gjithë këto grimca janë përgjegjëse ose e thënë ndryshe lidhëse të kuarkeve me njëra tjetrën dhe e protoneve me neutronet që ndodhen në bër-

thamën atomike. Nëse gluonet nuk do të ekzistonin, bërthama e atomit do të shpërbëhej menjëherë pasi dihet se protonet në bërthamë e shtyjnë njëra-tjetrën dhe për pasojë as ne nuk do të ekzistonim!

FOTONI: është grimca që përbën dritën dhe çdo valë elektromagnetike. Kjo grimcë nuk ka masë, nuk ka ngarkesë dhe antigrimca e saj është vetvetja e saj. Fotonet përveç se përbëjnë valët elektromagnetike, ato janë grimcat përgjegjëse për forcën tërheqëse të elektroneve me protonet dhe forcës shtytëse të elektroneve ose protoneve me njëra-tjetren.

VEKTORËT BOZONIK Z, W^+ W^+ dhe W^- W^- : janë grimca të propozuara nga Abdus Salam dhe Steven Ėinberg në vitin 1967 që u përdorën në shpjegimin e radioaktivitetit dhe dhjetë vite më vonë të dy morën çmimin nobel në fizikë për gjetjen teorike dhe më pas eksperimentale të këtyre grimcave.

GRIMCA HIGGS (GRIMCA E ZOTIT): grimcë e propozuar nga Peter Higgs në vitet 60 dhe u zbulua eksperimentalisht më 4 Korrik 2012. Më pas Peter Higgs së bashku me François Englert me datën 10 dhjetor 2013 morën çmimin nobel. Ajo çfarë parashikon ky zbulim është të kuptuarit të konceptit të masës. Të gjithë e kemi mësuar në shkollë se masa është faktori kryesor i inercisë së një trupi etj. Por në fakt tani jemi në gjendje ta përkufizojmë masën si koncept. Që në momentin e krijimit të universit së bashku me të u krijua edhe një fushë, që quhet fusha e Higgs-it. Kur kjo fushë ngacmohet me energji, nga kjo fushë dalin grimcat e Higgsit ashtu siç dalin pikat e ujit nga sipërfaqja e ujit kur trazojmë një gotë me ujë. Sa më shumë të veprojë një grimcë me këtë fushë aq më e madhe është masa e kësaj grimce dhe aq më e madhe është energjia e veprimit me fushën Higgs e cila depozitohet në formën e masës sipas ekuacionit të Ajnshtajnit $E = mc^2$. Masa

si rrjedhë nuk është gjë tjetër veçse një paketim energjie brenda një grimce. Duhet të kemi diçka parasysh se energjia e një grimce nuk vjen vetëm nga masa e saj por edhe nga impulsi që ajo mbart. Psh: fotonet nuk veprojnë fare me fushën e Higgs-it dhe për pasojë nuk kanë masë dhe lëvizin lehtësisht në hapësirë me shpejtësinë e dritës. Mirëpo energjia e tyre nuk është zero por një sasi që matet nga formulat e fizikës kuantike. Për shkak të fushës së Higgs-it ne nuk mund ta arrijmë kurrë shpejtësinë e dritës pasi ajo është pengesë e konsiderueshme e lëvizjes sonë ashtu sikurse është uji i oqeanit pengesë për lëvizjen e lirshme të trageteve në oqean.

KATËR FORCAT NË NATYRË:

Në mjedisin përreth çdo veprim është si rezultat i katër forcave që po i klasifikojmë si më poshtë:

Forca e gravitetit

Forca elektromagnetike

Forca e dobët

Forca e fortë

Egziston një fushë e fizikës teorike që shpjegon shumë qartë sesi mundësohen këto forca që quhet kuantika kromodinamike. Sipas kësaj teorie forca lind si pasojë e shkëmbimit të grimcave forcë -përçuese midis grimcave.

FORCA ELEKTROMAGNETIKE: Dy grimca me ngarkesë elektrike tërhiqen ose shtyhen si pasojë e shkëmbimit të fotoneve virtuale midis tyre. Këto grimca janë shumë të vështira për t'u dalluar pasi ndodhen midis grimcave vetë dhe nuk kanë lidhje me botën e jashtme. Kjo është arsyeja pse kur dy grimca të elektrizuara janë në lëvizje në raport me njëra-tjetrën çlirohen fotone në mjedisin përreth. Këtë fakt mund ta vërejmë edhe në shtëpitë tona kur

ndezim llambën dhe për shkak se elektronet vihen në lëvizje në raport me njëra tjetrën çlirohen fotone dhe këto të fundit veprojnë me fotonet e valëve të televizorit dhe prishin pamjen e tij.

FORCA E DOBËT: përgjegjëse për kthimin e neutroneve në protone dhe anasjelltas, ose e thënë ndryshe përgjegjëse të radioaktivitetit. Grimcat përgjegjëse janë bozonet Z dhe $\bar{Z}$.

Ajo çfarë u zbulua nga Abdus Salam ishte se forca elektromagnetike dhe e dobët në temperatura të larta dhe energji të lartë sillen si një forcë e vetme. Sot këto dy forca janë të unifikuara në një forcë të vetme që quhet forca elektromagnetike e dobët.

FORCA E FORTË: është forca përgjegjëse për mbajtjen e protoneve në bërthamën atomike dhe të kuarkeve me njëra-tjetrën. Kjo forcë realizohet nga shkëmbimi i një grimce midis kuarkeve që quhet gluon. Në temperatura të larta mendohet se gluonet së bashku me fotonet dhe me bozonet Z, $\bar{Z}$ sillen njëllor, pra bëhen identike me njëra-tjetrën, e për pasojë edhe këto tre forca bëhen si një e vetme. Ky bashkim i forcave arrihet në temperatura tepër të larta, dhe në momentin e Big-Bang kjo temperaturë ishte e mundur e për pasojë në atë çast ekzistonte vetëm një forcë e cila me kalimin e kohës dhe me ftohjen e universit këto forca u ndanë në katër forca. Ky unifikim i tre forcave njihet me emrin GUT.

Endërra e Ajnshtajnit ishte bashkimi i forcës së gravitetit me tre forcat e tjera por mesa duket forca e gravitetit nuk po e dëshiron një gjë të tillë. Sipas shkencëtarëve forca e gravitetit mundësohet nga shkëmbimi i një grimce që quhet graviton por për fat të keq nuk ka asnjë të dhënë eksperimentale për ekzistencën e kësaj grimce. Ajnshtajni me teorinë e përgjithshme të relativitetit tregoi se forca e gravitetit nuk është forcë por thjesht një deformim i

hapësirë-kohës përreth objektit që ne e ndjejmë si forcë. Ajo pikë ku ka ngelur fizika e ditëve të sotme është në bashkimin e gravitetit me tre forcat e tjera dhe nëse kjo gjë arrihet, ne do jemi në gjendje ta kuptojmë gjithë universin sesi u krijua përmes teorisë universale që sot mban emrin: “Teoria e gjithçkash”.

FATI I UNIVERSIT

Shekullin e kaluar Vera Rubin, e cila vdiq para disa muajve, së bashku me disa shkencëtarë të tjerë arritën në zbulimin e diçkaje interesante. Ata vërtetuan eksperimentalisht se pothuajse përreth çdo galaktike ndodhen dhjetëra herë më shumë materie e padukshme sesa e dukshme si yjet, planetët, kometat etj.

Madje, ajo që është edhe më e mistershme është fakti që universi ynë po zgjerohet dhe shpejtësia e zgjerimit po përshpejtohet gradualisht. Në vend që shpejtësia e zgjerimit të universit të ngadalësohet me kalimin e kohës si pasojë e tërheqjes gravitacionale midis galaksive, po ndodh e kundërta. Diçka e mistershme po vepron kundër forcës së gravitetit dhe llogaritjet tregojnë se pjesa më e madhe e materies së përgjithshme në univers është e përbërë nga kjo lëndë e mistershme. Sot ajo mbart emrin, energjia e errët. Deri para disa viteve thuhej se lënda përbëhet nga atomet. Të gjitha këto thënie janë gabim. Rezultatet e viteve të fundit tregojnë se vetem 4.9% e lëndës përbëhet nga atome dhe grimcat që përshkruam më sipër, kjo përbën një përqindje shumë të vogël të universit. 26.8% e universit përbëhet nga materia e errët ndërsa 68.3% nga energjia e errët.

Deri më tani askush nuk e di me saktësi se çfarë fshihet në 95.1% të kozmosit dhe shpresojmë që në të ardhmen të arrijmë ta kuptojmë. Ajo çfarë njohim nga ky univers është vetëm 4.9 % e tij.

“...Gratë kanë të drejta po aq sa edhe obligime (ndaj burrave),
por burrat kanë përparësi për një shkallë ndaj tyre...”

(Bekare, 228)

Suksesi në jetë varet nga lumturia në familje. Një familje e lumtur do të thotë një e ardhme e ndritur. Lumturia në familje ndikon direkt në produktivitetin në punë dhe në suksesin e jetës shoqërore. Një njeri që kacafytet me probleme në jetën e tij familjare, është si një zog me krahë të thyer. Tashmë ai nuk mund të ngrihet në ajër e të fluturojë. Ai është si një sorkadhe me këmbë të thyer, e cila nuk mund t’u ikë mizorive të jetës, e të shpëtojë prej tyre.

Me qëllim që në familje të çelin lulet e dashurisë, duhet bërë kujdes në këto çështje:

Koncepti negativ ndaj gruas është një problem i rëndësishëm që e shkatërron dashurinë dhe respektin në familje. Por për fat të keq, ky problem haset herë pas here edhe në kulturën tonë. Gruaja konsiderohet si njeri me “mangësi të kuptuari”. Po ashtu, ndonjëherë thuhet se gruaja nuk duhet të përzihet në punët e burrave. Këto lloj botëkuptimesh, padyshim se bëhen shkak i poshtërimit të gruas. Por, nëse kësaj situate i shtojmë edhe natyrën agresive të burrit, dhuna ndaj gruas fillon të shihet si diçka normale. Këto lloj qasjesh, janë shumë larg prej jetës islame. Madje, janë shumë larg edhe prej kësaj thirrjeje profetike, e cila dashurinë dhe respektin ndaj gruas e vë si kush të “të qenit njeri i moralshëm”:

“Më i miri prej jush, është ai që sillet më mirë me familjen e vet.” (Tirmidhi, Menakib, 63.)

Një tjetër nga pengesat përballë qetësisë familjare, është edhe të qenit i mbyllur ndaj ndryshimeve në aspektin moral. Fakti që një mysliman mund të këmbëngulë në gabim, është i pakuptimtë. Por për fat të keq, njeriu shpesh e harron veten dhe këmbëngul që të tjerët të ndryshojnë. Por a nuk duhet të fillojmë më parë prej vetes? Lidhur me këtë, Allahu i madhëruar, na kujton:

“O besimtarë! Ju keni përgjegjësi vetëm për veten tuaj!..” (Maide, 105)

Nga kjo, kuptojmë se secili prej bashkëshortëve duhet të përpiket të bëhet “njeri i mirë”. Më parë idealin

e përsosmërisë ata duhet të përpiqen ta realizojnë në moralin dhe sjelljet e veta. Përndryshe, shqetësimet në familje nuk do të kenë fund. “Të bëhesh njeri i mirë”, duhet të kthehet në një qëllim më vete. Por për fat të keq, lakmia për këtë botë, na e vjedh të gjithë vullnetin tonë. Po a është më e rëndësishme lakmia për këtë botë që na merr mendjen, apo përpjekja për t’u bërë njeri ose bashkëshort i mirë? Zoti ynë i Madhëruar na urdhëron ta adhurojmë Atë deri sa të na vijë vdekja¹. Në njëfarë kuptimi, a nuk do të thotë kjo, “përpiquni të jeni besimtarë të pjekur deri në fund të jetës suaj”?

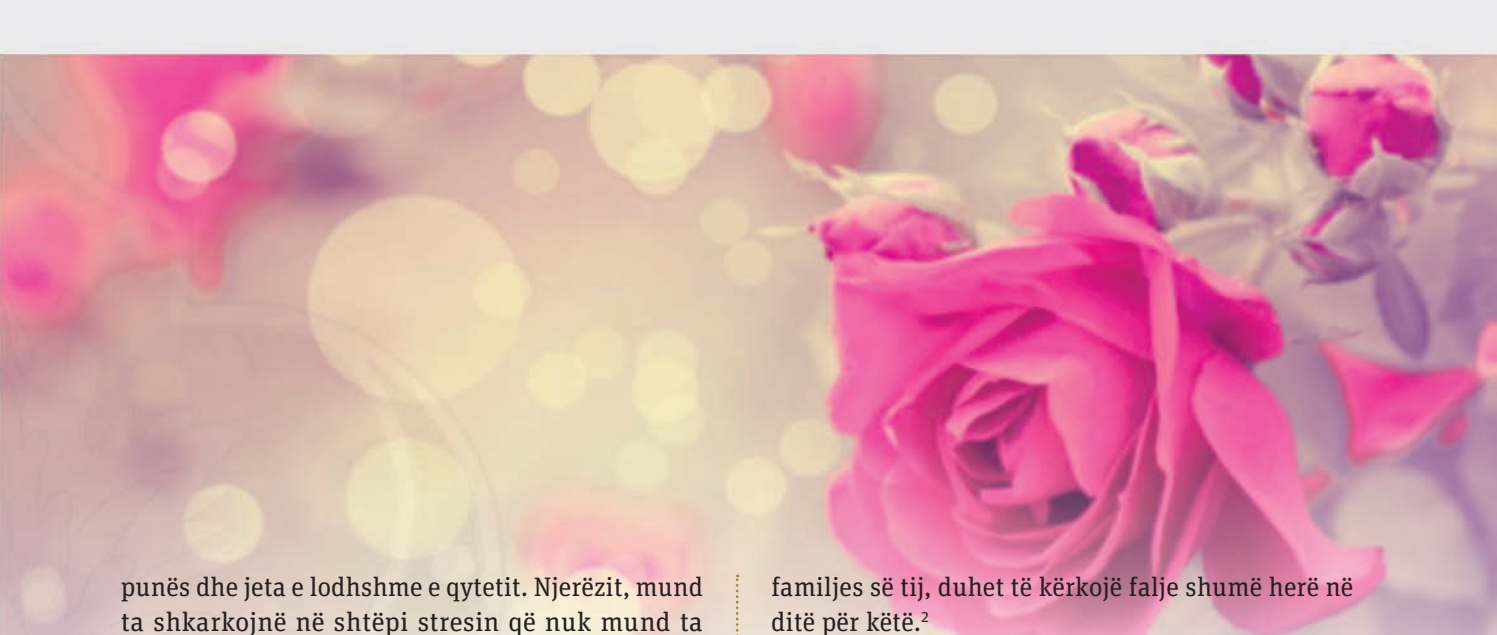
Nëse analizohet thelbi i mungesës së harmonisë në familje, aty do të vërehet egoizmi. Në fakt, kjo është një sëmundje që shkatërron të gjitha vertytet morale dhe ul dinjitetin njerëzor. Ajo helmon atmosferën e dashurisë dhe respektit. Në një ajet që flet për mosmarrëveshjet midis bashkëshortëve, tërhiqet vëmendja me këto fjalë:

“Njerëzit janë të prirë për egoizëm. Por në qoftë se ju silleni mirë dhe ruheni prej të këqijave, Allahu e di mirë çfarë veproni!” (Nisa, 128)

Filozofia e jetës së bashkëshortëve është shumë e rëndësishme për një familje të lumtur. Nëse një njeri ka si pikësynim lumturinë e përjetshme, mund të heqë dorë nga dëshirat e veta, mund të durojë vuajtjet, e madje të preferojë të tjerët para vetes. Por, nëse kanë një filozofi me qendër këtë botë, atëherë hyn në lojë egoizmi dhe dëshira e pasionet personale, të cilat bëhen synimi i tyre i vetëm. Ata nuk bëjnë sakrificë për të tjerët, qofshin këta edhe të afërmit e tyre dhe nuk i durojnë vështirësitë.

Midis pjesëtarëve të familjes është e mundur të përjetohen edhe mosmarrëveshje, sepse ata ndajnë të njëjtin vend dhe të njëjtat mundësi. Po ashtu, brenda në familje, është më e lehtë të shfaqen ndjenjat dhe mendimet, qofshin pozitive apo negative. Këtyre mund t’u shtohen edhe kushtet e vështira të

1. - shih. Hixhr, 99.

punës dhe jeta e lodhshme e qytetit. Njerëzit, mund ta shkarkojnë në shtëpi stresin që nuk mund ta shkarkojnë jashtë në shoqëri. Ja pra, të gjitha këto bëhen shkak që herë pas here midis bashkëshortëve të përjetohen tensione.

Bashkëshortët duhet t'i përballojnë me mirëkuptim rastet e pakëndshme që ndodhin në familje, sepse të reagosh ashpër në çdo ndodhi negative, nuk është sjellje e një njeriu të virtytshëm. Prandaj, në raste të tilla, kërkimi i faljes nga ai që ka gabuar dhe falja nga pala tjetër, është domosdoshmëri e të qenit të virtytshëm. Në këtë ajet fisnik, falja konsiderohet si cilësi e njerëzve të devotshëm: **“ata të cilët...e mposhtin zemërimin dhe ua falin gabimet njerëzve!..”** (Ali Imran, 134)

Mirëpo, në vendin tonë ekzistojnë disa probleme që vijnë prej traditës. Për shembull, në disa zona, kur nusja e shtëpisë flet në prani të të mëdhenjve të familjes, kjo nuk pritet dhe aq mirë. Është e vështirë të thuash se kjo gjendje nuk ndikon në shpirtin e saj. Po ashtu, ndonjëherë burrat nuk mbajnë qëndrim të drejtë ndaj marrëdhënieve nuse-vjehrrë. Kjo gjë e lodh gruan në aspektin psikologjik. Një nga elementet që prish komunikimin në familje në ditët tona, është edhe përdorimi i tepërt i televizionit dhe internetit. Për shkak të kësaj, bashkëshortët dhe fëmijët nuk ndajnë shumë kohë me njëri-tjetrin. Për fat të keq, mjetet që janë shpikur për të shtuar komunikimin ndër njerëz, po bëhen shkak i ndërprerjes së këtij komunikimi.

Gjithashtu, është shumë e domosdoshme të ruhet gjuha prej fjalëve fyese gjatë komunikimit të bashkëshortëve me njëri-tjetrin. Këto sjellje mund të hapin probleme të pariparueshme edhe tek fëmijët, por edhe në marrëdhëniet midis bashkëshortëve. Madje, nëse këto bëhen zakon, mund të bëhen edhe shkak i këputjes së marrëdhënieve familjare. I Dërguari i Allahut (a.s.), është shprehur se këto lloj shprehjesh janë gjynah dhe se ai që flet fjalë të shëmtuara ndaj

familjes së tij, duhet të kërkojë falje shumë herë në ditë për këtë.²

Bashkëshortët duhet ta pranojnë njëri-tjetrin ashtu siç janë, sepse çdo njeri ka cilësi të veçanta. Burri dhe gruaja janë të ndryshëm edhe në aspektin psikologjik. Çdo njeri ka karakter të ndryshëm, ka gjëra që i pëlqejnë dhe që nuk i pëlqejnë.³ Po ashtu, mund të ketë edhe dallime në aspektin kulturor. Shkurtime, është e pamundur që midis bashkëshortëve të ketë një përputhje të plotë. Allahu i Madhëruar urdhëron që bashkëshortët të shohin gjithmonë anët e mira të njëri-tjetrit: **“...Jetoni e silluni mirë me to! Në qoftë se ato nuk ju pëlqejnë aq shumë, (duroni!) sepse është e mundur që juve të mos ju pëlqejë diçka, por që Allahu në atë do t'ju sjellë shumë të mira.”** (Nisa, 19) Po ashtu, edhe i Dërguari i Allahut (a.s.), ka thënë: **“Besimtari nuk duhet të ushqejë ndjenja të këqija për gruan e tij besimtare, sepse nëse atij nuk i pëlqejnë disa huqe të saj, mund t'i pëlqejnë disa të tjera.”** (Muslim, Rada, 61.)

Mbajtja gjallë e atmosferës shpirtërore është shumë e rëndësishme për arritjen e lumturisë familjare, sepse në ditët tona ndjenjat dhe mendimet fetare të njerëzve po pësojnë erozion të madh. Për këtë arsye, është shumë e rëndësishme që pjesëtarët e familjes t'i kryejnë së bashku adhurimet, si namazet, dhikrin dhe leximin e Kuranit në shtëpi, sepse këto janë burimi i harmonisë, gëzimit, tolerancës, faljes, mëshirës, durimit dhe besnikërisë në familje. Gjithashtu, ndjenjat fetare në familje, i ushqejnë edhe lutjet e prindërve të moshuar. Prandaj, pjesëtarët e familjes duhet t'i shohin ata si shkak i mëshirës dhe begatisë hyjnore në familjen e tyre. Ata besojnë se lutjet e tyre do të pranohen dhe ndjejnë kënaqësi shpirtërore prej kësaj. Nuk ka dyshim se në familjet ku jeta fetare është e shëndetshme, vështirësitë kalohen shumë më lehtë.

2. - shih. Ibn Maxhe, Edeb, 57.

3. - shih. Isra, 84.

Në një hadith të transmetuar prej Xhabir ibn Abdullahut (r.a.), Profeti (a.s.), ka thënë:

“Ruhuni prej zullumit, sepse ai do të jetë errësirë e plotë
(për të padrejtin) në Ditën e Kiametit.”

(Muslim, Birr, 56)

Kur çdo fjale të fjalorit iu dha një ngjyrë, asaj i takoi errësira. Prej atëherë ajo përmendet me të zezën e errësirës. Ajo ishte një errësirë e tillë, sa ia kishin zili edhe netët pa yje, qelitë ndriçonin pranë saj, ndërsa pusët pa fund, bënin shqyr për veten kur shihnin atë. Në çdo gjuhë që shqiptohet, në çdo rresht që shkruhet, ajo linte një njollë të zezë. Faqet e historisë ku përmendej emri i saj, damkoseshin me të zezë. Në rrugicat ku kalonte ajo, dritat e shtëpive fikeshin një nga një, duke lënë pas vetëm një errësirë totale.

Në fjalorë, shpjegimi i “zullumit” është, “të vendosësh diçka aty ku nuk i takon, të shkelësh kufijtë, të braktisësh të drejtën e të shkosh në të kotën, të mos i japësh të drejtën të zotit etj.” Ndërsa dijetarët thanë, se shkaku i errësirës që përmendi i Dërguari i Allahut (a.s.), mund të jetë vetëm shirku, që e lë njeriun në errësirë të përjetshme.¹ Në fakt, nëse zullum do të thotë të vendosësh diçka aty ku nuk i takon, a nuk është zullumi më i madh kur njeriu vendos në zemrën e tij zota të rremë? Nëse zullum do të thotë të bësh padrejtësi, a nuk është zullumi më i madh që njeriu të tregohet mosmirënjohës ndaj Zotit të vet që e krijoi, e t’ia japë dikujt tjetër të drejtën që i takon Zotit? Kjo duhet të jetë edhe urtësia e këshillës së Lukmanit ndaj biri të vet, kur i tha: “... **Biri im, mos i shoqëro Allahut asgjë (në adhurim)! Pa dyshim, idhujtaria është një zullum (padrejtësi) shumë i madh**”. (Lukman, 13)

Rumi thotë se zullumi është si të ujitësh gjembat, pra të lësh lulet mënjanë e të rritësh gjemba. Zullum është të shohësh i heshtur rritjen e gjembave. Të leJosh rritjen e tyre, ndërkohë që pemët thahen.

T’i japësh të drejtë atij që s’e meriton, do të thotë të privosh prej saj atë që e meriton. Zullumi është natyrë e atyre që shkatërrojnë drejtësinë dhe të vërtetën për të forcuar ekzistencën e vet. Ai është vepër e atyre që janë shurdhuar aq shumë, sa nuk dëgjojnë dot as zërin e ndërgjegjes së vet kur janë duke u shkaktuar

dhembje të tjerëve. Zullumqar është njeriu i cili vë nën këmbë të gjitha vlerat në emër të madhërimit të arrogancës së vet. Dhe kur bota është e dënuar të mbetet në drejtësinë e zullumqarëve, ajo është e dënuar të mbetet në një errësirë si e zeza e syrit të zullumqarit.

Ndonjëherë vjen një kohë e tillë, që kjo botë dëshmon bashkë me dheun, malet dhe gurët e saj garën e zullumqarëve me njëri-tjetrin. Çdo despot garon me të tjerët për të arritur i pari në pikësynimin e vet. Duhet derdhur më shumë gjak e lot... për këtë arsye ata thërrasin në të pavërtetën derisa u çirret zëri. Ata punojnë ditë e natë, me qëllim që errësira të mbi-zotërojë dritën. Ata ndihmohen me njëri-tjetrin në zullume, bëhen një trup i vetëm dhe ua nxijnë jetën të dobëtëve. Aq sa prej tyre cenohen Habili, Nuhu (a.s.), Musai (a.s.), Isai (a.s.), Sumejet dhe Amarët. Gjithashtu, preken edhe vajzat e vogla që nuk u është njohur e drejta për të jetuar, fëmijët dhe të pafajshmit që masakrohen nga bombardimet. Faraonët, Nemrudët, Ebu Xhehlët, Ebu Lehebët etj., nuk vdesin kurrë. Ata shëtisin në çdo kohë, në çdo kontinent dhe pas tyre lënë vetëm errësirë të plotë.

Kur jeta e fëmijëve nxihet prej bombave që u hidhen nga sipër, atyre u nxihet edhe e tashmja, edhe e ardhmja. Qiejt e bekuar që kanë dëshmuar profetët mbajnë erë barut. Emrat e qyteteve legjendare tashmë përkujtohen me mjerim. Prej faqeve të historisë rrjedh gjaku i të shtypurve. Fesë së Allahut po i ngjisin emra të errët. Fjalë që bien erë gjak po shkruhen pranë emrit të fesë së Allahut. Pikërisht këtu nxihet edhe boja, edhe mbulesa e Bejtullahut... Qytetet e profetëve digjen dhe çdo qytet i djegur po pret ditën kur do të dëshmojë kundër zullumqarit që i vuri zjarrin. Në qiej nuk ngrihen vetëm tymrat, por edhe rënkimet e të mjerëve që u janë shkatërruar shtëpitë.

Zullumqari që nxin sipërfaqen e tokës për të dobëtën, harron se nëntoka është edhe më e errët për të. Mirëpo, njeriu hesht, ndërkohë që sipërfaqja e

1. shih. Ajni, Umde, 12/293.

tokës dëshmon për çdo grimcë zullumi që bëhet mbi të, Arshi i Allahut dridhet dhe gurët bëhen gati të flasin. Hesht dhe vetëm shikon! Pa e ditur se vetëm duke rezistuar ndaj tij mund të shpëtojë prej pusit të zullumit, ai preferon të qëndrojë në indiferencë të thellë, në hare të pakuptimtë, në moskokëçarje të tepruar dhe shfaqje të rrejshme shqetësimi. Por, kujt do që sheh zullumin i ndyhen duart me gjak dhe i njolloset ndërgjegjja. Të gjithëve që dëshmojnë zullumin u humbet një copë prej njerëzisë së tyre dhe ata vazhdojnë jetët e tyre me këtë të zezë të turpshme që u lyhet në ballë. A nuk është zullum kur nuk bën mirë, po aq sa është kur bën keq? Ku dallon ai që nuk e pengon të keqen prej atij që e kryen të keqen? Sa mysliman është ai që e privon vëllain e vet prej të mirës më të vogël dhe nuk ia zgjat dorën në ditë të vështira? Në momentin që thoni se jeni mysliman, duhet të ndjeni edhe peshën që bie atë moment mbi supet tuaja.

Unitetin që tregojnë zullumqarët kur duartrokin zullumin, jemi të detyruar ta shfaqim edhe ne duke mbajtur qëndrim ndaj zullumit. Pasi kemi dëgjuar fjalën e Profetit tonë (a.s.), *“Myslimani është vëlla i myslimanit. Ai nuk i bën zullum atij, nuk e lë pa ndihmë dhe nuk e përçmon atë!”*² dhe kemi mësuar se edhe lutja, edhe mallkimi i të shtypurit pranohen nga Zoti³, zgjedhja e vetme për ne si myslimanë është të rreshtohemi në anë të të shtypurit. Përndryshe, do të kuptojmë se ai të cilit i bëjmë zullum vazhdimisht, është vetëm vetja jonë. Padyshim do të vijë edhe dita kur fëmijët e pafajshëm do të pyeten “përse u vratë?”. Ndërsa neve do të pyetemi se, çfarë bëmë kur fëmijët ishin duke u vrarë?

2. Muslim, Birr, 32.

3. Buhari, Zekat, 63; Tirmidhi, Birr, 7.

TË LEXOSH ME ËNDJE FJALËN MË SUPREME

Fjalët dhe zërat kanë fituar një madhësi me tingujt e Kuranit nisur nga urdhëri i parë i Allahut të Lartmadhëruar. (Lexo, me emrin e Zotit tënd Krijues) I dërguari i Allahut ka thënë:

-Zbukurojeni Kuranin me zërat tuaj (Lexojeni atë me zërat tuaj bukur dhe saktë).

Duke qenë se fjala më e bukur është vetë Kurani, edhe madhështia e zërit të njeriut shfaqet nëpërmjet Tij.

Çdo tingull të ngop, por si ai i Kuranit asnjëherë!..

Aroma e Xhenetit është në muzikalitetin e Tij.

Edhe qetësia e gjynahbërësve dhe e të përvuajturve qëndron në ilaçin shërues të shpirtit të tingujve të Kuranit. Inkurajuesit ushqehen përherë nga tingujt e tij. Gjuha e Xhenetit është gjuha e Tij.

Pasi Pejgamberi (a.s.) tha: “Zemrat ndryshken si hekuri” u pyet se cila ishte lënda pastruese e tyre dhe ai iu përgjigj:

-Leximi i Kuranit dhe përkujtimi i vdekjes.

Kur Pejgamberi (a.s.) në një tjetër rast tha: “Jepuni syve risk nga adhurimi” u pyet: “Çfarë është rrisku i syve o i Dërguari i Allahut?”, ai tha:

“Allahu Teala vë lexuesit e Kuranit në raundin e parë të atyre që meritojnë shpërblimin e përjetshëm.

“Kush lexon librin e Allahut, fal namazin dhe shpenzon nga pasuria e tij për hir të Allahut fshehtazi apo haptazi mund të kërkojë një fitim që nuk do t’i sjellë kurrë dëm.”

“Allahu ua jep të plotat shpërblimet e tyre dhe u jep shumë më tepër nga dhuntitë e veta. Padyshim që Ai është shumë falës dhe dhurues.” (Fatir, 29-30)

“Ata netëve ulen në sexhde dhe lexojnë ajetet e Allahut.” (Al-i Imran, 113)

Leximi i ajeteve të Allahut ua shton besimin.

“Besimtarë të devotshëm janë ata të cilëve u dridhen shpirtat kur përmendet Allahu, u rritet besimi kur lexohen ajetet e Allahut dhe vetëm Atij i përulen.” (Enfal, 2)

Lidhur me ndikimin e fjalës së Allahut një rol të posaçëm luan edhe bukuria e zërit po aq sa edhe kiraati. Në fakt ashtu si edhe fjalët për të folurën njerëzore mund të kenë kuptime të ndryshme për shqiptime të ndryshme në disa situata ndikimi i tyre rritet e në disa të tjera ulët. Mënyra e të kërkuarit të një lypsari qartësohet jo vetëm me fjalët që zgjedh, por edhe me mënyrën e shqiptimit të tyre. Nuk ka dyshim se çdo lloj komande para një luftimi ndikohet dhe merr forcë nga mënyra e të shprehurit të fjalëve që nxisin ushtarët për luftë. Edhe faktori që sjell grupin e mehterit dhe muzikalitetin e vet është pikërisht kjo forcë ndikuese.

Kjo cilësi që i përket fjalëve të thjeshta të njeriut është e qartë se ka një rëndësi të madhe për shpalljen hyjnore, pra Kuranin.

Kushedi, ndoshta vetëm për këtë dallim leximi i Kuranit është bërë sunet ndërsa dëgjimi farz. Kjo është edhe arsyeja që leximi i Kuranit ka zënë një vend të rëndësishëm në mesin e shkencave Islame duke u shfaqur si një shkencë e posaçme nën titullin “Shkenca e kiraatit” njëlloj sikurse imamët e medhhebëve.

Ajo për të cilën kujtohet një nga pejgamberët që i është dhënë edhe libri, Davudi (a.s.), megjithë cilësitë e tjera që ka dhe që njihet edhe në historinë e njerëzimit si “Davudi” është zëri i tij i bukur.

Tregohet edhe në Kuran që zëri i veçantë që lexonte fjalën hyjnore e cila është fjala më e bukur i bënte

edhe zogjtë dhe malet që bënin tesbih t'i përuleshin Davudit.

Edhe kafshët e egra dhe qeniet e tjera merrnin pjesë në tesbihatin e tij.

Leximi i fjalës së Allahut padyshim që është një nga adhurimet më frytdhënëse. Prandaj është një domosdoshmëri që të lexohet sipas rregullave. Allahu thotë:

“Lexoje Kuranin gjërmë për gjërmë.” (Muzemmil, 4)

Nga ana tjetër, përveç leximit të rregullt të Tij është mjaft e rëndësishme edhe dëgjimi në qetësi. Kjo pasi leximi i Kuranit është synet ndërsa dëgjimi farz. Në një ajet Kuranor thuhet:

“Kur të lexohet Kurani dëgjojeni atë, që mbi ju të bëjë mëshirë!” (A'raf, 204)

Si gjatë namazit ashtu edhe gjatë adhurimeve të tjera ndërkohë që lexohet Kurani është e nevojshme që ta dëgjojmë me vëmendje dhe qetësi për të kuptuar mirë domethënien e Tij, për të marrë mësimet e duhura dhe për të vepruar sipas parimeve të Tij.

Mbajtja e qetësisë ndihmon në të dëgjuarin, të dëgjuarit mirë ndihmon në maturi, maturia forcon besimin dhe punën duke u bërë shkak për mëshirën dhe mirësitë hyjnore.

I Dërguari i Allahut pëlqente që të dëgjonte këndimin e Kuranit nga dikush tjetër, madje nganjëherë urdhëronte Ibn Mes'udin që të lexonte dhe e dëgjonte atë me një ndjesi mjaft të madhe. Një herë kishte dëgjuar Ibn Mes'udin tek lexonte Kuran dhe sytë i ishin mbushur me lot.

Këtë ngjarje Abdullah bin Mes'ud e transmeton në këtë formë:

-Një herë i Dërguari i Allahut më urdhëroi:

-O Ibn Mes'ud! Më lexo Kuran! Ndërsa unë i thashë:

-O i Dërguari i Allahut! Si mund t'jua lexoj ndërkohë që Kurani u është zbritur juve?

Më pas i dërguari o Allahut m'u përgjigj:

-Mua më pëlqen ta dëgjoj Kuranin edhe nga dikush tjetër.

Unë fillova të lexoj suren Nisa dhe sapo mbërrita në ajetin 41 i Dërguari i Allahut tha:

-Mjafton!

Në atë çast vura se sytë i kishte të përлотur, po qante. (Buhari)

Një tjetër hadith tregon:

Një herë në darkë vonë Usejdi po lexonte ëmbëlsisht gjërmë për gjërmë suren Bakare apo suren Kehf. Edhe kalin e kishte të lidhur pranë. Ndërkohë që po lexohej Kurani kali filloi të tundej. Usejdi pushoi dhe ndërkaq edhe kali u qetësua. Vazhdoi përsëri të lexonte dhe kali përsëri filloi të tundej. Usejdi pushoi edhe kali pushoi. Sapo filloi Usejdi të lexojë kali përsëri filloi të lëvizte. Në këtë kohë Usejdi e la mënjatë Kuranin. i biri Jahja ishte shtrirë aty pranë kalit. E tërhoqi të birin pakëz prapa që kali mos ta dëmtonte. Në këtë kohë ngriti kokën lart dhe vuri se brënda një mjegulle që i ngjante hijes së një reje të bardhë shkëlqenin disa yje si të ishin kandila.

Kur zbardhi dita shkoi te Pejgamberi për t'i treguar ndodhinë. i Dërguari i Allahut i tha:

-Lexo o biri i Hudajrit, lexo o biri i Hudajrit!

Usejdi iu përgjigj:

-O i Dërguari i Allahut! U frikësova se mos kali do i bënte ndonjë të keqe Jahjas. Pasi fëmija ishte pranë kalit. Më pas ngrita kokën lart dhe vura re të ndriçonin disa yje si në formën e kandilit brenda një

*“Kush lexon
librin e Allahut,
fal namazin
dhe shpenzon nga
pasuria e tij për hir të
Allahut fshehtazi apo
haptazi mund
të kërkojë një fitim
që nuk do t'i sjellë
kurrë dëm.”*

mjegulle të bardhë që i ngjante një reje të bardhë. Më pas u shpërndanë drejt qiellit.

I dërguari i Allahut e pyeti:

-E di ti se ç'janë ato?

Usejdi iu përgjigj:

-Jo!

I dërguari i Allahut vazhdoi:

-O Usejd! Ata janë melekë që të janë afruar për të dëgjuar Kuran. Sikur të kishe vazhduar të lexoje Kuran ata do të të qëndronin deri në mëngjes. Njerëzit i shohin pasi ata nuk iu shmangen njerëzve. (Buhari)

Hadithi shpreh atë që nga leximi i Kuranit emocionohen melekët madje edhe kafshët. Kush e di si i shfaq të fshehtat Kurani një shpirti të shpëtuar nga turbullirat dhe të brumosur me rrezatime hyjnore?

Ndjesia e Omerit të vë në mendime. Ai thotë:

“Për dymbëdhjetë vjet e kam bërë hat-me suren Bakare, më pas kam prerë edhe një kurban për falënderim.”

Leximi i Kuranit nuk ishte thjeshtë vetëm shqiptim i fjalëve. Ky lexim bëhej duke i kushtuar kujdes të veçantë urtësive dhe të fshehtave të Kuranit dhe duke i perceptuar e jetuar mesazhet hyjnore të Tij.

Një shembull i ngjashëm i këtij leximi është edhe ky:

Ebu Bekir Verrak kishte një djallë të vogël. Për të mësuar Kuranin merrte mësim nga një mësues. Një ditë u kthye herët nga shkolla ashtu siç ishte duke u dridhur. Ebu Bekir Verrak i habitur kur e pa të birin e pyeti

-Ç'ka ndodhur biri im, përse ke ardhur kaq herët sot nga shkolla?

I biri, me një fytyrë të verdhë sikurse gjethet e vjeshtës dhe me frikën e Allahut të brumosur tashmë në shpirtin e tij i drejtohet duke iu përgjigjur:

-Baba! Sot mësuesi na mësoi një ajet. Kur kuptova domethënien fillova të dridhesha!

I ati e pyeti:

-Biri im, cili na qënka ky ajet Kuranor?

I vogli filloi të lexonte:

“Nëse ju mohoni, si do të mbroheni në një ditë që fëmijët do t'i bëjë pleq?” (Muzemmil, 17)

Fëmija u sëmur nga domethënia e këtij ajeti. U bë për shtrat. Nuk kaloi shumë dhe vdiq.

Babai Ebu Bekir Verrak u emocionua shumë nga një ngjarje e tillë. Aq shumë saqë shpesh shkante

në varrin e të birit dhe ashtu i përlotur thoshte me vete:

-O Ebu Bekir! Biri yt vdiq nga frika e Allahut me një ajet që dëgjoji nga Kurani. Ndërsa ti ke kaq kohë që lexon Kuran dhe nuk frikësohesh nga drejtësia hyjnore as sa një fëmijë!..

Ja pra, Kurani është një oqean urtësish dhe të fshehtash që dridh qoftë edhe shpirtrat e vegjël. Ky ajet pasqyron mjaft qartë pafundësinë e dijes së Allahut, pafundësinë e haxhmit shpirtëror të Kuranit dhe madhësinë hyjnore.

“Sikur të gjithë drurët, që gjenden në Tokë, të ishin pena e deti bojë shkrimi e t'i shtohen atij edhe shtatë dete të tjera, nuk do të shtereshin fjalët e Allahut. Pa dyshim, Allahu është i Plotfuqishmi dhe i Urti.” (Llukman, 27)

Vetë njeriu merr pjesën që i takon nga ky det i thellë aq sa pranon edhe gjëndja shpirtërore e tij. Por edhe kjo është aq sa një milingonë mund të marrë nga një det i tillë.

Fuqi e pamjaftueshme për njeriun...

E vetmja rrugëzgjidhje është mbështetja në dhuntinë e Allahut!

E fshehta e këtij hadithi është me të vërtetë e mahnitshme:

“Kush e njeh vetveten, aq e njeh edhe Zotin.”

Mevlana thotë:

Të shkruash Kuranin mjafton edhe pak bojë shkrimi, por të shkruash të fshehtat e Tij nuk mjafton as një det i pafund!...

Për rrjedhojë hafizi i vërtetë i Kuranit është ai që kënaqet me leximin e Tij, që jeton me parimet e Tij, edukohet me edukatën e Tij dhe formohet me urtësinë e Tij. Nisur nga hafizët që kanë cilësi të tilla tokës i është dhënë urdhëri: “Mos e tret trupin e tyre!”

Një nga miqtë e ngushtë të Allahut Mahmud Sami Ramazanoglu transmeton se ka qenë dëshmitar i një rasti në Adana ku për shkak të hapjes së një rruge të re, pas tridhjetë vitesh i është hapur varri një hafizi me cilësitë e lartpërmendura dhe ndërkaq është vërtetuar se trupi i tij nuk ishte prishur aspak, përkundrazi edhe qefini qëndronte ashtu i padëmtuar.

Një nga cilësitë e të Dërguarit, siç ka ndodhur edhe tek pejgamberët e tjerë ka qenë leximi i Kuranit dhe nisur nga kjo begati për bashkësinë e Tij, ka thënë:

-Më i dobishmi në mesin tuaj është ai që e mëson dhe ua mëson të tjerëve Kuranin.

-Kush e lexon dhe e mëson përmendësh Kuranin

është më i dobishmi në mesin tuaj.

Kurani është një fjalë superiore, dhurata më e madhe e pakrijuar që i është dërguar njerëzimit nga ana e Allahut. Lidhur me këtë i Dërguari i Allahut ka thënë:

-Kurani është më me vlerë nga çdo gjë tjetër pos Allahut. Superioriteti që ka Kurani ndaj fjalëve të tjera është sikurse superioriteti që ka Allahu i Lartmadhëruar ndaj krijesave të veta. (I pashembullt, i pakufijshëm, i pafund) (Tirmidhi, Darimi, Bejhaki)

Fjalën hyjnore duhet ta lexojmë me një shpirt vigjilent sepse Kurani hapet sipas zemrës së atij që e lexon. I Dërguari i Allahut ka thënë:

-Besimtari që lexon Kuran, i ngjason portokallit i cili shijen e ka të mirë edhe erën e ka të mirë kurse besimtari, që nuk e lexon Kuranin i ngjason hurmës e cila shijen e ka të mirë por nuk ka erë. Ndërsa hipokriti që lexon Kuran i ngjason borzilokut, erën e ka të mirë, por shijen e ka të keqe. Kurse hipokriti që nuk lexon Kuran, i ngjason kungullit të egër, erën e ka të keqe edhe shijen e ka të keqe.

Në një tjetër hadith për ata që lexojnë Kuranin në mënyrë të pavetëdijshme thuhet:

-Ata lexojnë Kuran por e lexuara e tyre nuk kapërdihet. Nëpërmjet të cilit kuptohet se të lexuarit në këtë mënyrë e Kuranit nuk ka asnjë dobi.

Një lexim i tillë e çon lexuesin në Xhehenem. Për të tillë lexues Allahu thotë:

-A nuk e mendojnë ata Kuranin në detaje? Mos vallë shpirtrat e tyre janë të vulosur? (Muhamed,24)

Robërit me shpirt të pasur që i mendojnë thellë këto çështje marrin shumë hise të mëdha. Duhet të mendojmë që kur është zbritur ajeti Kuranor: "Për ata që Allahu e përmendin me përkujtim kur janë në këmbë, kur janë ulur, kur janë të shtrirë dhe thellohen në mendime rreth krijimit të qiejve e të tokës (duke thënë): Zoti ynë, këtë nuk e krijove kot, i lartësuar qofsh, ruana prej dënimit të zjarrit!" (Al-i Imran, 191), i Dërguari i Allahut ka zbardhur duke qarë.

Prandaj lotët e besimtarëve që dalin si pasojë e frikës nga Allahu janë si bukuria e netëve të përkohshme, yjet e netëve të errëta dhe lulet e kopshteve të Xhenetit. I Dërguari i Allahut ka thënë:

-O Zoti im! Të mbështetem Ty prej syve që nuk përloten!

Kjo është edhe arsyeja që të pavetëdijshmit që nuk e lexojnë me kujdes dhe vëmendje Kuranin njohin anën e jashtme të jetës, por nuk njohin të vërtetat e brendshme dhe botën e thellë shpirtërore. Ata vrapojnë pas kënaqësive të kësaj bote ndërkohë janë të pavetëdijshëm për urtësitë dhe rezultatet.

Ata e shfrytëzojnë në mënyrë të pavetëdijshme sofrën e kësaj bote ndërkohë që nuk njohin të zotin e saj.

I varrosin të afërmit ndërkaq nuk dijnë se ç'bëhet në botën e poshtme. Ata nuk e kuptojnë gjuhën e selvive.

Kur hanë ndonjë shuplakë nga fatkeqësitë e kohës kërkojnë vend ku të futen duke i gjykuar këto si "ngjarje natyrore"

Sa e habitshme është që jetojnë në pasurinë hyjnore dhe nuk njohin të zotin.

Të tillët janë fatkeqët e dy botëve shpirtrat e të cilëve janë të zinj katra.

Ndërsa besimtarët, zemra e të cilëve është e mbushur me dritën hyjnore janë gjithnjë në meditimin e të vërtetave hyjnore. Fjala hyjnore që lexojnë rrënoset në shpirtrat e tyre.

-Je rob i Allahut; jeton në pasurinë e Tij; merr mirësi nga frytet e Tij; Përfshihu në urtësitë dhe të fshehtat e Kuranit dhe udhëto me shpirt të pastër drejt Zotit tënd!...

Ata që jetojnë me Kuranin janë të vetëdijshëm për robërinë ndaj Zotit. Falënderojnë për mirësitë që u janë dhënë dhe jetën e tyre të përkoshme e kthejnë në pasuri për jetën e përjetshme.

Pejgamberi dhe Kurani janë dy burime drite që Zoti rrezaton tek robërit e vet.

Nisur nga kjo për ata që marrin pjesë nga jeta Muhamedane Kurani është gjuha e vetme, begatia e shpirtrave dhe thesari shpirtëror.

Ka tre gjëra tek të cilat shfaqen plotësisht cilësitë e Allahut: Gjithësia, Kurani dhe Njeriu....

Në gjithësi kemi veprimtarinë, Kurani përbën fjalën ndërsa njeriu përbën farën. Siç mund të jetë e vobektë një botë pa njeriun e tillë është edhe qenia e njeriut pa Kuranin.

-Zoti im! Mos na e ndaj zemrën nga drita e Kuranit dhe dashuria e Allahut.

Amin!...

*"Sikur
të gjithë drurët, që
gjenden në Tokë, të
ishin pena e deti bojë
shkrimi e t'i shtohen
atij edhe shtatë dete
të tjera, nuk do të
shtereshin fjalët e
Allahut. Pa dyshim,
Allahu është i Plotfuqishmi dhe i Urti."*

(Llukman, 27)

EL-BARIJ

AI QË KRIJON PA MODEL

Ilir Hoxha

Ekziston një përsosmëri mahnitëse e madhështisë së strukturës së çdo krijese në të gjithë universin, që prej grimcës deri tek trupi më i madh dhe një rregull e përshtatshmëri harmonike me njëri-tjetrin të këtyre krijesave të pafundme, të të gjitha krijesave që i njohim dhe nuk i njohim, që prej krimbave e deri tek planetët, të cilët janë në një lëvizje dhe rrjedhë të vazhdueshme... Ja pra, këtë sistem, të cilit mendja jo vetëm që nuk mund t'ia gjejë rrënjët, por që e ka të vështirë edhe ta imagjinojë, “el-Barij”, e ka krijuar nga hiçi dhe pa pasur nevojë për ndonjë model të mëparshëm... Ju e dini, se në suren Hashr janë përmendur pesëmbëdhjetë emra prej Esma-i Husnas dhe se në ajetet e fundit të kësaj sureje janë përmendur njëri pas tjetrit emrat, Halik, Barij dhe Musauuir.

Emri Halik, do të thotë që para se të krijosh një qenie, të matësh, të llogaritësh dhe të përcaktosh. Ndërsa emri Barij, do të thotë të krijosh nga hiçi sipas matjeve dhe përlllogaritjeve pa asnjë model të mëparshëm. Lidhur me çështjen se prej cilës rrënjë vjen ky emër, ka mendime të ndryshme. Për rrjedhojë, ky emër ka fituar kuptime sipas këtyre mendimeve, duke u pasuruar në përmbajtje. Si rezultat i kësaj pasurie, emri el-Barij, merr kuptime të tilla si: Krijuesi që shpik krijesa pa pasur asnjë material apo model fillestar. Ndërkohë që Vetë nuk është i krijuar, Ai i ka krijuar të gjitha qeniet në gjithësi me një harmoni dhe rregull të përsosur edhe pse ato gëzojnë dallime të shumta midis njëra-tjetrës. Po ashtu, gjithçka që ka dhënë, Ai e ka dhuruar pa futur askënd në borxh apo përgjegjësi.

Nisur nga kjo, ky dizajn i pashoq dhe fazat e krijimit (dhe mirësitë që i pasojnë ato), janë të gjitha mirësi të Zotit tonë. Askush ose asnjë forcë nuk mund ta detyrojë Atë të bëjë apo të mos bëjë diçka. Pavarësisht kësaj, Ai ia bëri Vetes të domosdoshme mëshirën dhe mirësinë.¹

Zoti ynë, e ka krijuar botën e qenieve me dijen dhe fuqinë e Tij, të cilat njeriu është i dobët t'i perceptojë. Më pas, i hodhi ato në ekzistencë me një krijim të pashoq, sipas kriterëve dhe rregullave të përcaktuara në dizajnin e Tij, pa u mbështetur në asnjë lloj modeli të mëparshëm.

Ashtu siç e krijoi çdo qenie me të gjitha elementet për ekzistencë dhe të përshtatshme me njëra-tjetrën, në mënyrë që të sigurojë vazhdimin e asaj qenieje, Ai i ka krijuar edhe detyrat dhe dobitë e të gjitha qenieve në gjithësi në përputhje me një harmoni të përgjithshme, pavarësisht dallimeve që kanë midis njëra-tjetrës. Aq, sa në gjithësi çdo gjë është brenda një gjëje dhe një gjë është brenda çdo gjëje. Vëzhgimi i kësaj harmonie dhe këtij rregulli të mrekullueshëm në gjithësi, është një udhëzues i mirë, që në punët tona të bëjmë një projektim të të njëjtës harmoni.

Çdo qenie në gjithësi është projektuar të kontribuojë jo vetëm në vazhdimësinë e rregullt të vetes, por edhe të të gjithë universit të afërt apo të largët. Për këtë arsye, edhe njerëzit, si një pjesë e kësaj gjithësie, duhet të ndërtojnë marrëdhëniet me Krijuesin, veten e tyre dhe krijesat e tjera, në një mënyrë të tillë, që

1. - shih. En'am, 12.

të mos dalin jashtë këtij rregulli, e të bëhen shkak i problemeve...

Ky rregull, nuk duhet të vëzhgohet vetëm në marrëdhëniet ontologjike, por edhe në organizimet më të rëndomta të jetës së përditshme. Kjo, sepse hallakatja në synime, i hap rrugën hallakatjes së punëve. Dhe kjo, nuk të çon asgjëkund në jetë. Njeriu duhet të marrë shembull prej ligjeve të krijimit dhe në bazë të kësaj, ai duhet t'i përdorë sipas synimit të krijimit të tyre, të gjitha cilësitë dhe aftësitë që i janë falur. Pra, ai nuk duhet ta çojë dëm veten dhe potencialin e tij duke dalë jashtë synimit të krijimit.

Në ajetin 54 të sures Bekare, tregohet se si e ulën veten bijtë e izraelit, duke marrë për zot statujën e viçit. Dhe, kur u kërkohet të pendohen tek Zoti i vërtetë, vihet theksi mbi krijimin e përsosur dhe të pashoq të Allahut, përkundër mendimit krijues që mbështetej në iluzionin e tyre, duke e përmendur Allahun me emrin “el-Barij”.

Tek ai që i njeh me aq sa ka mundësi emra e Zotit tonë dhe i beson kuptimet e tyre, dalin në pah këto dy rezultate themelore: Nga një anë, kjo dije dhe ky besim e shpëtojnë atë nga pandehmat e gabuara në lidhje me Allahun dhe e ruajnë prej rrezikut të idhujtarisë dhe shirkut. Ndërsa nga ana tjetër, duke e pajisur me moralin e këtyre emrave, ato zhvillojnë karakterin e besimtarit, e pasurojnë atë dhe e ndihmojnë të arrijë kënaqësinë e Allahut të Madhëruar.

Ja pra, besimi dhe dorëzimi me gjithë zemër ndaj emrit Barij dhe të gjitha kuptimeve të tij, nga një anë

e ruajnë njeriun nga iluzionet se fuqinë e krijimit nga hiçi mund ta zotërojë edhe dikush tjetër përveç Allahut dhe adhurimit të krijesave. Ndërsa nga ana tjetër, e mbajnë gjithmonë të gjallë vetëdijen e tij se Allahu është krijuesi i çdo gjëje që ndodh në gjithësi. Gjithashtu, ato e shpëtojnë atë nga ndikimi prej ndodhive negative dhe prej hidhërimit të tejskajshëm.

Në të njëjtën kohë, njeriu i cili pajiset me moralin e këtij emri, në punët e veta nuk bëhet imitues i verbër dhe rob i rrethit të vet, por me pikëpamjet, mendimet dhe mënyrën e sjelljes së tij, arrin gjithmonë të gjejë një rrugë të re.

Sipas Ibn Arabiut, në sajë të këtij emri, rob besimtari jo vetëm që shpëton nga ndikimi i krijesave dhe ndodhive, por bëhet edhe një njeri që i orienton të tjerët në drejtim të vullnetit të Zotit të tij. Ajo që na i lidh duart duke u bërë pengesë që ky emër i Allahut të shfaqet në karakterin tonë, të gjitha mendimet negative që na helmojnë dhe mërzitë e tepruara, të cilat na i hedhin mënjane aftësitë që janë rezultat i mirësisë hyjnore, duke na i eliminuar të mirat, janë vetëm punë të shejtanit. Strehimi tek Allahu prej tij dhe punëve të tij dhe heqja e pengesave para mirësive të krijimit që rrjedhin si lum, është hapi i parë i rrugëtimit drejt përsosmërisë, që sot ne e quajmë “realizimi i vetvetes”.

Atëherë, o Barij që na krijon çdo çast prej fillimit, mos na privo prej mirësisë Tënde!

Jetë në rrugën që të tjerëve ua tregove për të drejtë

~ ❧ ~ Nuredin Nazarko ~ ❧ ~

Realiteti jetësor me anët e tij të dukshme apo për-kohësisht të padukshme, është dëshmitari më kokëfortë dhe kokëmushkë, që nuk korruptohet apo kompromentohet, shantazhohet, presionohet për ta braktisur, deformuar apo ndryshuar, dëshminë mbi jetën e njeriut.

Koha, pakthyeshmërisht e pakthyeshme me rrjedhën e saj, është gjykatësi i drejtë dhe i paanshëm, i pakorruptueshëm nga fuqia e parasë apo pushtetit, i papërkulshëm para “madhështisë” së të fuqishmit, dhe dënglave të potexhinjve, luksi i vetëm i të cilëve, pesha e vetme e të cilëve, janë dhe mbeten gjërat e shtrenjta dhe aksesorët e tyre.

Nuk e zgjedhim ne ardhjen këtu, por ne mund të zgjedhim si do të dalim nga këtu në përfundim të ardhjes, sepse atëherë është koha për të ikur. Mes ardhjes dhe ikjes, të jetosh, të mbetesh gjallë, është sfida themelore e vetë jetës. Nuk është e lehtë të jetosh, sepse të jetosh nuk do të thotë vetëm të thithësh ajër, të ushqehesh, të punosh, të pushosh. Në qoftë jeta kaq e lehtë, pse do të duhej të kalonim

mespërmes dilemash të vështira, për atë se çfarë do të duhet të bëjmë ose jo me jetën tonë?

Të jetosh sipas asaj që thua, shqetësimi më i madh, ankthi më i madh për njeriun përgjatë gjithë harkut kohor mes ardhjes dhe ikjes, vetëm nëse ikën para se vitet e tij të mbërrijnë aty ku fillon përgjegjësia, aty ku fillon ankthi.

Njeriu parapëlqen, në mos i duket dhe shumë argëtuese që gjithmonë të luajë rolin e personit që shqetësohet vazhdimisht mbi atë se çfarë thotë e vepron tjetri. Njeriut i duket shumë mikluese, kur beson dhe i është mbushur mendja top se fjalët e tij godasin e fshikullojnë të ligun dhe ligësitë, kur fjalët e tij rrahin si kamxhik një hapësirë prej 360° dhe kurri i shtrembër i disa syresh, duhet të drejtohet me patjetër. Nuk ka gjë më të thjeshtë, sesa të përdorësh fjalën për tu treguar miklues ndaj vetes dhe këshillues ndaj atyre që në emër të së mirës, i kamxhikon si të të vijë për mbarë dhe pastaj krejt çuditshëm, po krejt çuditshëm fare ama, beson se i ke dhënë tjetrit një këshillë fantastike, që edhe në

ëndërr po ta shihte këtë lloj këshille, me siguri do t'i kishte pëlqyer mjaftueshëm. Të flasësh, për t'i tërhequr veshin tjetrit, që të mos bëjë aksh gjëra, apo të bëjë aksh gjëra, në përputhje me parimet e epërme është mëse natyrore. Kur kjo e folur qëndron në antonimitet me atë çfarë vepron ai që flet, pamja që ofrohet është tmerruese. E ç'vlerë kanë fjalët e bukura (*që shpesh shëmtohen nga ai që flet*), oratoria, (*që të lemeris me mungesën e finesës dhe ëmbëlsisë që vjen nga zemra*), retorika (*shpesh për të mos thënë çdoherë, boshe, e skërmitur në gjithë perimetrin e saj, mbushur me thirrje kumbuese, por që nuk arrin as të skërfisë e jo më të depërtojë në zemrën e atij që dëgjon*) e një njeriu, që nuk përpiqet të jetojë sipas rrugës që të tjerëve ua ka treguar për të drejtë?

Ky ka qënë, është dhe mbetet, udhëkryqi themelor i dilemës më të madhe të njeriut, që kërkon të jetë kandil që u ndriçon rrugën të tjerëve. Por nuk ka njeri që të mos e mendojë veten si kandil për tjetrin, sepse është në natyrën e njeriut që të shfaqet si udhërrëfyes, me pretendimin se i njeh mirë shtigjet e jetës, ndërkohë nuk ka zbritur ende atje ku vlugu i jetës është gati të të thithë oksigjenin e jetës, që ti të mbijetosh. Pa zbritur në mes të këtij vlugu, e pa qëndruar faqebardhë në pikën e tij të vlimit nuk mund të jesh kandil ndriçues e udhërrëfyes, edhe pse aktualisht je bërë apo të kanë bërë të tillë, as për veten e lëre më për të tjerët.

T'i shpëtosh leqeve të lëvdatave të marrëzishme që të çojnë në lartësinë ku nuk mund të jesh, t'i shpëtosh lakut të grykësisë që të tërheq rrëshqanas e nuk ta lë shpirtin të ngjitet në sferat e larta të virtyteve, t'i ikësh si djalli temjanit, zjarrit të urrejtjes për motive krejtësisht vetanake e të dashurosh jetën, të këputësh zinxhirët e rehatisë së kolltukut ku je ulur dhe të ndihesh për një ditë i varfër, të kuptosh hallet e hallexhiut dhe jo të fërkohesh pas të molepsurve me zgjeben e kryeneçësisë dhe përçmimit për njerëzoren që fle brenda njeriut. Kjo është sfida që të torturon, kjo është sfida që nuk të lë të jetosh në paqe, edhe pse bën sikur, sepse ti pranove që të jetosh me virtytet dhe rrugës turjela e stomakut nuk të la rehat, derisa me barominën e egos e përgatite veten për të të vërshuar ndër deje, babëzia dhe makutëria për konsum, që asnjëherë nuk qëndron në raport të drejtë me punën që beson se kryen.

Dhe ja sot, ke mbërritur në një pikë ku nuk të nxihet më faqja si dikur, kur sheh se çfarë hendeuku ke hapur rreth vetes, mes asaj që ke dashur t'i mësosh tjetrit dhe asaj që vepron vet. I gjendur mes këtij hendeuku bosh që të rrethon nga të gjitha anët si kështjellë, në vend që të kuptosh boshllëkun ku ke zhytur njeriun që fle brenda teje, vazhdon të kacajelosesh si një princ që ruan veten nga ligësitë e botës, i izoluar në kështjellën e tij.

O ti që flet e flet dhe prapë flet. Mos e bëj veten

tënde t'i besojë egos tënde, mos e bëj veten tënde, t'i besojë miklimeve të egos tënde, sepse sado shumë ithtarë të kesh rrotull vetes, sërish i braktisur e i nënçmuar do të jesh, peng dhe skllav i llagëmeve të errëta të egos do të përfundosh. Ndoshta miklimet e sotme, të egos dhe të atyre që të bëjnë fresk me temenarat e pashpirtshme, e mbushin hapësirën tënde ekzistenciale dhe nuk të lejojnë të shohësh boshllëkun ku e ke groposur qenien njerëzore brenda teje. Çaje këtë perde me tehun e mprehtë të sinqeritetit dhe kupto se sa thellë je zhytur në bodrumin e lëvdatave pa lavdi, e temenarave pa fisnikëri. Braktisi xhingla-minglat dhe mos gjej një mijë e një justifikime për konsumin e tyre. Zbrit nga froni i delirit, ku të kanë çuar ata që të ndjekin me pashpirtshmërinë e tyre dhe rehatohu mbi shilten e qetësisë, bërë nga thjeshtësia dhe mbushur me sinqeritet dhe avitu sërish drejt miqve të tu të vërtetë.

Në qoftë se mbërrite deri këtu, atëherë mos përto e lexoje edhe pjesën më poshtë, edhe pse ndoshta nuk do të të thotë shumë gjëra.

Atëherë Zarathustra u kthye në mal në vetminë e shpellës së tij, dhe iu shmang njerëzve; ai priste si mbjellësi që e ka mbjellë farën. Por shpirti iu mbush me padurim dhe me pasion për ata që donte, sepse akoma kishte shumë për t'iu dhuruar. Pikërisht kjo është gjëja më e vështirë; që nga dashuria, të mbyllësh dorën e hapur, dhe megjithëse jep, të ruash dinjitetin.

Kështu i kaluan vetmitarit muaj dhe vite; dituria i shtoej dhe bollëku i saj i shkaktonte dhimbje.

Ama, një mëngjes pa dalë dielli e pasi mendoi gjatë, i shtrirë mbi trojet e tij, së fundi i tha zemrës:

“Pse u tremba në gjumë aq sa u zgjova? A nuk më afrohej një djalë që mbante një pasqyrë?”

“O Zarathustra” -më thoshte fëmija- “shihu në pasqyrë!” Po kur pashë veten në pasqyrë lëshova një britmë dhe zemra sa s'më pushoi, se nuk pashë aty më veten, por balluken dhe ngërdheshjen e një demoni.

Vërtet, me të vërtetë e kuptoj mirë shenjën dhe paralajmërimin e ëndrrës; doktrina ime është në rrezik, grami dëshiron të quhet grurë.

Armiqtë e mi janë bërë të fuqishëm, kanë deformuar pamjen e doktrinës sime, deri në atë masë sa të dashurit e mi turpërohen nga dhuratat që iu dhashë.

Kot shkuan miqtë e mi; erdhi ora pra, ora për të kërkuar miqtë e mi të humbur!

Me këto fjalë, Zarathustra brofi në këmbë, dhe jo si një i asfiksuar që kërkon ajër, por si profet e poet që pushtohet nga shpirti.¹

1. Nietzsche, F. (2001), *Kështu foli Zarathustra*, Tiranë: Phoenix, f. 75.

ATEISTËT E RINJ, VENDPARKIMI DHE NJË VRASJE

Ibrahim Kallën

Më 12 shkurt, Craig Stephen Hicks, një i bardhë dhe i vetëpërshkruar ateist, vrau në mënyrë brutale Deah Barakat-in, 23 vjeç, Yusor Abu-Salha-në, 21 vjeçe, dhe Razan Abu-Salha-në, 19 vjeçe, që të tre studentë muslimanë në Universitetin e Karolinës së Veriut në Chapel Hill. Hicks-i u dorëzua pas vrasjes me “stil ekzekutimi”. Eshtë në vijim një hetim, por

të gjithë treguesit, siç bëhet e qartë nga deklaratimet dhe postimet e Hicks-it në rrjetin e internetit, bëjnë me dije për një krim për shkak të urrejtjes kundër muslimanëve. Pjesa më e madhe e organeve mediatike amerikane e raportuan fillimisht ngjarjen si vrasje të zakonshme. Qarkulloi historia e një grindjeje për vendparkimin për ta zvogëluar ndikimin e krimit.

Zyrtarët nuk bënë asnjë deklaratë për tre ditë me radhë. Nuk pati asnjë shqyrtim të hollësishëm të ngjarjes, apo ndonjë analizë të qenësishme mbi shkaqet dhe pasojat e saj.

Në kundërpërgjigje, qytetarë, grupe të të drejtave civile, udhëheqës bashkësish dhe përdorues të medias sociale ngritën shqetësimin mbi atë çka dukej të qe një heshtje e qëllimshme për incidentin e tmerrshëm. Shumë njerëz i kritikuan organet kryesore mediatike për shpërfilljen apo nënvlerësimin e vrasjes. Një pjesë e mirë ngritën pyetjen nëse reagimi zyrtar dhe publik do të kishte qenë i njëjtë sikur viktimat të ishin hebrenj apo kristianë të bardhë. Pa dyshim që do të kishte qenë ndryshe! Po qe se vrasësi do të ishte musliman dhe viktimat të ishin hebrenj apo krishterë, ne do të kishim parë mbulimin minutë pas minute të ngjarjes, tërë hollësitë e skenës së krimit, identitetin e vrasësit, motivet, historinë familjare, fenë, librat e lexuar, postimet në *Twitter* dhe në *Facebook*, e kështu me radhë. Ekspertët e të ashtuquajturit terrorizëm do ta kishin ndarë “urtësinë” e tyre me botën mbi atë se si ky nuk ishte një incident i izoluar, por pjesë e një rrjeti në rritje radikalësh që synojnë të shkatërrojnë qytetërimin perëndimor. Do të ishte identifikuar si incident terrorist përpara nxjerrjes së njoftimeve zyrtare.

Por jo! Fjala terrorizëm nuk u përdor për të përshkruar vrasjen me stil ekzekutimi të tre studentëve muslimanë. Nuk pati praktikisht asnjë diskutim mbi identitetin apo historinë e vrasësit, me përjashtim të një numri të vogël deklaratash pështjelluese nga anëtarët e familjes dhe ish-bashkëshortja e tij. Historisë së vendpaskimit iu dha më shumë besueshmëri se motivit të krimit për shkak të urrejtjes, me gjithë faktin se Hicks-i thoshte në faqen e tij në *Facebook* se, “Kur vjen puna te fyerjet, feja juaj (Islami) e nisi këtë, jo unë. Nëse feja juaj e mban mbyllur gojën e saj të madhe, kështu do bëj dhe unë.” Askush nuk pyeti pse një ateist i vetëdeklaruar do të fyhej nga Islami në veçanti për asnjë arsye tjetër veç urrejtjes së tij për të gjitha fetë. Ç’ka ndryshe Islami për “ateistët e rinj”?

Kjo është pika ku Hicks-i kthehet nga literatura fshikulluese antiislame dhe antimuslimane prej ateistëve të tillë të rinj si Richard Dawkins, Christopher Hitchens dhe Sam Harris. Të maskuar si ateistë racionalistë dhe shkencorë, sulmet e tyre mbi Islamin janë midis komenteve më të shtrembëruara, më të mbushura me urrejtje dhe më raciste që mund të gjeni mbi ndonjë fe apo grup. Ajo është më militante dhe më agresive se goditja neonaziste dhe e së djathtës ndaj Islamit. Ajo mbron fanatizmin dhe

urrejtjen antiislame në emër të arsyes dhe shkencës. Siç vë në dukje Werleman-i, ateistët janë distancuar tashmë nga ky grup.

Ata besojnë se Dokins-i, Hitchens-i, Harris-i, e të ngjashmit me ta, e përligjin racizmin dhe diskriminimin e individëve muslimanë, dhe kjo nuk ka të bëjë aspak me ateizmin e vjetër. Ideologjia e tyre fanatike është e karakterizuar nga “antiteizmi”, pra, jo vetëm nga hedhja poshtë e fesë, por nga luftimi në mënyrë militante kundër atyre që kanë një besim fetar. Sido që urrejtja e tyre ngjan të jetë drejtuar ndaj Islamit dhe muslimanëve më shumë se ndaj çdo feje tjetër. Ata e denoncojnë dhe e demonizojnë Islamin mbi baza ideologjike dhe politike, duke i shërbyer një axhende qartësisht të ngushtë politike. Kjo është arsyeja pse Chomsky, vetë një ateist, vë në diskutim motivet politike të ateistëve të rinj dhe u kërkon atyre të shohin në pasqyrë.

Unë personalisht nuk kam problem me një debat serioz intelektual mbi Islamin, Krishterimin ose Judaizmin, dhe kritikave të bëra ndaj tyre. Por duhet përcaktuar vija ndarëse ku kritika bëhet fyerje, e ku fyerja kthehet në urrejtje dhe dhunë. Raste të shumta vënë në pah lidhjen tejet të rrezikshme midis ligjëritimit të urrejtjes islamofobike dhe dhunës.

Një nga shembujt e qartë që tregojnë lidhjen midis literaturës islamofobike dhe dhunës është Anders Breivik, i cili më 22 korrik 2011 hodhi lëndë plasëse në ndërtesat qeveritare në Oslo, duke vrarë tetë njerëz. Breivik e vazhdoi kasaphanën e tij në ishullin e Utojes (Utoya), dhe vrau 69 të rinj, një nga një. Manifesti i tij prej 1500 faqesh, i quajtur, “2083: Një deklaratë europiane e pavarësisë”, zbulon thellësinë e frikshme të racizmit dhe urrejtjes ndaj Islamit. Manifesti i tij është i mbushur me citime dhe referenca nga ato çka pranohen si sulme të linjës së përgjithshme mbi Islamin dhe muslimanët në shkrimet e islamofobëve amerikanë dhe europianë. Nga grupi PEGIDA në Gjermani te Kurani që djegin pastorët në SHBA, grupet e urrejtjes antimuslimane e shfrytëzojnë këtë literaturë për të përligjur racizmin dhe fanatizmin e qartë.

Neni i 20-të i Konventës Ndërkombëtare mbi të Drejtat Civile dhe Politike ka vënë tanimë caqe për format e fjalës që mbrojnë “urrejtjen kombëtare, racore apo fetare, që përbën nxitjen për diskriminim, armiqësi dhe dhunë”. Shumë konventa të tjera ndërkombëtare e dënojnë dhe e ndalojnë fjalën e urrejtjes si krim urrejtjeje. E keqja është se ky parim vështirë të vihet në zbatim për rastet e fjalës së urrejtjes antimuslimane.

A është gjynah

TË BIESH NË DASHURI?

 Halime Demireshik

“Sot do ta mund egon time dhe do ta fali nama-zin në kohë! Kam abdest dhe në qoftë se do ta ruaj abdestin deri në kohën e drekës dhe të iqindisë mund të falem.”-tha.

Klientët vinin me radhë për të kryer punët e tyre. I ra butonit për të pritur klientin e radhës dhe shikoi që drejt saj po vinte një djalosh i gjatë dhe simpatik. I dorëzoi dokumentin. Teksa Amina po shikonte në kompjuter, i riu i tha me një zë të ëmbël:

“Ndoshta e dini edhe ju, po kjo ngjyrë e flokëve ju shkon shumë. Me siguri i keni lyer së fundmi..”

Amina u habit pak nga ky kompliment i papritur, sepse nuk e kujtonte fare këtë djalë, por nga e dinte ai faktin që ajo i kishte lyer flokët kohët e fundit.

“Po këto ditë i kam lyer. Siç duket ju jeni një nga

klientët e rregullt të kompanisë sonë.”

“Po, jam një klient i rregullt, por ju si duket nuk më keni vënë re më përpara... Kurse unë, sa herë që vij në këtë bankë përpiqem të të shikoj ty.”

Amina u mundua që të përshpejtonte llogaritë dhe i tha:

“Urdhëroni zotëri, transfertat u krye me sukses.”
Djali, i sigurt në vetvete, i tha:

“A mund të pimë një kafe sot pasdite?”

Amina nuk foli. Shtypi butonin për të thirrur klientin e radhës dhe tha:

“Le të vijë tjetri...”

Djali tha: “Dakord, e mora mesazhin tënd!”, dhe u largua me një buzëqeshje çapkëne në fytyrë. Amina buzëqeshi duke shikuar djalin që po largohej, i kishin pëlqyer shumë këto komplimente me të cilat nuk ishte e mësuar.

Deri në pushimin e drekës mendoi për djalin.

Ajo e kishte mbajtur mend emrin e djalit dhe bile e kishte shënuar diku nga frika që mund ta harronte. Emri i tij ishte Ozgyr... Një djalë që i bënte kompliment vajzës që shikonte për herë të parë mund të ishte shumë çapkën. Në fakt i kishte vënë në dukje faktin që kishte kohë që po e ndiqte.

Ora ishte 12:00 dhe sapo kishin hyrë në pushimin e drekës. Amina këtë radhë zgjodhi namazin. U tha shoqeve që të kalonin përpara sepse do t'i arrinte. Shkoi në katin e bodrumit, dhoma ishte bosh dhe ajri ishte shumë i rëndë. Disa nga punonjësit faleshin aty nganjëherë. Mori kartonin që ndodhej në tokë, u drejtua nga kibla dhe lidhi duart duke thënë: "Allahu Ekber"

Për 5-6 minuta e kishte përfunduar namazin dhe u nis me nxitim drejt lokalit ku e prisnin shoqet. Ishte e qetë, sepse e kishte falur namazin, por nuk kishte marrë ndonjë kënaqësi prej tij. Kënaqësia e namazit të sabahut që kishte falur një ditë më përpara ishte krejt tjetër.

U takua me shoqet dhe filluan të flisnin për temat e përditshme, pastaj ajo filloi t'u tregonte për Ozgyrin. Shoqet filluan të luanin me të:

"Oooo zonjushë Amina i hapi velat drejt oqeanit të dashurisë!"

Amina pak e turpëruar dhe pak e zemëruar iu përgjigj:

"Sa shumë që e zgjatët edhe ju!.. Nuk do t'ju tregoj më asgjë!.."

Të gjitha së bashku filluan të qeshnin dhe u drejtuan për në punë duke luajtur me njëra-tjetrën. Të gëzuara po hynin në bankë kur u përballën me një postier që mbante një tufë me lule në dorë. Postieri lexoi dhe një herë kartvizitën:

"Kush është Amine Ballkanllë?"

Amine iu përgjigj: "Unë."

Postieri i zgjati një letër dhe i tha:

"A mund të nënshkruani këtë dokument i cili tregon që i ke marrë lulet..."

Amina e pyeti: "Dakord, por kush m'i ka dërguar?"

Postieri i tregoi një zarf që ndodhej mbi lule dhe i tha: "Në fakt, nuk ka lënë emër."

Amina e falënderoi postierin, duke menduar se emri i dërguesit do të ishte i shkruar brenda zarfit. Shoqet e inkurajonin që ta hapte zarfin sa më shpejt. Amina i vendosi lulet në tryezë dhe hapi zarfin. Brenda tij ndodhje një shënim i shkurtër:

"Në nder të takimit tonë të sotëm, Ozgyr."

Tashmë çdo gjë u bë e qartë. Ndërkohë Amina nuk do të shpëtonte lehtë nga shakatë e shoqeve.

Lulet ishin shumë të bukura, ishin orkide, të cilat ajo i donte aq shumë... Në atë moment ra telefoni, ishte Ozgyri.

"Uroj që t'ju kenë pëlqyer lulet."

"Ishin shumë të bukura, por nuk kishit pse të mundoheshit, pastaj ne akoma nuk jemi njohur..."

"Tashmë e kam fituar të drejtën e një kafeje, apo jo?"

"Nuk e di..."

"Nuk pranoj asnjë justifikim, të pres para bankës në orën 17:00."

"Dakord, vetëm një kafe për të falënderuar për lulet..."

"Mezi po e pres pasditen."

"Dakord, në pesë..."

Ozgyri lëshoi një pasthirrme kënaqësie dhe shtoi:

"Jam duke fluturuar!.."

Amina ishte shumë e habitur nga çdo gjë që kishte ndodhur. Pasdite do të takohej me një njeri që e kishte takuar vetëm këtë mëngjes. Çdo gjë kishte ndodhur shumë shpejt. Ishte shumë e emocionuar. Sikur e dëgjonte zhurmën e gjakut teksa rridhte në damarë.

Faturat e klientit të radhës e shkëputën prej mendimeve. Po, jeta vazhdonte rrjedhën e saj të zakonshme.

Nuk kaloi shumë kohë, kur Rejhana me një filxhan çaji në dorë iu afrua Amines:

"Urdhëro e dashur, të kam sjell çaj, sepse tashmë jemi kushërira!"

Amina u habit nga këto fjalë:

"Nga doli kjo?"

"Ozgyri të është vënë pas, tashmë nuk ke shpëtim!.."

"Ku e njeh ti Ozgyrin?"

"Ai është kushëriri im. Të ka parë ty kur ka ardhur në bankë dhe i ke pëlqyer shumë. Më pyeti mua dhe kur i thashë që të dua shumë dhe që je vajzë e mirë ai vendosi të njëhej me ty."

"Çfarë njeriu është Ozgyri?"

"Çfarë të të them... Është simpatik dhe i pasur. Babai i tij është shumë i pasur, kanë një firmë ndërtimi. Flet bukur. Në momentin që i fiksohet dikush bën çdo gjë për t'ia arritur qëllimit."

"Do të thuash që është pak çapkën!.."

"Le të jetë, ç'të keqe ka... Pastaj ai më tha që ty të shikonte me sy tjetër. Sipas tij ka dy grupe

vajzash: vajzat me të cilat mund të dëfrehesh dhe vajzat me të cilat martohesh... Ty të shikon si të grupit të dytë.”

“Edhe ti, na u fejove me shikim të parë!..”

“Do ta shohësh... Kur do të takoheni ju të dy?”

“Sot pas pune... Vetëm do të pimë një kafe... Mos e zmadho punën kot së koti.”

“Po sigurisht, vetëm kafe.”

Pas kësaj bisede, Rejhana u largua duke buzëqeshur.

Amina e kuptoi se tashmë kishte rënë në grackë. Shoqet ia kishin punuar, por sikur ky ndryshim do t'i bënte mirë edhe vetë asaj. Këto dy-tre javët e fundit ishte mbytur me probleme dhe pak ndryshim do t'i bënte mirë, prandaj ajo nga njëra anë zemërohej me Rejhanen, po nga ana tjetër ishte e lumtur. I kishte ardhur fati tek dera. Ozgyri ishte shumë simpatik dhe nuk ishte një person që mund të refuzohej... Ishte edhe i pasur... Pse të mos e mendonte seriozisht?..

Në një kohë kur fluksi i klientëve u qetësua disi ajo shkoi që të falte namazin e iqindisë. Edhe duke u falur mendja i rrinte tek takimi i pasdites. Amina e emocionuar shkoi në banjë për të rregulluar flokët. Doli nga banka dhe shkoi drejt vendit të takimit duke u munduar që ta fshihte nxitimin. Ozgyri kishte përgatitur një tavolinë të këndshme. Në kafene qëndruan një ose dy orë; bënë shaka me njëri-tjetrin, qeshën dhe lanë një takim tjetër.

Amina që sapo kishte marrë rrogën, shkoi në një qendër tregtare dhe bleu gjithë ato gjëra. Bleu një fund, një palë këpucë, një bluzë. Në këtë mënyrë harxhoi pothuajse gjysmën e rrogës. Tashmë kishte ardhur koha për t'u kthyer në shtëpi. Ra telefoni. Ishte zonja Saxhide.

“Alo, mësuese si jeni?”

“Faleminderit Zotit mirë jam. Po ti si je e dashur Amina?”

“Edhe unë mirë jam. Kam për t'ju treguar disa gjëra. Nëse jeni lirshëm, a mund të vij tek ju për pak kohë?”

“Patjetër, po të pres.”

“Dakord për 15 minuta vij.”

Amina telefonoi dhe nënën e vet për t'i treguar që do të vononte pak, sepse do të shkonte tek zonja Saxhide.

Nëna, zonja Aishe, i tha:

“Dakord por mos u vono shumë!..”

Zonja Aishe, pasi e mbylli telefonin, i tha të shoqit:

“Shyqyr Zotit, tashmë ka filluar të shoqërohet

me njerëz të mirë. Ajo është duke u falur rregullisht. Faleminderit zonjës Saxhide!..”

I shoqi rënkoj dhe tha:

“Ah sikur përveç këtyre edhe të mbulohej... Kam shumë frikë se mos shokët tallen me mua për shkak se vajza ime është e zbuluar...”

“Dalëngadalë do të vijë edhe ajo. Çdo gjë ka kohën e vet. Mos i bëj presion...”

Amina me qeset e mbushura me blerjet e reja i ra derës së zonjës Saxhide. Ajo e hapi derën duke buzëqeshur dhe teksa po përpiquej ta ndihmonte me çantat i tha:

“Ti paske blerë të gjithë dyqanin!..”

Amina, duke hyrë brenda, i tha:

“Kam marrë rrogën sot. Gjithë muajin punojmë, a nuk është mirë që nganjëherë të shpërblejmë veten në këtë mënyrë?! Unë jam shumë e lumtur kur blej gjëra të bukura. Blej, blej dhe nuk ngopem dot. Më besoj që sikur të më pyesësh se sa këpucë ke, nuk do të mund t'ju jap një përgjigje të saktë. Gjërat e vetme që më pëlqejnë janë pazari dhe rregullimi i flokëve. Ne punojmë aq shumë, ç'të keqe ka të harxhojmë për të lumturuar veten?”

Pa pritur përgjigjen e zonjës Saxhide, ajo shtoi:

“Për më tepër që ndjekja e modës është shumë e vështirë... Sapo unë blej diçka, del një modë e re dhe më duhet të blej gjëra të reja...”

Amina e shikoi që zonja Saxhide ishte bërë shumë serioze dhe i tha:

“Më fal, nuk ju lashë radhë për të folur. Po ju çfarë mendoni në lidhje me këtë temë?”

“Blerjet nuk kanë fund e dashur Amina, por për të gjitha këto kemi për të dhënë llogari një ditë. Më erdhi në mendje një ajet i Kuranit: **‘Hani, pini, por mos shpërdoroni!’**

“Pse edhe ky është shpenzim? Unë nuk jam duke i hedhur në kosh paratë... Unë po shpenzoj për gjëra të cila do t'i vesh.”

“Në momentin që ajo nuk është një gjë e nevojshme, sigurisht që quhet shpërdorim. Në qoftë se ti ke me dhjetëra palë këpucë në shtëpi dhe në qoftë se dollari yt është i mbushur me rroba, sigurisht që të gjitha blerjet e tjera janë shpërdorime të panevojshme. Ajo që ti quan modë nuk është asgjë tjetër veçse një lojë e sistemit kapitalist. Çdo vit ndryshojnë modelet dhe ngjyrat e preferuara dhe njeriu që nuk e ndjek këtë ndryshim etiketohet. Ti je e detyruar të blesh gjëra të reja, gjëra të modës, por edhe në qoftë se i harxhon të gjitha fitimet e tua për këtë gjë, përsëri nuk do të arrish që ta ndjekësh modën. Po më vjen në mendje një ajet

tjetër: **'Dorëshpuarit me të vërtetë janë vëllezërit e djallit.'**

"A ka me të vërtetë një ajet të tillë? Është hera e parë që po e dëgjoj. Në fakt, kam dëshirë ta lexoj Kuranin nga fillimi deri në fund, por nuk me është krijuar mundësia."

"Amina, çfarë do të bëje ti sikur një njeri shumë i dashur të dërgonte një letër?"

"Do e lexoja menjëherë."

"Po në qoftë se kjo letër është shkruar në një gjuhë të cilën në fillim ti nuk e kupton dot..."

"Do të gjeja një njeri që di ta lexojë."

"Edhe Kurani i Lartë është i tillë... Allahu me anë të Kuranit na ka dhënë të gjitha njohuritë e nevojshme, njohuri të cilat do t'i përdorim gjatë gjithë jetës. Ai është si një letër që na ka dërguar Krijuesi dhe ne menjëherë do të mundohemi ta lexojmë atë. Në momentin që hasim në diçka që nuk e kuptojmë, pyesim dikë tjetër. Lexojmë shpjegimin e ajeteve."

"Në fakt unë mendoj që në Kuran flitet vetëm për Xhenetin dhe Xhehneimin, prandaj kam menduar që nuk është problem edhe në qoftë se nuk e lexoj."

"E dashur Amina, nuk është ashtu siç thua ti. Kurani nuk është një libër që fiton vlerë vetëm pas vdekjes!.. Ai ka zbritur për këtë botë, Ai është një libër i cili ua përcjell mesazhet e Allahut njerëzve të kësaj bote!.. Ai është një hartë që na tregon neve rrugën për të arritur kënaqësinë e Zotit dhe për të gjetur shpëtimin... Çdo rrugë është e gabuar, përveç asaj që na dikton Kurani. Allahu na i ka shpjeguar rregullat e fesë sonë në një mënyrë të pranueshme nga zemra dhe të kuptueshme nga mendja. Nganjëherë na ka dhënë shembuj nga popujt e tjerë. Nganjëherë ka folur për shkatërrimin e kësaj bote në Ditën e Kiametit... Disa herë ka folur për mirënjohjen e njerëzve e herë të tjera ka folur për mosmirënjohjen e tyre... Shkurtimisht, mund të themi që Kurani ka treguar historinë tonë, jetën tonë... Krijuesi ynë na ka treguar për popujt para nesh dhe për ato që do të ndodhin pas nesh... Kurani është thesari më i saktë dhe më i kuptueshëm i diturisë..."

"Në qoftë se çdo gjë ndodhet e shkruar në Kuran, pse duhen pejgamberët?"

"Sipas teje, si është lidhja e njerëzve me librat... Edhe në rastin kur një libër shkruan dijet më të sakta, a është më e lehtë që të mësohesh nga ai libër

apo të mësohesh nga shpjegimi i një mjeshtri i cili e ka provuar atë gjë. Shumë nga zanatet mësohen nga mjeshtri më mirë se sa mësohen në shkollë, sepse njeriu është i krijuar i tillë që e ka më të lehtë të mësojë duke shikuar, duke jetuar dhe duke imituar diçka. Librat le të thonë ç'të duan, mënyra më e mirë që një njeri të mësojë është duke shikuar një shembull. Kjo është arsyeja që Allahu (xh.sh.), na ka dërguar Pejgamberin dhe e ka bërë Atë një Kuran të gjallë. Sahabët para se të lexonin Kuranin kanë vëzhguar sjelljet e Pejgamberit tonë të nderuar, ata kanë pëlqyer moralin e lartë të Resulullahut. Ne duhet të bëjmë të njëjtën gjë, jeta jonë duhet ndërtuar në bazë të rregullave të Kuranit dhe të Sunetit. Moda e vetme që duhet të ndjekim është feja jonë, pra Kurani dhe Suneti... Çdo rrugë tjetër përveç kësaj është me të meta dhe me gabime, sepse burimi i Kuranit dhe Sunetit është hyjnor. Ato janë rregulla që i ka vënë Allahu (xh.xh.)..."

"Kur vij tek ju edhe gëzohem shumë, por edhe turpërohem shumë..."

"Pse?"

"Gëzohem, sepse gjithmonë mësoj diçka të re dhe më ndryshon këndvështrimi për jetën. Turpërohem, sepse e kuptoj injorancën dhe mangësitë e mia dhe vë re se sa e pakuptimtë është jeta ime."

"Estagfirullah... Secili nga ne di disa gjëra dhe nuk di shumë të tjera... Të gjithë kemi nevojë që të mësojmë gjëra të reja. Oqeani i diturisë është i pafund..."

"Mua më shumë më vjen keq për faktin që nuk e dua Resulullahun aq sa duhet. Ai ka ardhur për ne, për të na shpëtuar nga gabimet... A nuk duhet ta duam shumë Atë?"

“E dashur Amina, fillimi i çdo gjëje është dashuria... Njeriu do atë që njeh. Sa më shumë që ta njohësh një njeri, aq më shuam e do atë. Nuk mund ta jetosh Islamin, në qoftë se nuk e njeh dhe nuk e do Resulullahun... Sipas transmetimit të Hazreti Omer bin Hattab, i Dërguari i Allahut e ka pyetur atë se sa e do. Ai i është përgjigjur me sinqeritet:

“Betohem në Allah se përveç jetës sime Ti je më i dashur për mua se çdo gjë tjetër!”

Pas këtyre fjalëve, Resulallahu i ka thënë:

“Në qoftë se nuk më doni mua më shumë se egon tuaj, të parët tuaj, prindërit tuaj, fëmijët dhe të gjithë njerëzit e tjerë; ju nuk e keni të plotë besimin tuaj!..”

Hazreti Omeri e ka rregulluar menjëherë gabimin e bërë me fjalët:

“Betohem në Allahun që ka dërguar Kuranin se Ti më je më i dashur se vetë jeta ime!”

Në një hadith tjetër Resulallahu ka thënë:

“Nuk quhesh besimtar i plotësuar, në qoftë se nuk do më shumë se çdo gjë Allahun dhe të Dërguarin e Tij.”

Shprehja që herë pas here përdorej nga sahabët: “Nëna dhe babai im t’u bëfshin kurban!”, ka dalë nga kjo ide. Ta duash Pejgamberin më shumë se çdo gjë, është një nga rregullat e fesë sonë. Dashuria për Resulullahun duhet të jetë më e fuqishme se dashuria që ndjehet për njerëzit e tjerë. Në ajetin kuranor thuhet: **“I Dërguari është më i afërt për besimtarët, sesa ata për njëri-tjetrin.”** (El- Ahzab, 6) ”

“Nuk di se çfarë të them. Sot jam dashuruar me një njeri që e shikova për herë të parë. Tani

që ju po flisni, unë po mendoja dhe pyeta veten se a e dua unë Pejgamberin më shumë se çdo gjë tjetër... Nuk dua t’ju gënjej; unë nuk e dua dot Pejgamberin ashtu siç më treguat ju... Nuk e dua më shumë se jetën time... Të lutem më mëso se si ta dua Pejgamberin... Çfarë duhet të bëj për ta arritur këtë gjë? Çdo pjesë e jetës sime nuk është asgjë tjetër veçse gërmadhë...”

Me lot që i rridhnin nëpër faqe Amina vazhdoi të fliste:

“Namazi im nuk është i plotë, as besimi im... Kur jam këtu me ju jam në një botë tjetër, kur jam në punë jam në një botë tjetër... Çfarë do të bëhet me mua?!”

Zonja Saxhide e mori pranë dhe e përqafoi:

“Gjendja jote e tanishme tregon për hapin e madh që ke ndërmarrë... Çdo gjë do të vijë me kohën... Ne do ta ndihmojmë njëra-tjetrën. Pastaj shiko, po afrohet ditëlindja e Profetit... Urojmë që Pejgamberi do të lindë edhe në zemrën tënde... E dashur Amina, ulu pak këtu dhe qetësohu!.. A nuk ke menduar asnjëherë për arsyen që Allahu e ka krijuar zemrën tonë?”

Amina me sy të njomur buzëqeshi dhe tha:

“Mendoj se për t’u dashuruar, apo jo?!”

Zonja Saxhide i tha me shumë seriozitet:

“Po, ashtu është!..”

“Me të vërtetë, është hera e parë që di diçka. Atëherë unë sot i paskam dhënë vendin e vet zemrës, unë sot jam dashuruar me një djalë!”

Zonja Saxhide u trondit shumë nga këto fjalë dhe për disa çaste nuk reagoi fare. Amina e pyeti plot dyshim:

“A është mëkat të biesh në dashuri?”

Mos e përmend të mirën që të është bërë

Një i ri me natyrë të pastër vendosi të largohej nga vendlindja për të siguruar jetën diku tjetër duke qenë se aty nuk gjente dot punë. Ai vendosi të shkonte në një kryeqytet shumë larg shtëpisë së vet dhe të krijonte një jetë të re. Me këtë qëllim në mendje, vendosi të mos humbiste shumë kohë e të nisej. Gjatë udhëtimit ai u përball me gjëra që nuk i komentonte, as nuk i shpjegonte dot.

Njëra prej këtyre ngjarjeve ishte kjo: Disa njerëz mbjellin grurë dhe gruri rritej e piquej menjëherë. Ndërkohë ato e korrnin pa humbur aspak kohë më pas i hidhnin në zjarr dhe i digjin.

Ngjarja e dytë ishte kjo: Një burrë përpiqej të ngrinte peshë një gur të madh por nuk ia dilte dot; por kur këtij guri i shtonte një të dytë, e ngrinte; kur i shtonte një të tretë, e ngrinte akoma më me lehtësi.

I riu ishte kaq i çuditur nga ato që shikoi saqë i ka-

loi e gjithë rruga pa e kuptuar fare. Kishte mbërritur tek porta e qytetit. Aty iu afrua një plak që e pyeti së nga vinte, për çfarë kishte ardhur dhe si i kaloi rruga. I riu iu përgjigj pyetjeve dhe nuk harroi që t'i tregonte edhe pamjet e çuditshme që kishte shikuar gjatë udhëtimit të tij. Plaku e dëgjoi me kujdes dhe më pas filloi t'ia shpjegonte me radhë:

“Njerëzit që digjin grurin e sapo korrur personifikojnë njerëzit që bëjnë një të mirë por e përmendin tek të gjithë duke ia humbur vlerën. Ndërsa njeriu që përpiqej të ngrinte peshë grurin ka këtë kuptim: Gjynahu i parë është i rëndë për njeriun dhe e shtyp atë por nëse nuk pendohet dhe vazhdon të kryejë gjynahe të tjera, atij do të fillojnë t'i vijnë gjithmonë e më të lehta.”

FAKTE INTERESANTE

* Delfinët flenë me njërin sy të hapur.

* Në shkretëtirën Atakama ka plot 400 vite që nuk ka rënë shi. Edhe shiu që bie, avullon në ajër dhe nuk bie dot në tokë.

* Kur fle harxhon dy herë më shumë kalori se kur shikon televizor.

“NJË LUTJE”

“O Zoti ynë, dhurona nga gratë tona dhe trashëgimtarët tanë, q'është prehje për sytë tanë dhe bëna shembull për të mirët!”

(Furkan, 74)

“AFORIZËM”

Mendja është për të fituar mbi materien ndërsa zemra mbi logjikën.

Muhammed Ikbal

Televizorët dhe të vetmuarit

Kybra Çoban

Nëse shohim format dhe vendin që kanë usurpuar sot në jetën tonë televizorët, të cilët ditët e para kur hynë në shtëpitë tona transmetonin vetëm në një orë të caktuar të ditës, një kanal të vetëm dhe bardhë e zi, mund të themi se janë zhvilluar shumë.... Më parë, ngaqë në një lagje vetëm disa shtëpi kishin televizorë, shumë familje mblidheshin bashkë dhe njerëzit socializoheshin. Ndërsa tani numri i televizorëve nëpër shtëpi është rritur dhe në të njëjtën mënyrë edhe vetmia e njerëzve.

Tashmë ndjekja e televizorit për familjet është bërë mënyra më e lirë dhe e lehtë për t'u argëtuar. Një produksion bën transmetime 24 orë në kanale të ndryshme, me lloj-lloj programesh që ndryshojnë sipas dëshirës së njerëzve dhe që ia vlen për secilin të ndiqen në çdo moment.

Programet televizive që përgatiteshin njëzet vite më parë ishin programe familjare që ndiqeshin edhe nga të rriturit, edhe nga të vegjlit. Të njëjtin program mund ta ndiqnin të gjithë, nga më i moshuari, deri te më i ri. Madje të dielën ekzistonte një program shumë i bukur dhe familjar. Ditën e diel uleshim, ndiqnim këtë program dhe

bisedonim rreth tij. Kjo gjendje na bën të themi "Eh, ikën ato ditë!"

Pronarët e kanaleve të cilët kërkojnë të sfidojnë ambientin konkurrues i cili është nxehur nga shtimi i numrit të kanaleve transmetuese, kanë filluar të formojnë masa ta veçanta objektive për veten e tyre. Për shembull programe që u interesojnë grave shtëpiake, fëmijëve të vegjël, dashamirësve të sportit, shikuesve të lajmeve, atyre që u pëlqen historia dhe udhëtimi... Në secilin grup që mund të bëni pjesë, ka programe televizive që janë përgatitur posaçërisht për grupin tuaj... Këtëj në çdo çast që dëshironi, mund të gjeni prodhimin tuaj të preferuar...

Ky ndryshim dhe kjo larmi e programeve televizive, edhe pse synon të paraqesë argëtim për njerëzit, ka filluar të ngjallë impulsivitetin e pjesëtarëve të familjes për përdorimin e telekomandës së televizorit. Madje edhe më i vogli i shtëpisë i kërkon babait të hapë kanalin e filmave vizatimor ndërkohë që ai ndjek lajmet. Adoleshenti që ndjek lajmet sportive, është kureshtar për rezultatin e ndeshjes. Nëna që shkon e vjen në kuzhinë e ka mendjen te seriali (telenovela). Dikush tjetër thotë se tashmë kanë mbaruar reklamat te kanali i konkursit. Për fat të keq, tashmë pjesëtarët e familjes nuk janë të gjithë të lumtur në të njëjtën kohë ndërkohë që ndjekin televizor.

Kjo gjendje patjetër që është në favor të prodhuesve të televizorëve dhe shitësve të tyre. Ata të cilët janë mërzhitur nga lufta për të ndjekur programet e preferuara, zgjedhin rrugën e blerjes së televizorit të dytë, madje edhe atij të tretit për shtëpinë e tyre. Tashmë edhe televizorët i kanë holluar dhe bërë më elegantë dhe ngaqë montohen në mur, nuk zënë edhe shumë vend. Ofertat e shitjes u paraqesin konsumatorëve mundësi tërheqëse.

Ndërkohë që debatohet nëse televizori duhet apo nuk duhet të ekzistojë në shtëpi, tashmë familjet

në shtëpitë e të cilëve ka televizor, kanë filluar ta shtojnë masën e kësaj makinerie duke e vendosur atë në dhomat e fëmijëve, madje edhe në kuzhinë. Pjesëtarët e familjes kanë filluar të qëndrojnë në dhoma të ndryshme, fëmijët nuk mësojnë më në dhomat e tyre, është ndërprerë edhe biseda në tavolinë, tashmë nuk i ka ngelur kuptim as ngrënies së ushqimit në të njëjtën tavolinë.

Bashkë me shtimin e numrit të televizorëve në shtëpi, shtohet edhe numri i telekomandave. Kjo gjendje në fillim i gëzon të gjithë, sepse secili ndjen se është i lirë të zgjedhë programin që dëshiron. Kështu zhduket detyrimi i sakrificës për pjesëtarët e tjerë të familjes. Në të njëjtën shtëpi formohen botë të ndryshme. Dashamirësi i sportit ndjek vetëm kanalet sportive, dashamirësi i muzikës ndjek vetëm kanalet muzikore, kureshtari i lajmeve ndjek vetëm kanalet e lajmeve dhe në këtë mënyrë fushat e interesit dhe përzgjedhjet ndryshohen në mënyrën më radikale.

Ngaqë telekomandat bëhen pronë personale, rritet edhe më shumë koha e humbur përpara televizorit. Si përfundim brenda familjes formohen individë me forcë të njëanshme dhe shumë të ndryshëm nga njëri-tjetri. Pjesëtarët e familjes largohen nga njëri-tjetri; po ashtu ata largohen nga njëri-tjetri edhe në shumë çështje të tjera si pikëpamjet e jetës, koncepti i vlerës, fushat e interesit, uniteti emocional dhe përzgjedhjet.

Në fakt debati i familjes për të rënë ose për të mos rënë në kompromisin e ndjekjes së bashku të një programi është një rrugë më cilësore komunikimi se sa tërheqja e secilit prej tyre në dhoma të ndryshme. Të jesh i vetëdijshëm për çështjet që interesohen pjesëtarët e tjerë të familjes edhe pse nuk të pëlqejnë, kjo gjë i shton fushat e përbashkëta të interesit dhe ndarjen reciproke.

Gjendja e shtëpive të atyre që kanë secili nga një televizor dhe kompjuter, nuk quhet “liri”. Përdorimi në mënyrë të pakufizuar i burimit për të përballuar kërkesat dhe nënvlerësimi i interesave e nevojave të tjerëve nuk është liri, por egoizëm, sepse burimet jetësore ne sipërfaqen e tokës janë të kufizuara. Askush nuk mund të posedojë çdo gjë. E vetmja rrugë për të qenë i lumtur me mundësi të kufizuara është arritja e pjekurisë për të bërë sakrifica reciproke. Duke e përdorur në këtë mënyrë televizorin, do të zhduket rreziku i varësisë dhe do të zvogëlohet koha që kalohet përballë tij.

Shpeshherë ndjekja e programeve televizive

është humbje kohe për njerëzit. Çështja e parë që e ul sa më shumë dëmin, është shkurtimi i kësaj kohe sa më shumë të jetë e mundur, ulja bashkë me pjesëtarët e familjes për të ndjekur të njëjtin program dhe komunikimi i ndërsjellë. Në të vërtetë shkaqet e detyrueshme si ndryshimi i kushteve të jetesës, shkolla, puna dhe trafiku e kanë kufizuar jashtëzakonisht shumë kohën që pjesëtarët e familjes kalojnë së bashku. Humbja e kohës së mbetur përballë një makinerie pa ndjenja, nuk është gjë tjetër veç se **“Shpërdorim kohe”**.

Nëse akoma nuk e keni hequr televizorin nga shtëpia dhe keni akoma një të tillë në shtëpi, edhe ju jeni nga ata që përjetojnë debate në përzgjedhjen e kanaleve që do të ndiqen. Televizori i ri që do të sillni në shtëpi, vetëm do të zvogëlojë debatin për telekomandën, por bashkë me të do të sjellë shqetësime edhe më serioze dhe do të shfaqë vetmi mes kallaballëkut. Nëse në familjen tuaj ka më shumë se një televizor dhe nuk ka mirëkuptim mes pjesëtarëve të familjes, ndryshimin së pari duhet ta filloni duke shpëtuar nga gjërat e tepërta.

Dinjiteti i gruas

Shefika Kaja Meriç

Pejgamberi, (a.s.), ka thënë:

“Mua më janë bërë të dashura këto tri gjëra nga bota juaj: namazi, që është drita e syve të mi, aroma e mirë, dhe gruaja.” (Nesai, Ishretu’n-Nisa, 10; Ahmed bin Hanbel, III, 128, 199.)

Ndërsa në një tjetër hadith fisnik, të cilin e transmeton Aliu (r.a.), thuhet:

“Një nga këshillat e fundit të Pejgamberit, (a.s.), ishte edhe kjo: *‘Kini kujdes namazin. Frikësojuni Allahut nga haku i atyre që keni nën urdhra’*” (Ibn Maxhe, Vesaja, 3.)

Në këtë hadith fisnik, të cilin e transmeton edhe Enesi, radijallahu anh, dhe ku qartësohen veçanërisht **“gratë”**, zënë vend shprehjet: *“Kini frikë Allahun nga haku i grave dhe njerëzve që keni nën urdhrat tuaj!”* (Musannef, 5; 436.)

Para se të vinte Islami, në shoqërinë e xhahilijetit (injurancës) njerëzimi dhe pikëpamja njerëzore ishte shumë problematike... Njeriu nuk ishte qenia më e nderuar e universit, por qenia më e mjerë. Njerëzit ishin ndarë në dy pjesë; zotërinj dhe skllëvër... Njerëz të cilët kishin ngelur në errësirën e shirkut dhe mjeranë që kërkonin ndihmë nga guri e druri...

Pejgamberi, (a.s.), i ngjalli përsëri ndjenjat e vdekura njerëzore të një populli truri i të cilit kishte zënë myk. Ai nxori dritë nga zemra të errëta, rreze mëshire nga shpirtira të vdekur dhe monumente dhembshurie nga njerëz të kthyer në agresivë nga padrejtësia.

Tek Pejgamberi, (a.s.), sigurisht që kishte prioritet njeriu, sepse po të rregullohet njeriu, do të rregullohet i gjithë universi.

Kishte prioritet njeriu, sepse ekzistonte percepti-

mi i një shoqërie të fundosur, një mjedis shoqëror ku kishte të drejtë i forti, shtypej i dobëti dhe ku përjetohehin tortura.

Kishte prioritet njeriu, sepse gruaja ishte neglizhuar, përjashtuar, shtyrë e përbuzur në një gradë sa pothuajse nuk quhej njeri. Jo vetëm në shoqërinë ku jetonte Pejgamberi, (a.s.), por edhe në popujt që jetonin në gjeografi të ndryshme, por në të njëjtën periudhë, perceptimi i gruas nuk ndryshonte nga ai i popullit mushrik.

Pejgamberi, (a.s.), ndërkohë që po formonte një shoqëri të shëndetshme, një nga çështjet të cilën e trajtoi me ndjeshmëri ishte edhe **“rifitimi i dinjitetit të gruas”** ose **“rikthimin e dinjitetit të humbur gruas”**.

Burri, i cili nga natyra është krijuar me fizik të fuqishëm, nëse e përdor këtë forcë për të shtypur më të dobëtit, tregon një shembull injurancë. Pikërisht në shoqërinë ku gjendej Pejgamberi, (a.s.), ashtu siç nuk i jepej vlerë njeriut, pothuajse ishte e pamundur të flitej për vlerën e femrës.

Pejgamberi, (a.s.), gjatë gjithë jetës nxori në plan të parë cilësitë e tyre **“zonjë e nderuar”** dhe **“nënë”** dhe me mirësjelljen që shfaqti ndaj grave ua tregoi me veprat e Tij vlerën e grave të gjithë njerëzve, duke filluar nga burrat e tyre, njerëzve përreth dhe atyre që do të vinin pas Tij (a.s.).

Bashkëshortja e Tij e parë, nëna jonë Hatixheja (r.a.), ishte një zonjë me karakter të fortë. Kishte karakter aq të fortë, sa që i ktheu përmbys të gjitha traditat dhe devijimet e popullit, i prishi të gjitha zakonet e gabuara që kishin pasur gjatë gjithë jetës së tyre, mori përgjegjësinë që të bëhej gruaja e Pejgamberit, (a.s.) dhe u bë ndër të parat e asaj kohe.

Por kjo nuk qe aq e lehtë...Të zbatoje të gjitha fjalët e një njeriu që ndëshkohej me vdekje nga populli dhe t'i qëndroje gjithmonë besnike Atij (a.s.)!..

Kundrejt kësaj besnikërie, i Dërguari i Allahut, (a.s.), e ngriti në këmbë (lartësoi) nderin e gruas me nënën tonë Hatixhen, radijallahu anha. Nëpërmjet personalitetit të saj shpirtëror, të gjitha gratë myslimane, madje të gjitha gratë e botës, arritën një status të ndryshëm në shoqëri.

Nëna jonë Aishja (r.a.)... Nëna jonë Aishja bashkëshortja e Pejgamberit (a.s.), pothuajse qe një derë e hapur për umetin. Gratë besimtare, madje edhe burrat besimtarë, pas vdekjes së Pejgamberit, (a.s.), për çdo gjë që nuk dinin e pyesnin atë dhe pothuajse anët e Tij të panjohura i plotësonin duke i mësuar nga ajo, nëna jonë Aishja (r.a.), ishte një oqean dijeje.

Ajo qe nëna e besimtarëve e cila i qëndroi më pranë Pejgamberit, (a.s.), dhe që pa nga afër çdo gjendje të Tij (a.s.). Me personalitetin e saj shpirtëror, në zemrat e të gjithë besimtarëve formohej një ideal "Aishe". Aishe me respektin e Pejgamberit (a.s.) dhe të sahabëve të nderuar e ngrinte dhe e lartësonte sërish pozitën e mëparshme të gruas në shoqëri.

Një tjetër nënë e umetit ishte edhe Fatimja. Fatimja ishte një heroinë që i ngjante shumë Pejgamberit, (a.s.), dhe që e mbështeste Atë në të gjitha shqetësimet... Një vajzë pak e trishtuar, pak e zymtë, pak e përlotur dhe një nënë e përvuajtur... Por ishte drita e syve të Pejgamberit, (a.s.). Prej personalitetit të saj shpirtëror, u lartësua nderi i të gjitha grave myslimane.

Bëjmë mirë të hapim një parantezë dhe ta shtjellojmë këtë çështje. Qoftë në burimet islame, qoftë në praktikimet pas Pejgamberit, (a.s.), shpeshherë kanë dalë në pah disa mendime dhe sjellje që bien ndesh me një sërë arsyetimesh e baza të Islamit si dhe me pikëpamjen e Pejgamberit (a.s.) ndaj gruas. Këto mendime, duhet të vlerësohen bashkë me kushtet e kohës kur kanë dalë në pah dhe duhet të korrigjohen duke aplikuar në dy burimet kryesore të Islamit që janë Kurani Famëlartë dhe Suneti i Pejgamberit, (a.s.).

Nëse kthehemi te hadithi fisnik të cilin e transmetuam në fillim, shohim se kur Pejgamberi, (a.s.), përmend edhe gruan krahas namazit dhe erës së mirë, parashtron mendimin e kthimit të vlerës dhe nderit të cilin gruaja e kishte humbur në popullin mushrik.

Ndërsa në hadithin tjetër fisnik, së pari tërhiqet vëmendja ndaj namazit dhe pas tij përmenden të

drejtat e grave dhe shërbëtorëve të cilat janë marrë si "amanet" nga Allahu (xh.xh.). Specifikimi i veçantë i këtyre dy grupeve njerëzore zakonisht buron nga dobësia e tyre. Mbrojtja e të drejtave të këtyre dy grupeve është detyrë paraprake e atyre që e ndjejnë veten të fuqishëm.

Fakti që disa njerëz janë më të dobët fizikisht, nuk tregon se ata janë më të dobët edhe para Allahut Teala. Përkundrazi, kjo dobësi bëhet shkak që Allahu t'ua pranojë atyre lutjet e zemrës. Në të vërtetë epërsia në Islam nuk është fuqia, forca fizike, pasuria dhe pozita, por adhurimi dhe devotshmëria. (Huxhurat, 13)

Prandaj të gjithë ata që na janë lënë në përgjegjësi janë amaneti i Allahut. Janë nga një shkak sprovimi; fitimi ose humbje për ne. Ndonëse njerëzit nuk e dallojnë mjaftueshëm vlerën e njëri-tjetrit në këtë botë, Allahu Teala nesër në Mahsher do t'ia japë secilit vlerën e merituar. E rëndësishme është që atë Ditë të jemi të nderuar!..

Lutja jonë:

O Zot!

"Ti je Rahman"; i mëshiron robërit e Tu pa bërë dallime, **trego mëshirë ndaj nesh.**

"Ti je Rahim"; i mbështjell me dashuri ata që të duan, **na bëj ne prej atyre që të duan Ty.**

"Ti je Kuddus"; je larg çdo mangësie, **na pastro ne nga papastërtitë.**

"Ti je Mu'min"; u jep zemrave besim, **na ringjall me besimin ndaj Teje.**

"Ti je Aziz"; je posedues i madhështisë së pa-fund, **mos na poshtëro ne.**

"Ti je Mutekebbir"; je më i madh se çdo gjë, **na mbro ne nga arroganca.**

"Ti je Bari"; e ke krijuar çdo gjë në harmoni me njëra-tjetrën, **mos na largo ne nga harmonia.**

"Ti je Musavvir"; i ke dhënë çdo krijese formë të bukur, **na jep forcë që ta ruajmë këtë bukuri.**

"Ti je Gaffar"; fal shumë, **mos na privo nga falja jote.**

"Ti je Vehhap"; jep shumë dhurata, **na gëzo me dhuratat e Tua.**

"Ti je Rezzak"; ia jep riskun gjithkujt, **mos e privo sofrën dhe zemrën tonë nga nimetet e Tua.**

"Ti je Fettah"; hap çdo çelës, **hapi dyert e mirësisë për ne.**

"Ti je Alim"; e di çdo gjë me saktësi, **na mbro ne nga pavetëdija e madhështisë dhe fuqisë Tënde.**

Amin...

KUJDESË dhe VËMENDJA

Tuba Sëkmen

Vëmendja është një nga gjërat më të rëndësishme për krijimin e një jete të rregullt dhe të shëndetshme. Sa më shumë që të jemi të kujdesshëm dhe të vëmendshëm, aq më të lehtë do ta kemi që të bëjmë plane dhe t'i realizojmë ato.

Udhëtimet, sëmundjet, pagjumësia, lodhja e madhe, shtimi i përgjegjësisë, ndryshimet stimore dhe probleme të tjera; mund ta dëmtojnë vëmendjen tonë për pak kohë. Dëmtimi i kujdesit sjell disa simptoma si: harresa, humbja në mendime, mungesa e kujdesit dhe probleme të tjera të ngjashme. Të gjitha këto na bëjnë që të ndihemi keq dhe të pakujdesshëm. Në momentin kur kthehemi në gjendjen tonë të mëparshme mundohemi që të rregullojmë jetën tonë kaotike.

Vëmendja është një temë tepër e rëndësishme edhe tek fëmijët. Fatkeqësisht, mungesa e vëmendjes bëhet shkak që fëmijët mos t'i zhvillojnë ashtu siç duhet talentet e tyre. Rreth 3 përqind e fëmijëve në moshë të vogël vuajnë nga pamundësia për t'u përqendruar. Ky është një problem që ndikon për keq tek jeta e fëmijëve por edhe tek prindërit.

Problemet me përqendrimin dhe hiperaktivitetin janë dy probleme (shqetësime) që keqkuptohen nga shoqëria. Shumë herë fjala: hiperaktiv, përdoret si kompliment.

Shpërqendrimi dhe hiperaktiviteti mund të shfaqen në tri mënyra të ndryshme:

Grupi i parë i fëmijëve vuan vetëm nga shpërqendrimi.

Grupi i dytë i fëmijëve vuan vetëm nga hiperaktiviteti.

Fëmijët e grupit të tretë kanë probleme me përqendrimin dhe janë edhe hiperaktivë. Tani le t'i shpjegojmë pak më gjerë këto të grupe:

FËMIJËT ME PROBLEME PËRQENDRIMI

Fëmijët që vuajnë nga ky shqetësim nuk i kuptojnë gjërat aq shpejt sa fëmijët e tjerë të së njëjtës moshë

dhe i harrojnë gjërat shumë shpesh. Ata zhyten në mendime gjatë ditës dhe kanë vështirësi që të ndjekin detyrat që u jepen. Nuk i shikojnë gjërat e rëndësishme por vënë re disa gjëra të parëndësishme. Kur bëhet fjala për diçka të rëndësishme nuk mund të përqendrohen për më shumë se 15 minuta por kur është puna tek një lojë në kompjuter ata luajnë për orë të tëra ose nuk ngrihen dot nga televizioni kur po shfaqet një film vizatimor që u pëlqen. Nuk kanë dëshirë që t'i bëjnë detyrat dhe i shmangin punët që kërkojnë përqendrim të madh. Janë të ngadalshëm dhe i pëlqen soditja.

FËMIJËT HIPERAKTIV

Të qenit hiperaktiv nuk kufizohet vetëm me gjërat që dihen nga shoqëria jonë, si: lëvizje dhe zgjuarsia. Hiperaktiviteti ndikon negativisht në përshtatjen e fëmijëve me mjedisin, në të mësuarit dhe në lidhjet me shoqërinë. Fëmijët hiperaktivë e kanë shumë të vështirë qëndrimin ulur në një vend. Puna më e vështirë për to është pritja me durim dhe pa bërë asgjë. Ata e kanë të vështirë që ta përfundojnë punën që kanë në dorë sepse interesohen për çdo gjë që i rrethon. Këta fëmijë flasin shumë dhe kalojnë nga njëra temë në tjetrën; biseda me ta është shumë e vështirë. Nuk munden që të luajnë me lojërat e tyre për një kohë të gjatë prandaj mërzhiten dhe mund t'i prishin ata. Këta fëmijë janë shpesh në rrezik aksidenti sepse lëvizin shpejt dhe në mënyrë të pakontrolluar. Energjia e tyre qëndron fikse dhe nuk zvogëlohet aspak, që nga momenti kur zgjohen nga gjumi.

FËMIJËT HIPERAKTIV DHE ME PROBLEME PËRQENDRIMI

Në rastet kur fëmija është hiperaktiv por ka edhe probleme përqendrimi, ai do t'i shfaq të dyja këto cilësi në të njëjtën kohë. Këta fëmijë zemërohen shumë shpejt dhe nuk e kontrollojnë dot veten; në të njëjtën kohë ato pendohen shumë shpejt. Lidhjet shoqërore te tyre janë shumë problematike. Nuk kanë sukses

në shkollë dhe fletoret e tyre janë të mbushura me shkarravitje.

Inteligjenca e fëmijëve hiperaktiv dhe me probleme përqendrimi mund të jetë më poshtë se niveli normal ose më lart. Zgjuarsia e fëmijës nuk ka lidhje me problemet e tij me përqendrimin.

Duhet të kemi kujdes dhe mos t'ia vendosim diagnozën menjëherë një fëmije që shfaq sjellje të tilla. Në qoftë se këto sjellje shikohen vetëm në shkollë ose vetëm në shtëpi, do të thotë që fëmija ka probleme me atë mjedis. Në qoftë se fëmija i shfaq këto sjellje në të gjitha ambientet në të cilat ndodhet atëherë duhet të marrim parasysh që ta vëzhgojmë atë me kujdes për një periudhë më të gjatë se gjashtë muaj. Simptoma që shfaqen në periudha të caktuara dhe që më vonë zhduken mund të jenë thjesht shenja të rritjes.

Problemet e hiperaktivitetit dhe shpërqendrimit shfaqen në nivele të ndryshme: i lehtë, mesatar, i rëndë dhe shumë i rëndë. Fëmijët që janë poshtë nivelit mesatar janë shumë të vështirë për t'u diagnostikuar. Veçanërisht në rastet kur fëmija është shumë i zgjuar, ai quhet si një fëmijë inteligjent por që nuk ka dëshirë të mësojë. Ky fëmijë mund të jetë

më i suksesshëm në shkollë në rast se mbështetet nga dikush tjetër.

Fëmijët hiperaktiv ose me probleme përqendrimi që janë mbi nivelin mesatar mund të zbulohen që në moshë të vogël. Arritjet e këtyre fëmijëve lënë për të dëshiruar dhe ato kanë nevojë për trajtim mjekësor.

Mungesa e përqendrimin dhe hiperaktiviteti janë probleme gjenetike. Në shumicën e rasteve këto probleme hasen edhe tek prindërit ose tek të afërmit e fëmijës. Në rastet kur këto probleme hasen në fazën mesatare ose të rëndë, trajtimi i psikoterapistit nuk është i mjaftueshëm prandaj fëmija duhet të përdor edhe ilaçe.

Ilaçet që përdoren për të shëruar mungesën e përqendrimin nuk krijojnë vartësi dhe nuk janë forma të drogave. Kura e ilaçeve përdoret vetëm gjatë kohës së sëmundjes dhe pastaj ndërpritet kur vihet re shërimi i fëmijës. Familjet të cilat nuk kanë dëshirë që fëmijët e tyre të përdorin ilaçe nuk e kuptojnë se në atë mënyrë i bëjnë më keq fëmijës, i sëmurin ato më shumë. Një veprim i tillë mund të bëhet shkak që fëmija ta humb vetëbesimin, të bie në depresion apo të përdoret nga njerëz me qëllim të keq.

Sulbe të zgjedhura

Naim Driaj

Çelësat e riskut - I

Shumë njerëz në ditët e sotme ankohen nga furnizimi i pakët, apo më mirë të themi nga mos bereqeti dhe vështirësitë e shumta në jetë. Risku dhe rregullimi i jetës po i mundon dhe po i pikëllon shumë njerëzit, madje shumë prej tyre po ndjekin çdo formë dhe rrugë për arritjen e tij. Njëri mashtron, tjetri vjedh, tjetri merret me kamatë etj. Vetëm që t'ju përgjigjen kërkesave vetjake. Të tillët kanë harruar se Allahu i Madhëruar ju ka treguar robërve të Tij shkaqe të cilat sjellin riskun dhe u ka premtuar se nëse u përmbahen atyre, do t'i furnizojë me aq begati sa nuk ju shkon mendja fare. Sikur të ishte risku i njeriut në duart e njerëzve, sa padrejtësi e madhe do të bëhej.

BESIMI NË ALLAHUN (XH.SH) DHE RUAJTJA NGA GJYNAHET

Zoti (xh.sh) thotë: ***“Sikur banorët e atyre qyteteve të besonin dhe të ruheshin prej gjynaheve, Ne do t’u dërgonim bekime nga qielli dhe Toka, por ata mohuan, prandaj i dënuam për atë që bënë”.*** (A'raf, 96)

DEVOTSHMËRIA, ËSHTË ÇELËSI I ÇDO TË MIRE.

Allahu, azze ue xhel, thotë: “Ai që i frikësohet Allahut, Ai do t'i gjejë atij rrugëdalje (nga çdo

vështirësi) dhe do t'i japë risk prej nga nuk e pret. Allahu i mjafton kujtdo që mbështetet tek Ai.” (Talak, 2-3) Allahu i Madhëruar i garanton çdo besimtari të devotshëm zgjidhjen e çdo problemi, daljen nga çdo vështirësi dhe furnizim të mirë nga nuk e pret, e nëse kjo nuk ndodh, atëherë patjetër që do të ketë ndonjë mangësi në devotshmërinë e tij, prandaj të pendohet dhe t'i kërkojë falje Allahut!

Aliu (r.a.) e ka sqaruar kuptimin e devotshmërisë në këtë mënyrë: “Devotshmëria është frika ndaj Allahut, të vepruarit me Kuran, të kënaqurit me çfarë të ka dhënë Zoti, dhe përgatitja për botën tjetër”.

Omer ibn Abdulaziz thotë: Devotshmëria është: Largimi prej ndalesave që i ka ndaluar Allahu dhe veprimi me atë çka e ka obliguar Ai.

VAZHDIMËSIA NË ISTIGFAR

Prej shkaqeve që sjellin riskun janë edhe istigfari (kërkimi i faljes) dhe pendimi. Allahu i Lartësuar duke na lajmëruar për profetin Nuh (a.s.) thotë: ***“E u thashë: “Kërkoni falje nga Zoti juaj, i Cili është Falës i madh, që Ai t’ju dërgojë shi të bollshëm, t’ju shtojë pasurinë dhe fëmijët tuaj dhe të bëjë për ju kopshte e lumenj!”*** (Nuh, 10-12) Kurtubiu (Allahu e mëshiroftë!) thotë: “Në këtë ajet kuranor ka argument se kërkimi i faljes është shkak për shtimin e riskut”.

Një njeri i është ankuar Hasan el- Basriut për thasësinë, e i tha: “Kërko falje tek Allahu”. Tjetri është ankuar për varfëri, e i tha: “Kërko falje”. I treti i tha: “Lute Zotin që të më dhurojë fëmijë!” E ai i tha: “Kërko falje!” Atëherë i thanë: “Të erdhën disa burra me ankesa të ndryshme e të gjithë i porosite që të kërkonin falje nga Allahu, ai u tha: “Nuk u kam thënë asgjë nga vetja ime, Allahu i lartësuar në suren Nuh thotë: **“Unë u thashë: “Kërkoni falje nga Zoti juaj, i Cili është Falës i madh, që Ai t’ju dërgojë shi të bollshëm, t’ju shtojë pasurinë dhe fëmijët tuaj dhe të bëjë për ju kopshte e lumenj!”**

Allahu i Lartësuar thotë për Hudin (a.s.) se i ka thënë popullit të tij: “O populli im, kërkoni falje nga Zotit juaj dhe kthehuni tek Ai të penduar, se Ai do t’ju sjellë shi të begatshëm dhe do t’ju shtojë fuqi mbi fuqinë tuaj. Mos u shmangni prej Atij duke qenë keqbërës!” (Hud, 52) Ibn Kethiri thotë: “Hudi (a.s.) e urdhëroi popullin e tij të kërkojë falje, që t’ju falen gjynahet e kaluara dhe i urdhëroi me pendim. E kush pajiset me këto cilësi, Allahu ia lehtëson furnizimin, i lehtëson brengat e tij dhe e ruan nga çdo gjë e keqe”. I Dërguari i Allahut ka thënë: “Kush e shpeshton kërkimin e faljes Allahu atij do t’i shndërrojë çdo brengë në qetësi, çdo ngushticë në rrugëdalje dhe do e furnizojë nga nuk e mendon fare”. (Ahmedi, Ebu Daudi)

MBËSHTETJA NË ALLAHUN E LARTËSUAR

Nuk ka dyshim se mbështetja në Allahun e Lartësuar është prej shkaqeve që sjellin riskun. Allahu i Lartësuar thotë: **“Kush i mbështetet Allahut, Ai i mjafton atij.”** (Talak, 3) Ndërsa i Dërguari i Allahut ka thënë: “Sikur ju të mbështeteni tek Allahu me një mbështetje të vërtetë, Allahu do t’ju furnizonte ashtu siç furnizon zogjtë, të cilët dalin në mëngjes të uritur e kthehen në darkë të ngopur”. (Tirmidhiu, Ahmedi) Mbështetja tek Allahu nuk do të thotë braktisje e shkaqeve. Allahu (xh.sh) thotë: **“O besimtarë! Bëhuni syçelë kundër armikut.”** (Nisa, 71) dhe përgatituni kundër tyre me mjete luftarake sa të mundëni...” (Enfal, 60) I dërguari i Allahut ka thënë: “Allahu e ka bërë riskun nën hijen e shtizës” (Ahmedi) (Duhet të lodhesh dhe të derdhësh djersë për të fituar riskun, hija e shtizës simbolizon përpjekjen).

Islami nuk është streha e njerëzve përtacë që thonë: “Ne presim rizkun prej Zotit, s’ka kush ta marrë rizkun tonë” dhe ulen e presin që rizku t’u vijë vetë. Omer ibn Hattabi (r.a.) pasi fali namazin, pa një grup njerëzish që nuk u ngritën për të dalë e për të punuar, por qëndruan ulur në xhami. Omeri (r.a.) i pyeti: “Po ju pse nuk dilni të punoni”? Ata iu përgjigjen me krenari: “Ne i mbështetemi Zotit, prandaj nuk kemi frikë për rizkun tonë. Rizku do të na vijë, kudo që të jemi”. Atëherë Omeri (r.a.) u përgjigj ashpër: “Ngrihuni dhe dilni, sepse ju nuk i jeni mbështetur Zotit, por jeni parazitë në tokë. Ngrihuni dhe punoni,

se qielli nuk do të lëshojë as flori dhe as argjend”. Pasi tha këto fjalë, i nxori nga xhamia.

A dini ndonjë ditë të javës, të cilën besimtarët e kanë vetëm për adhurim dhe jo për punë?! Unë nuk di ndonjë ditë të tillë. Dita e xhuma është dita më e shenjtë, që kemi, por ajo është ditë pune si gjithë ditët e tjera, prandaj njëri e dëgjon ezanin duke qenë në dyqanin e tij, tjetri e dëgjon ezanin duke punuar e kështu me radhë. Allahu xh.sh në Kuranin famëlartë thotë: **“Kur të përfundojë namazi, atëherë shpërndahuni nëpër tokë, kërkoni nga mirësitë e Allahut dhe përmendeni sa më shumë Allahun...”**. (Xhumu'a, 10)

I Dërguari i Allahut ka thënë: “Vërtet, çdo njeri formohet në mitrën e nënës së tij dyzet ditë si pikë e lëngshme, pastaj po për aq ditë bëhet si diçka e ngjitur (alakah), e pastaj, po për të njëjtën kohë, bëhet si copë e përtypur mishi (mudgah), pastaj Allahu dërgon një melek që i fryn shpirtin, e, urdhërohet t’i shkruajë atij katër gjëra: të shkruaj riskun e fëmijës, jetëgjatësinë, veprat që do të kryejë dhe a do të jetë i mjerë apo i lumtur.” (Buhariu, Muslimi) Kurse në një transmetim tjetër thuhet se: “(Shokët) I thanë: O i Dërguari i Allahut! A të mbështetemi në atë që është shkruar, e të lëmë veprën?! Tha: “Punoni, ngase njeriut i bëhet e lehtë ajo për të cilën është krijuar!” (Muslimi)

RUAJTJA E LIDHJEVE FAMILJARE

Prej shkaqeve që sjellin furnizimin është edhe ruajtja e lidhjeve familjare. Pejgamberi (a.s.) ka thënë: **Kush dëshiron që t’i shtohet risku dhe t’i shtohen pasardhësit, le të ruajë lidhjet farefisnore.** (Buhariu, Muslimi)

SHPENZIMI I PASURISË NË RRUGËN E ALLAHUT

Në Kuran dhe në Sunetin e të Dërguarit gjejmë shumë argumente, të cilat dëshmojnë se dhënia e pasurisë në rrugën e Allahut është prej shkaqeve që sjellin riskun. Allahu i Lartësuar thotë: “Thuaj: “Me të vërtetë, Zoti im i jep begati të bollshme kujt të dojë nga robërit e Tij dhe ia pakson kujt të dojë. Ai ua zëvendëson atë që e ndani ju; Ai është Dhuruesi më i mirë”. (Sebe, 39) Allahu (xh.sh) thotë: **“Djalli ju frikëson me skamje e varfëri dhe ju urdhëron të bëni vepra të pamoralshme. Kurse Allahu ju premton faljen dhe mirësinë e Tij.”** (Bekare, 268)

Erdhi një person te Profeti (a.s.) dhe dha 1000 derhem ndihmë dhe pas këtij erdhi një tjetër dhe dha 1 derhem. Pejgamberi (a.s.) tha: **“Një derhem ja kaloi 1000 derhemve.”** Sahabet u habiten se si është e mundur që një derhem t’ja kalojë 1000 derhemve dhe Pejgamberi (a.s.) tha: “Pasuria e personit që dha 1000 derhem është shumë e madhe ndërsa e atij që dha një derhem ishte 2 derhem. Prandaj ky i fundit dha gjysmen e pasurisë në rrugë te Allahut”.¹

1. Hakimi: 1559.

XHENXHEFIL DHE HITHRA

kundër anemisë, lodhjes dhe plogështisë

Çaji i hithrës ose lëngu i saj është një element i rëndësishëm i një ushqyerjeje që nuk e streson trupin. Hithra është fantastike dhe i jep trupit shëndet. Xhenxhefil nga ana tjetër është i jashtëzakonshëm për tretjen dhe qarkullimin e gjakut. Nëse i kombinon së bashku, atëherë përfitimi do të jetë i dyfishtë. Hithra është një bimë e plotfuqishme në aspektin e ushqyesve që ofron. Lëngu i saj përmban shumë kalcium dhe magnez që ndihmojnë në qetësimin e nervave. Ndonëse lëngu i hithrës nuk përdoret në mënyrë të mirëfilltë për qetësim, ai të vë në një gjumë të qetë. Hithra është burim hekuri, gjë që e bën të jetë e domosdoshme për njerëzit që kanë tendencën të jenë anemikë, ose për ata që kanë nevojë për më shumë hekur në ushqimet e tyre. Lëngu i hithrës përmban beta karoten, klorofil, kalium, fosfor, zink, krom, vitaminat B dhe minerale të tjera, siç janë seleniumi, silikoni dhe mangani. Receta e gjallërimit të organizmit: 1 copë xhenxhefil 2-3 cm 85 gramë hithra të thata 1 litër ujë Mjaltë puro artizanal Priteni xhenxhefilin hollë. Vendoseni në ujë dhe ziejeni ngadalë për 10-15 minuta. Hiqeni nga zjarri dhe hidhni në enë hithrat e thata. Përziëni me një lugë të pastër. Mbulojeni enën me kapak. Lëroni lëngun të qëndrojë për 30 minuta ose për 12 orë nëse preferoni një shije më të thellë. Kullojeni lëngun dhe hidhni në një enë qelqi. Lëngu do të ketë marrë një ngjyrë jeshile mjaft të këndshme. Kur ta kulloni, përdorni një lugë dhe shtypini gjethet në mënyrë që të nxirrni prej tyre sa më shumë lëng që të jetë e

mundur. Më pas, do të keni mundësi të përfitoni vlerat maksimale që do të rigjallërojnë sistemin tretës. Lëngun mund ta pini gjatë ditës, ose mund ta ruani në frigorifer për të nesërmen. Nëse dëshironi mund të shtoni mjaltë. Vlerat e hithrës dhe xhenxhefilit Qytetërime të ndryshme i kanë përdorur hithrën dhe xhenxhefilin prej shumë kohësh, për shkak të vlerave të tyre kundër inflamacionit. Hithra është përdorur për të trajtuar simptomat e zmadhimit të prostatës, ndërsa rrënja e tyre është plot vlera për shëndetin e meshkujve në moshë. Përbërësit botanikë të rrënjës ndihmojnë ndërlydhjen e hormonit të gjallërisë me testosteronin tek meshkujt. Edhe xhenxhefil është një produkt mjaft premtues në mbrojtjen e shëndetit të prostatës tek meshkujt në moshë. Barishtja e hithrës është mikeshë e mirë e shëndetit të njeriut. Pirja e rregullt e çajit të hithrës ushqen veshkat, ul lodhjen dhe këputjen, jep gjallëri, stabilizon sheqernat në gjak, pakëson alergjitë, u jep shëndet kockave dhe gjymtyrëve, u jep shkëlqim flokëve, lëkurës dhe thonjve. Për më tepër, çaji i hithrës përmirëson sistemin imunitar, zhblokon sinuset, ul dhimbjet kronike të kokës dhe e ndihmon trupin të përballet me sukses ndaj stresit mjedisor që vjen nga ndotja dhe ushqyerja e keqe.

Kumbulla

dhe vetitë e saj shëruese

Kumbulla prejardhjen e ka nga 'Prunus', që këtij lloji i takojnë edhe pjeshka, kajsia, nektarina, vishnjat dhe qershitë. 'Prunus' është një emër latin, përderisa besohet se prejardhjen e ka tej detit Kaspik.

Kumbulla kultivohet në mbarë botën, ndërsa prodhuesit më të mëdhenj janë: Amerika, Kina, Rusia dhe Rumania. Ekzistojnë mbi 2000 lloje të kumbullave, madhësish, shijesh dhe ngjyrash të ndryshme, si: e kaltër, e gjelbër, e bardhë, e verdhë, e kuqe...

PËRBËRËSIT E DOBISHËM DHE SHËRUES

Fryti i kumbullës përmban pak kalori (rreth 40), kështu që është shumë i përshtatshëm, si ushqim dietal, për pastrimin e organizmit, por përmban edhe shumë substanca të dobishme, si:

Beta karotinë, fibra bimore, yndyra bimore, vitamina B, C, E, K, hekur, vaj eterik, kalium, kalcium, magnez, acide organike, karbohidrate, celulozë.

KUMBULLA NË USHQIM

Për ushqim duhet të përdoret kumbulla e freskët

apo ajo e tharë. Përpos kumbullës së freskët, sugjerohet edhe xhemin, marmelatë, pekmez, komposto dhe lëng ngase mund të përdoren gjatë gjithë vitit. Edhe kumbullat e thara mund të përdoren gjatë gjithë vitit.

PËRBËRËSIT SHËRUES

Kumbulla ndikon edhe në shërimin e sëmundjeve të ndryshme, si:

aknet, anemia, astma, arteroskleroza, sëmundjet e dhëmbëve, sëmundjet e zemrës dhe enëve të gjakut, bronkitisi, mbipesha, humbja e kujtesës, depresioni, diabeti, kolla, mundimit dhe vjelljes, disa lloje të kancerit (parandalimi dhe shërimi), nervozizmi, rënia e imunitetit, niveli i ngritur i kolesterolit, ftohja dhe gripi, stresi, kanalet urinare, probleme me nervat dhe tretjen, probleme me shtypjen e gjakut, probleme me metabolizmin, probleme me mëlçinë, kundër plakjes dhe infeksioneve të ndryshme, kundër herpesit, lodhjes kronike, celulitit.

KOMPLEKSITETI I TRURIT

Truri është shumë më kompleks nga se mendohej, sipas një studimi të publikuar në revistën shkencore “Frontiers in Computational Neuroscience”, i realizuar falë projektit “Blue Brain” i krijuar në vitin 2015 me iniciativë të Universitetit Politeknik të Lozanës dhe të gjigantit amerikan të teknologjisë IBM.

Kompleksiteti i trurit arrin në atë pikë sa që çdo herë që mëson diçka të re, qelizat e tij riorganizohen dhe lidhen me njëra tjetrën duke filluar nga struktura shumë të thjeshta me dy dimansione, ose tre dimensione si kubi dhe duke arritur në struktura shumë më të komplikuara me pesë, gjashtë madje edhe 11 dimensione.

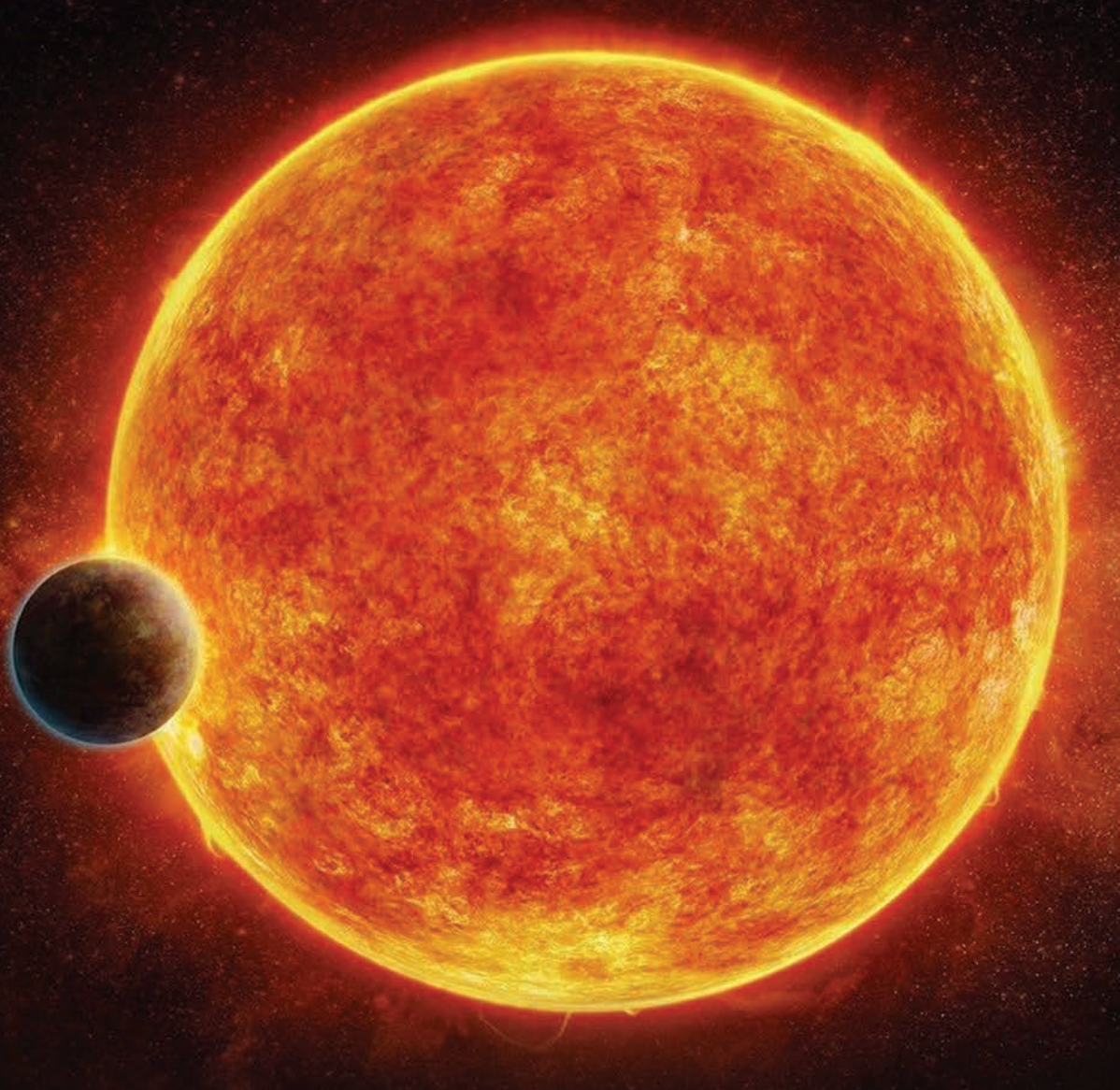
“Strukturat sipas të cilave organizohet truri janë si kështjella prej rëre multidimensionale, që materializohen vazhdimisht për t’u shpërbërë menjëherë

më pas”, thotë koordinatori i këtij studimi, Henry Markram, drejtor i projektit “Blue Brain” dhe studiues në Politeknikun e Lozanës.

Shkencëtarët kanë arritur të individualizojnë këtë aspekt deri tani të panjohur dhe pak fantashkencor të organizimit të trurit duke aplikuar në mënyrë të re matematikën e studimit të neuroshkencave.

Në veçanti, organizimi i neuroneve është studiuar duke përdorur algjebërën topologjike, që është ajo degë e matematikës që përdoret për të studiuar vetitë dhe strukturën e formave në hapësirë.

Kjo është hera e parë që një metodë e tillë përdoret në neuroshkencë dhe aplikohet në studimin e qarqeve cerebrale duke mundësuar që të zbulohet se këto qarqe mund të paraqiten në figura gjeometrike me shumë dimensione.

Zbulohet planeti më i nxehtë në univers

Shkencëtarët kanë zbuluar planetin më të nxehtë ndonjëherë në planet. Ai është KELT-9b i cili është 650 vite dritë larg nga Toka dhe është dy herë më i madh se Jupiteri.

Astronomët e vëzhguan atë me anë të dy teleskopëve robotikë nga Arizona dhe Sutherland.

Teleskopët u përqëndruan tek ylli KELT-9 tepmeraturat e të cilit gjatë ditës arrijnë deri në 43000C.

Nxehtësia që ai mbart është aq intesive sa ai fryhet duke bërë tri herë më i madh se planeti i Jupiterit por me dendësi sa gjysma e tij, raporton The Guardian.

“KELT-9b është një nga exoplanetët më të çuditshëm që kam parë ndonjëherë,”-ka thënë Scott Gaudi, një profesor i astronomisë në Ohio State University.

Studimi është publikuar të hënën në revistën Nature nga Gaudi dhe bashkëautorët e tij.

Drejtohu
në fenë monoteiste,
në natyrën që
Allahu i ka krijuar
njerëzit...
(Rrum, 30)